

MEDZI DOPYTOM A PONUKOU

**Maďarsko, Poľsko, Slovensko a Slovinsko:
regionálna analýza výskumov ponuky a dopytu
po sexuálnych službách a obchodovania s ľuďmi**

Pre IOM vypracovali
Gabriel Bianchi, Miroslav Popper, Ivan Lukšík

2007

Tento text sa opiera o štyri národné správy, ktoré vznikli v rámci tohto výskumného projektu:

Anna Balogi, Viktoria Sebhelyi, Endre Sik a Dóra Szego:
Report on the demand side of sexual services in Hungary

Gabriel Bianchi, Miroslav Popper a Ivan Lukšík:
Research in Slovakia with the objective to assess the demand side of prostitution in order to learn more of demand for trafficking for sexual exploitation.

Zbigniew Izdebski:
National report on the demand side of trafficking and forced prostitution in Poland

Mojca Pajnik a Urša Kavčič:
The Demand Side of Sex: Perspectives on Trafficking and Prostitution
(The Case of Slovenia)

Pri vytváraní metaanalýz a koncipovaní textu boli použité prvky z pôvodných správ, a to buď v pôvodnej alebo parafrázovanej podobe.

Autori vypracovali tento text ako nezávislí konzultanti Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM). Názory vyjadrené v tomto texte sú názormi autorov a nevyjadrujú nevyhnutne názory IOM.

Recenzent: Heikki Mattila
Preklad z anglického jazyka: Gabriel Bianchi a Miroslav Popper

Poslanie a činnosť IOM vychádzajú z princípu, že humánna a organizovaná migrácia prináša prospech tak migrantom, ako aj spoločnosti. Ako popredná medzinárodná organizácia na poli migrácie vyvíja IOM spolu so svojimi medzinárodnými partnermi úsilie s cieľom: napomáhať pri zvládaní narastajúcich operačných výziev migračných pohybov; zlepšovať pochopenie migračnej problematiky; podporovať sociálny a ekonomický rozvoj prostredníctvom migrácie; presadzovať dobré životné podmienky migrantova rešpektovanie ich ľudskej dôstojnosti.

Vydavateľ:
IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu
Misia s regionálnou pôsobnosťou pre strednú a južnú Európu
Révay utca 12, 1065 Budapešť, Maďarsko
Tel. +36 1 472 2500 Fax: +36 1 374 0532
Email: mrfbudapest@iom.int Web site: <http://www.iom.hu>

ISBN 978 92 9068 378 X
© 2007 IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť reprodukováaná, uložená vo vyhľadávacom systéme alebo rozširovaná žiadnym spôsobom a v žiadnej forme bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

OBSAH

PREDSLOV	5
SÚHRN	7
1. ÚVOD	9
2. DOTERAJŠÍ VÝSKUM	15
3. METODOLÓGIA TEJTO ŠTÚDIE	21
4. ŠTRUKTÚRNY KONTEXT PROSTITÚCIE	24
4. 1. Právny status prostitúcie a obchodovania s ľuďmi	24
5. PONUKOVÁ STRÁNKA SEX BIZNISU	29
5. 1. Geografické rozloženie a dostupné typy služieb	29
5. 2. Ekonomické aspekty sex biznisu	32
5. 3. Hlavné motívy a dôvody pre sexuálnu prácu	35
5. 4. Zahraničné sexuálne pracovníčky	37
5. 5. Drogy a iné riziká	40
6. ANATÓMIA DOPYTOVEJ STRÁNKY	43
6.1 Typológia klientov	43
6.2 Motivácia klientov alebo ich dôvody vyhľadávania plateného sexu	43
6.3. Uprednostňované typy prostitútok	46
6.4. Postoje k zahraničným prostitútkam	47
6.5. Význam sexu pre klientov	48
6.6. Konzumácia alkoholu/drog pred sexom	50
6.7. Ochrana zdravia a riziká prostitúcie	51
6.8. Odmietnutie	54
6.9. Problémy a konflikty	54
7. NÁSILIE, KRIMINALITA, NÚTENÁ PRÁCA A OBCHODOVANIE S ĽUĎMI	56
7.1. Komunikácia, vyjednávanie, koflikt, násilie, nútená práca, organizovaný zločin a rola polície	56
7.2. Obchodovanie s ľuďmi	60

8. DISKUSIA O DOPYTE A PONUKE	68
9. HLAVNÉ PROBLÉMY A ODPORÚČANIA	80
9.1. Hlavné identifikované problémy	80
9.2. Odporúčania	83
LITERATÚRA	88
PRÍLOHY	90
PRÍLOHA 1: Právna regulácia prostitúcie a obchodovania s ľuďmi v Maďarsku, Poľsku, na Slovensku a v Slovinsku	90
PRÍLOHA 2: Scenár individuálnych hĺbkových pološtruktúrovaných rozhovorov a skupinových diskusií	92

PREDSLOV

Od konca osemdesiatych rokov, keď obchodovanie s ľuďmi začalo získavať vzrastajúcu medzinárodnú pozornosť, sa výskum tohto fenoménu zameriaval najmä na ponukovú stránku, t. j. na jednotlivé štádia samotného procesu obchodovania s ľuďmi. Výskumníci sledovali nábor obetí, cesty a metódy práce zločincov, spôsoby vykorisťovania, profesionálne a rodinné pozadie obetí, sociálne podmienky v ich krajinách pôvodu a ďalšie hlavné príčiny, ako aj priame dôsledky obchodovania na obeť. Z týchto snáh vzišli odporúčania na zlepšenie legislatívy, praktických aktivít v prevencii, pomoci, ochrany, presadzovania práva, zdravia a v mnohých ďalších oblastiach.

Závery týchto výskumov a iné politicky orientované dokumenty, vrátane Palermského dohovoru o obchodovaní s ľuďmi a správy expertnej skupiny Európskej komisie o obchodovaní s ľuďmi (2004) obsahovali výzvy na výskumné, vzdelávacie a kultúrne opatrenia na „odradenie dopytu, ktorý podporuje všetky formy vykorisťovania ľudí“ (Palermský protokol, článok 9, bod 5).

V roku 2003 publikovala IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu správu s názvom „Is Trafficking in Human Beings Demand Driven?“ (Je obchodovanie s ľuďmi poháňané dopytom?) autoriek Bridget Andersonovej a Julie O’Connellovej Davidsonovej, ktoré je jednou z mála štúdií - či už v rámci IOM alebo aj v širokom meradle - ktorá sa venuje dopytovej stránke sexuálneho vykorisťovania a obchodovania s ľuďmi.

V roku 2004 navrhla Misia s regionálnou pôsobnosťou IOM v Budapešti na základe doterajších odporúčaní program EC AGIS, ktorý je výskumným projektom na skúmanie charakteristík dopytu mužských klientov po sexuálnych službách v Maďarsku, na Slovensku, v Slovinsku a Poľsku, s cieľom vytvoriť nové nástroje v boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Predkladaná správa je výsledkom tohto výskumného úsilia.

Bridget Andersonová a Julia O’Connell Davidsonová prichádzajú vo svojej štúdii k záveru, že ponuka a dopyt v sexuálnej oblasti interagujú veľmi úzko a navzájom sa ovplyvňujú. Teda nielen dopyt vytvára ponuku, ale aj ponuka generuje do značnej miery dopyt, ktorý je komplexným „sociálne, kultúrne a historicky podmieneným javom“.

V snahe lepšie porozumieť dopytu sa tento výskum IOM najprv snažil získať čo najviac poznatkov o sexuálnom biznise v zúčastnených krajinách. Ukázalo sa, že v sexuálnom priemysle v strednej Európe je rozšírené vykorisťovanie a ponížujúce podmienky a bežným javom je pri tom zdravotné riziko, násilie a zneužívanie drog.

Táto štúdia navyše poskytuje mnohorozmerný pohľad na interakciu medzi ponukou a dopytom a na schémy uvažovania a správania sa prostitútok aj klientov v jednotlivých segmentoch tohto trhu. Ukazuje sa, že prostitúcia v skúmaných krajinách je príliš často únikovou stratégiou z chudoby. Sexuálna práca je veľmi často sprevádzaná vykorisťova-

ním, násilím a zneužívaním moci organizátorov, čo sú všetko charakteristiky obsiahnuté v definícii obchodovania s ľuďmi podľa OSN. Štúdia tiež poskytuje návrhy na preventívne aktivity.

Aj keď je prostitúcia stredobodom tejto štúdie, cieľom tejto správy nie je riešenie diskusie o dekriminalizácii, regulácii alebo legalizácii prostitúcie. V presvedčení, že prispievajú k odstráneniu obchodovania s ľuďmi riešia Európske vlády rôznymi spôsobmi právny stav prostitúcie. IOM sa snaží bojovať s obchodovaním s ľuďmi, ktoré je zločinom a porušovaním ľudských práv a z hľadiska trestného práva je zásadne odlišné od prostitúcie, aj keď mnohé obchodované osoby sú vykorisťované ako prostitútky. Na zistenie toho, aký vplyv majú jednotlivé legislatívne prístupy k prostitúcii na obchodovanie s ľuďmi, je potrebné uskutočniť ďalšie výskumy.

Misia s regionálnou pôsobnosťou IOM v Budapešti chce vyjadriť svoje úprimné poďakovanie Dr. Gabrielovi Bianchimu zo Slovenskej akadémie vied a jeho kolegom Dr. Miroslavovi Popperovi a Dr. Ivanovi Lukšíkovi za vytvorenie regionálnej správy na základe štyroch národných správ vrátane ich vlastnej; trom ďalším národným výskumným tímom za vykonanie národných štúdií; Peace Institute v Ľubláne za poskytnutie dodatočných finančných zdrojov na slovinský národný výskum, ktoré umožnili realizáciu slovinského kvantitatívneho prieskumu; Vláde Poľskej republiky za štedrú podporu a spoluhostiteľstvo záverečnej konferencie vo Varšave v dňoch 11. – 12. októbra 2006; Európskej Komisii za grant AGIS, ktorý umožnil uskutočnenie tohto regionálneho projektu.

Argentina Szabados

Regionálny predstaviteľ

Vedúca Misie IOM s regionálnou pôsobnosťou v Budapešti

Budapešť

SÚHRN

Táto publikácia prezentuje regionálnu syntézu poznatkov, ktoré vyplynuli zo štyroch národných štúdií realizovaných v Maďarsku, Poľsku, na Slovensku a v Slovinsku. Zamerané boli na dopytovú stránku prostitúcie s cieľom získať poznatky o dopyte po obchodovaných ľuďoch za účelom sexuálneho vykorisťovania, ako aj na vytvorenie odporúčaní vhodných nástrojov prevencie takéhoto obchodu.

Jednotlivé národné štúdie sa realizovali s použitím spoločne odsúhlasenej, jednotnej metodológie, čo uľahčilo ich následnú metaanalýzu. Táto sa zameriavala najmä na dopytovú stránku sex biznisu, ktorej je z výskumného hľadiska venovaná notoricky nedostatočná pozornosť.

Spoločná metodológia spočívala na rovnakom scenári pre hĺbkové interview (vo všetkých zúčastnených krajinách) a fokusové skupiny (na Slovensku), ako aj sady otázok administrovaných v rámci kvantitatívneho prieskumu mužskej populácie (Maďarsko, Slovinsko). Okrem toho boli použité aj údaje z predchádzajúcich výskumov problematiky prostitúcie z veľkej vzorky prostitútok a všeobecnej populácie (Poľsko).

Vzorka v kvalitatívnej časti výskumu, spolu 92 účastníkov zo štyroch krajín, sa skladala zo sexuálnych pracovníčok a pracovníkov, klientov a potenciálnych klientov v sex biznise, rôznych expertov a osôb pracujúcich v manažmente sex biznisu. Vzorka v kvantitatívnej časti výskumu sa skladala zo 783 mužov. Zber údajov sa realizoval od apríla do augusta 2006.

Vychádzajúc z jednotlivých národných správ poskytuje táto publikácia komplexný pohľad na súčasnú situáciu v ponuke a dopyte sex biznisu. Aj keď všetky štyri zúčastnené krajiny majú podobnú históriu vývoja politik v oblasti sexuálnej práce a nachádzajú sa v jednom geografickom regióne so spoločnou nedávnou históriou vstupu do Európskej únie, porovnávacia analýza ukázala viaceré odlišnosti a špecifické schémy vzťahov medzi ponukou a dopytom v sex biznise, ale najmä v otázke rizika obchodovania s ľuďmi za účelom prostitúcie.

Výsledkom syntézy štyroch národných štúdií je zoznam hlavných problémov týkajúcich sa súčasnej situácie v ponuke a dopyte sex biznisu a obchodovania s ľuďmi: nejasnosti v legislatíve regulujúcej prostitúciu, v dôsledku ktorých sa prostitútky stávajú ešte zraniteľnejšími a ľahšie vykorisťovateľnými, drsné podmienky v pouličnej prostitúcii s vysokým výskytom konzumácie drog, veľké skupiny extrémne znevýhodnených žien – často Rómiek – orientujúcich sa na prostitúciu ako na zdanlivo jedinú cestu prežitia, veľké cezhraničné ekonomické rozdiely vedúce k amplifikácii vzťahov medzi ponukou a dopytom, obmedzené možnosti zanechať sexuálnu prácu, nedostatočná politická vôľa meniť základné regulatívy a aktivity a napokon globalizovaná kultúra konzumu.

Napriek niektorým odlišnostiam sex biznisu v jednotlivých štyroch krajinách (Maďarsko, Poľsko, Slovensko a Slovinsko) bolo možné stanoviť spoločné odporúčania, ktoré by mohli viesť k zlepšeniu situácie prostitútok a súčasne k redukcii obchodovania s ľuďmi. Týkajú sa najzákladnejších oblastí ako sexuálna výchova, preventívne kampane, transformácia najrizikovejších foriem prostitúcie na bezpečnejšie formy, jasnejšie regulatívy pre činnosť polície, ochrana svedkov a napokon verejná diskusia o politikách v oblasti sex biznisu za účasti expertov a ďalšie výskumné aktivity.

ZOZNAM SKRATIEK:

HU	Maďarsko
PL	Poľsko
SK	Slovensko
SLO	Slovinsko
K	Klient
P	Prostitútko, sexuálna pracovníčka
E	Expert (z MVO, polície, atď.)
B	Majiteľ/ka biznisu v sexuálnej oblasti
M	Manažér v sex biznise
PP	Pasák (kupliar)

1. ÚVOD



Čo je prostitúcia a obchodovanie s ľuďmi?

Ako píše Kirsten Pullenová (2005), vo všeobecnosti možno identifikovať dva diskurzy o prostitúcii: Jeden, v ktorom prostitútky je obeťou, ktorej je odopretá možnosť sexuálneho výberu, vyjadrenia sa, vlastného miesta a identity a druhý diskurz, v ktorom je práve prostitútky tým, kto môže hovoriť zo svojej marginalizovanej pozície v mene marginalizovaných. Inými slovami, prostitútky má duálnu pozíciu - ako obeť a ako radikál. Ambivalenťnosť, ktorá je vlastná definíciám prostitúcie, možno ilustrovať implicitnými protirečieniami tohto pojmu. Osoba, ktorá je za pojmom prostitútky „kurva“¹, je často konštruovaná protichodnými významami: je vnímaná ako nebezpečná, ale súčasne aj ako patetická. Je vysunutá na okraj spoločnosti, ale neustále hrozí, že by mohla pošpieniť strednú triedu; je nezávislá na morálnych zábranách, ale vždy je stotožňovaná s kriminalitou; je mladá a atraktívna, ale vždy sa očakáva, že je aj chorá a/lebo drogovovo závislá; má určité bohatstvo a luxus, ale vždy prináleží k najnižšej sociálnej triede; slobodne si užíva sexuálnu aktivitu, ale vždy je vydaná na milosť zákazníkom, pasákom a ich požiadavkám. Navyše, ako píše Pullenová (tamže), byť „kurvou“ vytvára pre ženy priestor pre špecifické aktivity; výkon prostitúcie môže byť stratégiou, ktorou môžu rozšíriť svoju pozíciu a tým spôsobom prezentovať alternatívne naratívy ženskej sexuality a širšej životnej skúsenosti.

Nielenže neexistuje žiadna univerzálna definícia prostitúcie, ale prostitúciu nedefinujú ani také inštitúcie ako OSN a Svetová zdravotnícka organizácia. Prostitúcia je predmetom mnohých dokumentov a deklarácií medzinárodných inštitúcií, ale stále postráda univerzálnu definíciu. Namiesto toho sa stretávame s definovaním úzkych pojmov, vyjadrujúcich špecifické vzťahy sexuálnej práce k ľudským právam a násilium ako napr. nútený sex, sexuálne vykorisťovanie, nútené tehotenstvo, atď. Preto na tomto mieste citujeme všeobecne prijateľnú bežnú chápanie prostitúcie: „**Prostitúcia je predávanie sexuálnych služieb za peniaze alebo iný druh odplaty**“ (<http://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution>).

¹ Anglický výraz „**whore**“ (kurva), vzťahujúci sa na (ženskú) prostitútku, pochádza zo staroanglického hōra (pôvodne z indo-európskeho koreňa *kā* označujúceho túžbu), ale jeho použitie má všeobecne pejoratívny nádych (rovnako ako v slovenčine). Termín *prostitútky* je omnoho menej hodnotovo sýtený. Na druhej strane, väčšina nemeckých organizácií prostitútok úmyselne používa slovo *Hure* (kurva), keď sa im zdá, že *prostitútky* je termín byrokratov a je nevhodným eufemizmom pre čosi, čo nepotrebuje eufemizmy (podobne aj v prostredí slovenského sex biznisu prostitútky medzi sebou na svoje označenie používajú často slovo kurva).

Kto sú teda prostitútky? Zákon ich definuje podľa ich správania, najmä na základe ponúkajúceho sexu za peniaze. Každá žena podozrivá z takéhoto správania je v riziku, že získa sociálny status „prostitútky“. Ako konštatuje Phetersonová (1990) status prostitútky znamená aj automaticky vyššiu pravdepodobnosť vystavenosti kontrole a trestaniu zo strany zákonnej moci a súčasne označkovanie nálepkou „kurva“. Prostitúcia neznamená pre ženy iba dočasnú aktivitu (ako je to v prípade mužov - ich klientov, ale často aj v prípade mužských sexuálnych pracovníkov), ale skôr ťažko stigmatizujúci sociálny status, ktorého sa vo väčšine spoločností nedá zbaviť – napriek zmene správania. Ženy, ktoré považujú svoju sexuálnu prácu za dočasnú alebo doplnkovú činnosť, sú často na základe zákonitostí sociálneho prostredia donútené zotrvať v prostitúcii a znášať status prostitútky vo všetkých aspektoch svojho života.

V kontexte obchodovania s ľuďmi je jedným z relevantných pojmov aj **obchodovanie s ľuďmi pre sex**, ktoré je definované v Správe o obchodovaní s osobami USA (US Trafficking in Persons Report, 2006, str. 25) ako „nábor, ukrývanie, transport, poskytovanie, alebo získavanie osoby za účelom komerčného sexuálneho úkonu“. Pri obchodovaní s ľuďmi kvôli sexu je sexuálny úkon sprevádzaný násilím, podvodom alebo donútením. Pojem **komerčný sexuálny úkon** znamená „akýkoľvek sexuálny úkon, za ktorý je poskytnutá osobe alebo prijatá osobou akákoľvek hodnota“ (tamže).

Najnovšie medzinárodné chápanie pojmu obchodovanie s ľuďmi sa sformovalo v tzv. Palermskom protokole OSN (*Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi*), ktorý doplnil Dohovor Organizácie spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu (označovaný tiež Protokol o obchodovaní s ľuďmi), prijatý 15. novembra 2000 v New Yorku. Podľa tohto dokumentu obchodovaním s ľuďmi sa označuje „nábor, transport, prevádzanie, ukrývanie alebo prijímanie osôb za použitia hrozby, násillia, alebo iných foriem donútenia, alebo na základe únosu, podvodu, klamstva, zneužitia moci alebo využitia zraniteľnosti, alebo aj za prijatie alebo poskytnutie úplaty alebo úžitku na získanie súhlasu osoby, ktorá ovláda inú osobu, a to za účelom vykorisťovania. Pod vykorisťovaním sa rozumie prinajmenšom vykorisťovanie prostitúcie iných osôb alebo iné formy sexuálneho vykorisťovania, nútená práca a služby, otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu, nevoľníctvo a odoberanie orgánov“²

Teoretické úvahy o aktéroch, „ponuke“, „dopyte“ a komunikácii

Možno sa pýtať, prečo sa užitočný pojem „rod“ tak zriedkavo objavuje vo výskume prostitúcie. Jednou odpoveďou je, že byť klientom v oblasti sexuálnych služieb sa nepokladá za sociálny status, ale skôr za aktivitu dominantných (mužských) osôb, ktoré sú viac-menej nezávislé od medicínskej, právnej a sociálnej kontroly. Sexuálny komponent komerčného sexu je zjavnejší pre tých, ktorí zaň platia a ekonomický komponent je zjavnejší pre tých, ktorí na ňom zarábajú. Možno povedať, že prinajmenšom na povrchu (odhliadnuc od psychodynamickej úrovne interakcie) to vyzerá tak, že zákazník chce sex a prostitútky chcú peniaze (Phetersonová, tamže).

² Andersonová a Davidsonová (2003) pripomínajú, že tento dokument aj tak zlyháva pri definovaní mnohých základných prvkov obchodovania s ľuďmi, napríklad sexuálneho vykorisťovania alebo vykorisťovania prostitúcie druhých a otázka, koho možno považovať za obchodovanú osobu, je tiež „zahmlená nejasným a nepoužiteľným rozlíšením medzi odchodovaním s ľuďmi, pašovaním a migráciou“ (tamže, str. 7).

Zatiaľ čo v otázke faktorov stimulujúcich ponuku sexuálnych služieb panuje v podstate zhoda (chudoba, nezamestnanosť, vojna, nedostatok príležitostí, vidina sľubnej budúcnosti, láska a bezpečie, túžba po západnom životnom štýle), názory na dopyt po sexe sa významne odlišujú. Každé úsilie o definovanie dopytu po sexe nevyhnutne odráža konkrétnu hodnotovú orientáciu vo vzťahu k sexu. Na jednej strane spektra, tej represívnej, je napríklad práca Donny M. Hughesovej (2004a, http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/demand_sex_trafficking.pdf, 2004b http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/demand_rome_june04.pdf, prístup 29. januára 2007), ktorá identifikuje štyri komponenty, ktoré vytvárajú dopyt po obchodovaní s ľuďmi kvôli sexu:

- 1) muži, ktorí si kupujú komerčné sexuálne úkony
- 2) vykorisťovatelia, ktorí vytvárajú sexuálny priemysel
- 3) štáty, ktoré sú cieľovými krajinami tým, že tolerujú a legalizujú prostitúciu a
- 4) kultúra, ktorá toleruje a podporuje sexuálne vykorisťovanie.

Na druhej strane sú to úsilia časti mimovládnych organizácií pracujúcich na poli sexuálnej práce (napr. the Sex Workers Project at the Urban Justice Center, New York <http://www.sexworkersproject.org/downloads/20050301TraffickingDemand.pdf>, prístup 29. januára 2007), ktoré tvrdia, že dopyt je iba módnym výrazom aktivistov bojujúcich proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorí tvrdia, že dopyt po sexuálnej práci je motorom obchodovania s ľuďmi a že uväznenie klientov ktorí podporujú sexuálnych pracovníkov zredukuje problém. Podľa týchto mimovládnych organizácií je obchodovanie s ľuďmi poháňané chudobou, rasovými a rodovými nerovnosťami a nie dopytom po sexuálnej práci.

Táto polarizácia ilustruje, ako silno je profesionálna diskusia o dopyte po sexuálnej práci spolitizovaná, a preto môže byť užitočné sústrediť sa namiesto snahy o dosiahnutie zhody v definícii dopytu po sexe radšej na rôzne aspekty dopytu. Tento prístup nám poskytne viac kvalifikovaného vhľadu ako aj možnosť posúdenia celého radu dimenzií, ktoré predstavuje dopyt po sexe.

Dopyt po akejkolvek komerčnej sexuálnej službe môže uspokojiť buď niekto, kto pracuje nezávisle a v dobrých podmienkach, alebo niekto, kto je predmetom zneužívania alebo praktík podobných otroctvu (porovnaj. Andersonová, Davidsonová, 2003). So vzrastom dopytu konzumentov po sexuálnych službách prirodzene rastie aj znepokojenie týkajúce sa tohto dopytu. V porovnaní s inými druhmi nútenej práce, resp. práce vykonávanej obchodovanými osobami, pri ktorých sa dopyt zameriava iba na produkt, nie na samotnú osobu, má komerčný sex dôležitý špecifický aspekt, ktorým je záujem o danú osobu (prostitútku) ako takú. Preto aj spotrebiteľský dopyt v oblasti sexu sa týka priamo veku, rasy a pohlavia ponúkajúceho sa subjektu.

Lyngbye (2006) zameriava našu pozornosť na konceptualizáciu sexuálnej „komodity“, ktorá hrá dôležitú rolu v interakcii dopytu a ponuky. V štúdiu dánskych klientov Lyngbye (2006) ukázal, že zatiaľ čo organizácia *Danish PRO Centret* tvrdila, že ázijské a čierne ženy sú tovar, ktorý sa kupuje kvôli ich osobitnému vzhľadu (približne 20% prostitútok pracujúcich v dánskych masážnych salónoch sú cudzieho pôvodu), dánski klienti nenazerajú na prostitútky ako na komoditu (tovar), ktorý sa kupuje a predáva. Väčšina interviewovaných

klientov vnímala interakciu s prostitútkou ako spoločenskú komunikáciu a najmä muži, ktorí neboli z najmladších vekových skupín, vyjadrovali potrebu cítiť sa vítanými, potrebu rozprávať sa s danou ženou a cítiť porozumenie. V súlade s týmto zistením je aj konštatovanie, že pre klientov bola **rozhodujúca možnosť komunikovať s prostitútkou v spoločnom jazyku a používať spoločné kultúrne kódy**. Veľká väčšina dánskych klientov otvorene uprednostňovala interakciu s dánskymi prostitútkami.

Iným dôležitým aspektom konceptualizácie „dopytu“ sú sociálne a kultúrne konštrukcie (a ich individuálne transformácie) toho, čo sa rozumie pod „žiadúcim“ v sexe. Andersonová a Davidsonová (2003) vo svojej pilotnej štúdiu, ktorá obsahla klientov aj neklientov sexuálnych pracovníkov v Dánsku, Thajsku, Indii a Taliansku, ukázali, že prvé rozhodnutie kúpiť si sex je rovnako verejnou a sociálnou záležitosťou (často býva zorganizované priateľmi alebo spolupracovníkmi klienta), ako súkromnou a osobnou vecou. To, ako jednotlivec vníma spoločenské predstavy o maskulinite a nátlak rovesníckeho prostredia je preto integrálnou súčasťou dopytu po sexuálnych službách.

Andersonová a Davidsonová (tamže) tiež pripomínajú, že status klienta sa môže meniť v čase a v rôznych sociálnych kontextoch. Všetky menované aspekty dopytu treba vidieť v interakcii so špecifickými kultúrnymi hodnotami a normami, ako aj v závislosti od ontogenetických štádií vývinu jednotlivca.

Takýto široký prístup k problematike dopytu po sexuálnych službách je osobitne dôležitý vtedy, ak problémy vzťahujúce sa k interakcii medzi ponukou a dopytom chceme uchopiť výskumne.

V súčasnosti v niektorých krajinách nachádza silnú podporu politika „skončovania s dopytom po prostitúcií“, so zdôvodnením, že práve toto pomôže ženám a posilní ich práva. Kritici takýchto politik zase tvrdia, že to nezastaví mužov pri vyhľadávaní sexuálnych služieb a navyš to povedie k presmerovaniu „tvrdó“ získaných štátnych prostriedkov zo sociálnych služieb (pre sexuálnych pracovníkov) do oblasti policajnej kontroly.

Pod hlavičkou „skončovania s dopytom po prostitúcií“ sa realizujú rôznorodé programy v systéme súdництва, zvyšuje sa policajná kontrola mužov a zavádza sa nová legislatíva. Od tzv. „John's Schools“ (reedukačné kurzy pre mužov, ktorí boli zatknutí pri vyhľadávaní sexuálnych služieb) a kampaní verejnej potupy (menovanie osôb, ktoré boli prichytené pri zjednávaní sa, na bilbordoch alebo na internete) sa očakáva, že odstrašia ďalších mužov od kupovania si sexuálnych služieb a tým skončia s dopytom. Tieto programy sú často sprevádzané zvýšenou policajnou kontrolou chudobných štvrtí, aby sa presadilo dodržiavanie antiprostitučných zákonov.

Organizácie, ktoré pracujú v záujme sexuálnych pracovníkov tvrdia, že tieto programy nie sú účinné (porovnaj The Sex Workers Outreach Project, <http://www.swop-usa.org/endeddemand.php>).³ Polícia a organizácie, ktoré sa podieľajú na programoch zameraných na

³ Podľa mimovládnej organizácie SWOP USA (<http://www.swop-usa.org/endeddemand.php>) programy ako „John's Schools“ na skoncovanie s dopytom majú iba malý alebo dokonca žiadny odstrašujúci efekt. Jedna štúdia zistila, každý desiaty účastník po absolvovaní programu vyhlásil, že považuje za veľmi pravdepodobné, že v budúcnosti opäť vyhľadá komerčné sexuálne služby. Tento pomer je 4 krát vyšší ako organizátormi programu oficiálne udávaný recidivizmus (2,4 %). Tieto programy sa zameriavajú

skoncovanie s dopytom sú neoblomné vo svojej viere, že redukovujú prostitúciu bez akéhokoľvek negatívneho vplyvu na sexuálnych pracovníkov: odstrašujú mužov od kupovania si sexuálnych služieb a pomáhajú ženám – sexuálnym pracovníčkam. The Sex Workers Outreach Project (SWOP) (<http://www.swop-usa.org/endeddemand.php>) však argumentuje, že vyhodnotenie programov na „skoncovanie s dopytom“ ukazuje veľmi odlišný obraz: aplikácia „švédskeho modelu legislatívy“ nezredukovala prostitúciu a sexuálne pracovníčky sa stali ešte zraniteľnejšími voči násiliu.⁴ Podľa SWOP (tamže) jedno z hodnotení švédskeho legislatívneho experimentu konštatuje, že neprispel výrazne k zredukovaniu počtu žien pracujúcich v pouličnej prostitúcii: údaje zo Štokholmu ukazujú, že celkový počet žien na uliciach sa medzi rokmi 1999 a 2003 nezmenil. Významné je tiež, že správa konštatuje, že v tomto období sa pouličné sexuálne pracovníčky začali viac obávať násilia, boli tlačené k znižovaniu cien k nechránenému sexu. Legislatíva švédskeho typu má však aj svojich presvedčených zástancov, ktorí tvrdia, že skutočne znížila prostitúciu a obchodovanie s ľuďmi. Je zrejmé, že dôsledné zhodnotenie pozitívnych a negatívnych účinkov švédskeho typu legislatívy si vyžaduje objektívnejší výskum.

V neposlednom rade treba zdôrazniť významnosť komunikácie v kontexte problematiky ponuky a dopytu. S cieľom analyzovania rizikového potenciálu interakcie medzi klientom a sexuálnou pracovníčkou navrhol Ahlemayer (1995) systémový prístup k intímnych vzťahom a ku komunikácii v rámci týchto vzťahov. Ahlemayer rozlišuje medzi štyrmi typmi intímnej komunikácie: romantická, hedonistická, manželská a prostitučná. Jeho výskumné výsledky (založené na 180 hĺbkových intervuiách) ukazujú, že prostitučná intímna komunikácia sa výrazne odlišuje od všetkých troch ostatných typov komunikácie v tom, že má výrazne väčší potenciál pre vyjednávanie bezpečného sexu a zvládnutie rizika infekcie HIV. Pre romantický, manželský aj hedonistický štýl intímnych vzťahov a komunikácie je totiž inherentné nekomunikovanie o otázkach rizika. Vo svetle známeho faktu, že významná časť klientov si však kupuje sex práve preto, lebo hľadá porozumenie, akceptáciu a sexuálnu rozkoš sa ukazuje, že komunikáciu medzi klientom a prostitútkou treba považovať

na klientov s nízkym príjmom, ktorí majú farebnú pleť a na imigrantov. Títo muži priznávajú svoju vinu, aj keď mnohí z nich možno nerobili nič zlé a keby boli postavení pred súd, boli by uznaní za nevinných. Programy na skoncovanie s dopytom sú postavené na taktikách strachu a ohrozujú bezpečnosť žien. Výskumníci, ktorí pozorovali aktivity v Johns Schools zistili, že tréneri priamo strašili účastníkov tým, že ich vystríhali pred drogovou závislosťou prostitútkami, ktoré môžu úmyselne dopichať klientov ihlami infikovanými HIV. V dôsledku toho sa absolventi následne správali menej zúčastnene voči sexuálnym pracovníčkam. Stigmatizujúce postoje môžu byť hnacím motorom násilia voči sexuálnym pracovníčkam.

4 Švédsko zaviedlo od 1. januára 1999 legislatívu, ktorá kriminalizuje kupovanie si sexuálnych služieb. Ako súčasť deklarovaného cieľa - zníženia počtu sexuálnych pracovníčok – zameriava sa na klientov a ukladá im pokuty alebo aj väzenie (max. 6 mesiacov) ak sú obžalovaní v nejakej súvislosti s masážnym salónom, bordelom, alebo pouličnou prostitúciou. Analýza vlády Nového Zélandu (<http://www.justice.govt.nz/pubs/reports/2005/sex-industry-in-nz-literature-review/part2.html>) konštatuje, že doterajšie údaje o tom, či tento krok skutočne viedol k zníženiu počtu sexuálnych pracovníčok, sú protichodné. Niektorí pozorovatelia (napríklad Pettersson a Sjogren, 2002, Final Report Sweden, 1 September 2000 to 28 February 2002. Stockholm, Europap) sa domnievajú, že prišlo k reorganizácii sexuálneho priemyslu v tom zmysle, že ako pracovníci tak ich klienti vyhľadávajú menej viditeľné spôsoby kontaktovania sa. Pôvodne sa zdalo, že nová legislatíva vedie k posilneniu komunikácie medzi políciou a agenturami sociálnych služieb, vedúcemu aj k citlivejšiemu prístupu k sexuálnym pracovníčkam a zníženiu počtu mladých osôb vstupujúcich do tohto priemyslu (Pettersson a Sjogren, 2002). Na druhej strane, polícia konštatuje, že rozsah prostitúcie sa od zavedenia novej legislatívy nezmenšil a že potrebujú viac právomocí na to, aby mohli podporiť legislatívu (Svenska Dagbladet 2001, cit. v Gould, 2001, The criminalization of buying sex: the politics of prostitution in Sweden, Journal of Social Policy 30(3): 437-456). Boli vyslovené aj obavy, že prostitútky sú v súčasnosti viac ohrozené násilím, nátlakom na realizáciu nechráneného sexu, ako aj finančným tlakom vyplývajúcim z redukcie ich príjmu (Dagens Nyheter 2001, cit. v Gould, tamže). Švédsky prístup k právnej reforme si získal širokú medzinárodnú pozornosť a podporu, ale celkový dopad novej legislatívy je vzhľadom na protichodné správy a komentáre nejasný. Tu sa otvára aj otázka prípadných krajín, ktoré by nasledovali švédsky vzor. V tomto kontexte treba pripomenúť, že Švédsko je nezvyčajná krajina prinajmenšom v dvoch významných aspektoch. Po prvé Švédsko má pomerne malý sexuálny priemysel – približne 2500 prostitútok na 8,5 milióna populácie (0,3 na 1000 obyvateľov) – v porovnaní s 25000 prostitútkami pracujúcimi v Holandsku (1,6 na 1000 obyvateľov). Po druhé vo Švédsku je silný sociálny systém s dlhou tradíciou, ktorý poskytuje extenzívne sociálno-podporné štruktúry sexuálnym pracovníčkam, ktoré chcú opustiť sexuálny priemysel.

za výrazné slabé miesto - najmä z hľadiska rizika a hlavne zdravotného rizika obsiahnutého v komerčnom sexe.⁵

Cieľ tejto štúdie

Napriek vyššie spomenutej významnosti interakcie medzi ponukou a dopytom v sex biznise, existuje o nej len veľmi málo vedeckých poznatkov. Vedecký výskum mužských klientov ženských prostitútok je len zriedkavý (jedným z dôvodov pre to môže byť obtiažnosť kontaktovania klientov a získania ich pre rozhovor; k tomu porovnaj tiež Lyngbye, 2006). Keďže komerčný sex nevyhnutne zahŕňa prinajmenšom dve strany – predávajúceho a kupujúceho – je dôležité študovať (1) „identity“ aktérov, ich motivácie a správanie, ako aj (2) ich komunikáciu a vyjednávanie v rôznych schémach interakcie a napokon (3) kontexty v ktorých sa nachádzajú a realizujú svoje vzťahy, ako aj (4) subjektívne významy relevantných pojmov, napr. čo je pre koho atraktívne, uspokojujúce, rizikové a pod.

Tento výskum sa zameria na skúmanie kultúrnych postojov zúčastnených stredoeurópskych krajín voči používaniu sexuálnych služieb a osobitne voči obchodovaným osobám, ako aj na získanie spoľahlivých poznatkov o profile a motivácii klientov kupujúcich si sexuálne služby a o spôsoboch, ako by ich bolo možné odradiť od tejto aktivity. Štúdiá sa prirodzene zameriava na celý biznis okolo prostitúcie, vrátane sexuálnych pracovníčok, pasákov, manažérov, klientov, potenciálnych klientov, ako aj rôznych expertov – vládnych aj mimovládnych. Dá sa predpokladať, že extrapolácia informácií poskytnutých všetkými týmito aktérmi v sexuálnej aréne poskytne integrálny pohľad na ponuku a dopyt po sexuálnej práci, ich interakciu a potenciálne riziká v zmysle obchodovania s ľuďmi. Cieľom tejto štúdie bolo vytvoriť integrovanú analýzu ponukovej a dopytovej stránky sexuálnych služieb v Maďarsku, Poľsku, na Slovensku a v Slovinsku za účelom identifikovania elementov a faktorov obchodovania s ľuďmi, ktorých zdrojom je interakcia ponuky a dopytu pre sexuálnu prácu.

⁵ V zhode s týmto zistením je aj výsledok fenomenologickej analýzy zvládania rizika mužskými prostitútkami, pri ktorej Bloor (1995, in Paicheler, 2000) zistil, že nechránený sex ovplyvňuje klient, zatiaľ čo v bezpečnom sexe klient nie je iniciatívny.

2. DOTERAJŠÍ VÝSKUM



Počas obdobia totalitného komunistického režimu v krajinách sovietskeho bloku a bývalej Juhoslávie neexistoval takmer žiaden výskum sexuality a iba sporadicky sa vyskytol nejaký výskum v oblasti prostitúcie. Prostitúcia sa ideologicky považovala za parazitizmus, bola prísne kontrolovaná a regulovaná všadeprítomnou políciou a autoritami režimu a bola prístupná iba politickej elite a jej prisluhovačom. Preto nebol dôvod robiť akýkoľvek výskum v tejto oblasti. A v dôsledku existencie železnej opony nebol ani dôvod skúmať neexistujúcu mobilitu ľudí.

Po páde železnej opony bola prvá vlna výskumov sexuality v tejto geopolitickej oblasti motivovaná prevenciou šírenia HIV/AIDS, a preto boli tieto výskumy silne medicínsky orientované. Prostitúcia bola v tom období hlavne v ohnisku záujmu médií. Aj keď v Maďarsku a na Slovensku sa v druhej polovici 90. rokov uskutočnil určitý výskum, komplexný obraz o scéne sex biznisu stále chýbal.

MAĎARSKO:⁶ ■ Prvý nie iba medicínsky prieskum sa uskutočnil v druhej polovici 90. rokov. Terénna práca mimovládnej organizácie „Quit with You Association“ umožnila v roku 1997 zozbieranie interview a prípadových štúdií o živote pouličných prostitútok. Iný výskum zrealizovala Maďarská nadácia AIDS v rokoch 1996-1997. Súbežne so zdravotnou výchovou v oblasti rizika HIV/AIDS boli prostitútky požiadané o vyplnenie dotazníka o ich živote a o trhu v oblasti sexu. Ďalší výskum s názvom „Bad Boys Project“ (Projekt Zlí chlapi) sa zameril na mužskú komunitu prostitútov. Vzorka pokrývala všetky relevantné okresy Budapešti a výsledky priniesli užitočné informácie o maďarskej prostitúcii na konci 20. storočia.

Počet prostitútiiek a prostitútov pracujúcich v Maďarsku v celom sektore sex biznisu, vrátane poulicnej prostitúcie, zábavného priemyslu a všetkých ďalších foriem prostitúcie bol v roku 1999 odhadnutý na minimálne desaťtisíc⁷ (Lenke Fehér, 1999). Internetový zdroj obsahujúci eseje z oblasti sociálnych vied, odhaduje, že v Maďarsku existuje 20-25 tisíc osôb, ktoré sa živia niektorou formou prostitúcie.⁸ Podľa údajov od budapeštianskeho policajného komisára v roku 2004 fungovalo v Budapešti okolo 1000 bordelov.

⁶ Tento prehľad je prebratý z: Balogi a spol., 2006

⁷ Fehér Lenke: Bűnözés és prostitúció (Kriminalita a prostitúcia). In: Szerepváltások. Jelentés a nők helyzetéről. Társai, Bp. 1999.

⁸ Szabó Fruzsina, Szocháló. **‘Modern rabszolgaság vagy szakma? – a hazai prostitúcióról’** 2006. június 28. (‘Moderné otroctvo alebo povolanie? – O maďarskej prostitúcii’)

MEDZI DOPYTOM A PONUKOU

Z výsledkov ankety spoluorganizovanej Maďarskou nadáciou AIDS a mimovládnu organizáciou „Quit with You Association“ najväčšou vekovou kohortou medzi pouličnými prostitútkami a prostitútmí sú 18-24 roční (60%). Okolo 20 percent pouličných prostitútok sú mladistvé. Najmladšie majú 14 rokov. Chlapci začínajú s prostitúciou skôr ako dievčatá a zotrávajú v tomto biznise dlhšie. Okolo 24 percent z nich má 24 rokov a viac. Prostitútky a prostitúti starší ako 30 rokov tvoria nevýznamnú menšinu. Podľa prípadových štúdií terénnych sociálnych pracovníkov:

„Ponuka je v tejto profesii taká veľká, že pasáci môžu mať prostitútok koľko len chcú. A to je fakt, ktorý prostitútky vedia veľmi dobre, naozaj veľmi dobre.“⁹

Toto má podľa autorov výskumu dva dôsledky. Jedným je to, že priemerný vek prostitútok a prostitútov klesá. Druhým je devalvácia tých, ktorí sú práve aktívni v biznise, čo je sprevádzané kľúčovým úsilím zachovať si mladý výzor a tým aj hodnotu na trhu. Tento beznádejný boj má dve negatívne konzekvencie: (1) zvýšená ochota podstupovať riziko a (2) väčšie podrobenie sa pasákom.

Čo sa týka rodinného stavu, 90 percent interviewovaných prostitútok bolo slobodných/ bez partnerky/a, a spomedzi prostitútok 70 percent bolo slobodných/bez partnera/ky a zvyšok mal rodinu. Tie prostitútky, ktoré sa hlásia k svojej rodine, sú zväčša z veľmi veľkých rodín s 5-10 súrodencami. Štyridsať percent z nich vyrástlo v štátnych výchovných zariadeniach z dôvodu alkoholizmu rodičov alebo preto, lebo sú siroty.

V týchto anketách sú iba údaje o vzdelaní žien. Podľa nich 80 percent prostitútok má ukončené základné vzdelanie, ale iba veľmi malá časť z nich, približne päť percent, získalo vyššie vzdelanie – zväčša na úrovni učňovskej školy. Bez ohľadu na stupeň vzdelania, 11 percent z nich malo nejaké zamestnanie predtým, než sa stali prostitútkami.

Bolo možné pozorovať niekoľko schém spôsobu života, ktorými sa odlišujú najmä prostitútky od prostitútov. Ženy prevažne žijú so svojimi pasákmi alebo v spoločne prenajatých priestoroch. Iba malé množstvo prostitútok má svoj vlastný byt (čo je typickejšie pre tie ženy, ktoré pracujú na vyššom stupni hierarchie než pouličné prostitútky). Ženy však zväčša nevykonávajú svoju profesiu tam, kde bývajú. V prípade mužov je to však dosť odlišné, keďže je pre nich typické kombinovanie miesta bydliska s miestom výkonu prostitúcie a aj kombinovanie vzťahov. Niektorí z nich majú „domáceho“ a poskytujú mu sexuálne služby výmenou za bývanie. Iní muži majú spoločne prenajaté priestory, ktoré slúžia ich bývaniu aj poskytovaniu služieb.

Vysoké percento žien, ktoré odpovedali na otázky v prieskume, boli vychovávané v štátnych výchovných zariadeniach a internátnych školách. Niektoré z nich tvrdili, že v týchto zariadeniach existovala „dobře vytvorená sieť“, ktorej účelom bolo získať dievčatá-sirotky pre sexuálny priemysel. Iná skupina žien uvádzala úplne odlišnú motiváciu vstupu do sex biznisu. Boli to ženy s pomerne silnými rodinnými putami a do prostitúcie sa dostali nie kvôli nedostatku vzťahov a emočnej závislosti, ale naopak, kvôli svojim záväzkom a vzťahom

⁹ Forrai-Lórinicz: Az utcai szociális munka a prostituáltak megsegítésének szolgálatában. (Terénna sociálna práca na pomoc prostitútkam) str. 30. Wesley János Lelekképző Főiskola, Budapest, 2003.

s najbližšími. Pochádzajú z rodín s vysokou mierou nezamestnanosti a často boli rodinou (najčastejšie manželom) donútené do práce v sexuálnom priemysle. Iná skupina žien sa pre sexuálnu prácu rozhodla sama a dobrovoľne, pretože chceli pomôcť svojej rodine. Stali sa živiteľkami svojich rodín. Podskupina týchto žien sú tie, ktoré stratili manžela rozvodom alebo odchodom do väzenia.

Fluktuácia je omnoho väčšia u mužov. Je to zrejme vo vzťahu k faktu, že muži sú ekonomicky aj emočne menej závislí na sexuálnej práci, nemajú takú silnú tendenciu zotrvať pri nej, voľnejšie si vytvárajú vzťahy. Stavajú sa k tejto práci skôr ako k niečomu dočasnému a používajú ju vlastne ako odrazový mostík k nejakej stabilnej existencii. Ďalší faktor, ktorý pomáha prostitútom–mužom je to, že homosexuálna subkultúra v Maďarsku vytvorila veľmi dobre zorganizovaný a zodpovedný záujem/dopyt. Veľké množstvo maďarských prostitútov sa považuje za homosexuálov alebo bisexuálov. A homosexuálna komunita prejavuje zodpovednosť za prácu prostitútov a je im nápomocná.

POLSKO: ■ Po roku 2000 sa pod vedením J. Izdebského zrealizovali extenzívne výskumné projekty relevantné problematike prostitúcie. V roku 2002 to bola kvantitatívna štúdia s názvom „Sexuálne správanie a povedomie o HIV/AIDS medzi ženami poskytujúcimi sexuálne služby“. zahŕňajúca 400 sexuálnych pracovníčok z celého Poľska a v roku 2005 štúdia „Sexualita Poliakov v ére HIV/AIDS“, realizovaná na vzorke 3200 Poliakov a Poliek vo veku 15-49 rokov. Z prvej štúdie vyplynulo, že pre 60 percent interviewovaných žien bol hlavnou príčinou vstupu do prostitúcie fakt, že museli zvládať drsné životné podmienky a 17,3 percenta interviewovaných bolo motivovaných príležitosťou zisku. Treťou najčastejšou incentívou pre vstup do prostitúcie bol zámer zlepšiť si životný štandard (14,3%). Rozhodnutie pre vstup do prostitúcie urobili ženy samy (55,3%), na základe iniciatívy priateľov (36,8%), boli k tomu donútené (2,8%), na základe vplyvu priateľov (2%). Iným dôvodom pre vstup do prostitúcie bola drogová závislosť a potreba zarobiť si na drogu. Respondentky však uvádzali, že takéto situácie sa nevyskytujú veľmi často. O ženách ponúkajúcich sexuálne služby sa často hovorí, že majú aj iné zdroje príjmu, aj keď sú aj také prostitútky, ktorých jediným zdrojom príjmu je prostitúcia.

SLOVENSKO: ■ Na Slovensku sa zrealizovalo iba zopár štúdií týkajúcich sa problematiky sex biznisu. V prvých rokoch po zmene politického systému referoval G. Bianchi na konferencii „Sexwork, sextourism and trafficking in women: A new reality in Eastern Europe?“ v Prahe (Bianchi, 1996) o ignorancii problematiky sex biznisu na politickej úrovni, ako aj o absencii povedomia o problémoch vzťahujúcich sa k sex biznisu medzi expertmi. Prevažujúce formy sexuálnej práce boli v tej dobe (1) hotelová prostitúcia, (2) sexuálna práca v masážnych salónoch a (3) pouličná prostitúcia – iba na predmestiach Bratislavy. Okrem toho v príhraničnej oblasti Bratislavy chodili v tom čase prostitútky často na „pracovné výlety“ do Rakúska, kde podstupovali riziko ilegálnej pouličnej práce (Viedeň) alebo práce v súkromných sex-baroch a salónoch; často však končili deportáciou z Rakúska. Nespútaná, takmer živelná situácia v sex biznise v tej dobe na Slovensku, bola porovnávaná so západoeurópskymi krajinami, kde popri rôznych formách regulácie sexuálnej práce, svojpomocné organizácie sexuálnych pracovníkov/čok podporované samosprávami (napr. Hydra v Berlíne) vykonávali rozhodujúci objem práce v prospech tých, ktorí sa dostávajú do problémov, včítane poradenstva a dočasnej pomoci s ubytovaním.

V roku 2000 publikoval M. Kolenčík (Kolenčík, 2000) prehľad situácie v prostitúcii na Slovensku a konštatoval, že v krajine existujú nasledujúce typy prostitúcie: (1) bežné prostitútky s pravidelnými klientmi (často cudzincami), (2) príležitostné prostitútky v hoteloch a baroch, (3) prostitútky v masážnych salónoch (na Slovensku bolo v roku 1994 približne 50 legálnych masážnych „erotických“ salónov; neoficiálne údaje smerovali až k číslu 100), (4) pouličné prostitútky, tvoriace 90 percent všetkých prostitútok (pochádzajúcich z najnižších sociálnych vrstiev – rovnako ako ich klienti). Údaje od mimovládnych organizácií a polície vtedy ukazovali, že v Bratislave je približne 500 prostitútok.

Sejčová v roku 1997 písala o trestných aspektoch juvenilnej homosexuálnej prostitúcie (chlapci vo veku 15-18 rokov) a zdôrazňovala v tomto kontexte dominantný aspekt drogovej závislosti (Sejčová, 1997).

Jedinečnú štúdiu biografí sexuálnych pracovníkov/čiek a striptízových tanečníkov/níc zrealizovala L. Takáčová (2006). Autorka poukázala na prevažne vnútornú motiváciu pre tento typ práce a analyzovala osobné zisky, napr. prístup do vyšších sociálnych vrstiev a príležitosť dostať sa aj k „vyššej“ forme pracovnej činnosti – napríklad poradenstvo pre klientov).

V oblasti problematiky obchodovania s ľuďmi bola zrealizovaná štúdia potenciálu pre obchodovanosť medzi mladými slovenskými ženami (Bianchi a spol., 2000, 2003). Porovnanie výsledkov opakovanej štúdie v časovom odstupe rokov 2000 a 2003 umožnilo jednoznačnejšie formulovať niektoré opakujúce sa zistenia, ako aj poukázať na určité trendy v transformácii názorov a postojov k riziku obchodovania s ľuďmi.

Hlavné opakované zistenia:

- Dievčatá navštevujúce strednú školu (nie učňovské školy) alebo tie, ktoré majú vyššie vzdelávacie aspirácie (plánujú univerzitné vzdelávanie), vykazovali vyšší záujem o prácu v zahraničí v tom prípade, ak nebudú prijaté na vysokú školu alebo po jej skončení.
- Dievčatá si uvedomujú podozrivosť reklamy a inzerátov na prácu v zahraničí, ktoré indikujú riziko nútenej prostitúcie (napr. prísluby mimoriadne vysokého zárobku, práce tanečnice, práce v bare, práce modelky).
- Účastníčky výskumu nezaregistrovali žiadnu špecifickú kampaň zameranú na prevenciu obchodovania s ľuďmi.

Niektoré rozdiely medzi zisteniami v roku 2000 a 2003:

- V roku 2003 viac účastníčok uviedlo, že vzrástli všeobecné životné riziká vyplývajúce zo slabej ekonomickej situácie krajiny a nezamestnanosti v ich rodinách.
- Podľa názorov účastníčok finančné problémy a chudoba sú stále najčastejšími motívmi prostitúcie.
- V roku 2003 bol významne väčší podiel tých účastníčok, ktoré vyjadrili pokročilý stupeň zvažovania odchodu za prácou do zahraničia.
- V roku 2003 vzrástol počet účastníčok výskumu, ktoré by v zahraničí uprednostnili zamestnanie zorganizované agentúrou.
- Medzi rokmi 2000 a 2003 poklesla motivácia pracovať v zahraničí, kvôli naučeniu sa cudzieho jazyka.

SLOVINSKO: ■ V období po získaní štátnej nezávislosti (1991) sa v Slovinsku nezrealizoval žiaden systematický výskum problematiky prostitúcie. Nedávno sa objavilo niekoľko výskumných publikácií (Hrženjak 2005a; Bezenšek, 2002; Pajnik, 2003; Leskošek, 2002) a prostitúcia je tiež predmetom záujmu niektorých investigatívnych novinárov (Popov, 2000; Modic, 2003). V ostatných rokoch je zreteľný nárast počtu diplomových prác na oboch univerzitách (Ljubljana a Maribor), ktoré sa zameriavajú na prostitúciu a obchodovanie s ľuďmi v kontexte sociálnej práce, práva, kriminológie, verejnej správy a sociálnych vied. Relevantné štúdie publikovali aj historici (Cvirn, 1990; Kavčič, 1987; Radovanovič, 2001), ktorí analyzovali autentické archívne dokumenty o prostitúcii na sklonku 19. storočia.

Údaje o počte žien pracujúcich v prostitúcii, ich pracovných podmienkach a sociálnom a ekonomickom postavení sú zatiaľ k dispozícii zväčša len zo záznamov polície a orgánov činných v trestnom konaní. Tieto údaje a odhady, aj keď môžu poslúžiť na vytvorenie si približného obrazu o prostitúcii, sú nedostatočné z výskumného hľadiska, pretože veľká časť z nich je dôverná. Okrem toho tieto podklady referujú iba o tých ženách v prostitúcii, ktoré polícia kontaktovala. V roku 1996 zaznamenalo Ministerstva vnútra okolo 100 žien pracujúcich v prostitúcii, zatiaľ čo iné odhady sú omnoho vyššie, okolo 1800 (Hrženjak, 2005b).

V Slovinsku neexistujú takmer žiadne oficiálne údaje o prostitúcii; napriek tomu možno na základe spomenutých výskumov a záznamov verejných diskusií konštatovať nasledovné:

- Po získaní nezávislosti začal objem prostitúcie rásť; vzrastal počet nočných barov, ktoré zamestnávali umelecké tanečnice, spomedzi ktorých niektoré pracovali aj v prostitúcii (ale nie všetky – ako zdôrazňovali participantí nášho výskumu); podobne narastal aj počet erotických masážnych salónov.
- Pod prostitúciou sa rozumela najmä ženská heterosexuálna prostitúcia. Mužská prostitúcia sa v protiklade k nej považuje za individualizovanejšiu, dočasnú a najmä skrytejšiu. Predpokladá sa o nej, že je to najmä homosexuálna prostitúcia, aj keď nie exkluzívne.
- V Slovinsku neexistuje pouličná prostitúcia. Najrozšírenejšou je tzv. „mobilová“ prostitúcia a najviac sú v nej činné slovinské ženy – mnohé z nich študentky. Iné formy zahŕňajú hotelovú a barovú prostitúciu, v ktorej pracujú aj ženy zo zahraničia – z Ukrajiny, Ruska, Bulharska, Rumunska a krajín bývalej Juhoslávie. Hranice medzi rôznymi formami prostitúcie však nie sú jednoznačné a podľa informácií od mimovládnych organizácií mnoho žien zo zahraničia pôsobí aj v tzv. „bytovej prostitúcii“.
- Veľmi málo sa vie o klientoch. Zatiaľ čo o prostitútkach existujú aspoň nejaké oficiálne údaje, polícia má záznamy o baroch a nočných kluboch a monitoruje pracovné podmienky v nich, nezaujíma sa o klientov.
- Majitelia nočných barov, hotelov a masážnych salónov často používajú sprostredkovateľov a pasákov, ktorí pre nich získavajú ženy na prácu v sex biznise.

Na záver možno na doplnenie obrazu o situácii v obchodovaní s ľuďmi uviesť zistenia zo správy US State Department (TIP Report)¹⁰, ktoré obsahujú kategorizáciu¹¹ a krátku cha-

¹⁰ Trafficking in Persons 2006. Report of the Department of State of the USA

¹¹ **Maďarsko** je zdrojovou, tranzitnou a cieľovou krajinou pre ženy a dievčatá obchodované z Ukrajiny, Moldavska, Poľska, Balkánu a Číny do Rakúska, Nemecka, Španielska, Holandska, Talianska, Francúzska, Švajčiarska, Japonska, USA a Veľkej Británie, ako aj

rakteristiku každej z týchto štyroch krajín. Podľa TIP Reportu z roku 2006, ktorý obsahuje hodnotenie 149 krajín podľa práva Spojených štátov¹², s výnimkou Poľska, ktoré je v prvej skupine, ostatné tri krajiny spadajú do druhej skupiny. V prvej skupine sú krajiny, ktorých vlády konajú v plnom súlade s minimálnymi požiadavkami predmetnej legislatívy USA. Druhá skupina zahŕňa krajiny, ktorých konanie nie je plnom súlade s minimálnymi požiadavkami tejto legislatívy, ale výrazne sa usilujú o zosúladenie s týmito požiadavkami. Slovensko nedávno vystúpilo na tomto hodnotiacom rebríčku o jeden stupeň nahor. V roku 2005 sa ešte nachádzalo na osobitne sledovanom zozname v rámci druhej skupiny krajín, keďže zo Slovenska chýbali dôkazy o primeranom úsilí vlády eliminovať závažné formy obchodovania s ľuďmi, chrániť svedkov a pomáhať im a realizovať prevenčné programy v tejto oblasti. Slovenská republika však 31. marca 2005 vytvorila medzirezortnú komisiu expertov, ktorej úlohou bolo vytvárať a koordinovať národný akčný plán boja proti obchodovaniu s ľuďmi; v roku 2005 však bol nedostatok času na preverenie účinnosti tejto expertnej skupiny.

do niektorých škandinávskych a stredoamerických krajín za účelom sexuálneho vykorisťovania. Maďarské ženy sú obchodované najmä do Západnej a Severnej Európy a Severnej Ameriky. Existujú tiež dôkazy o tom, že muži a chlapci vo veku 12 rokov sú obchodovaní z Rumunska do Budapešti za účelom sexuálneho vykorisťovania. Väčšina obetí sexuálneho vykorisťovania v rámci Maďarska je maloletých.

Poľsko je zdrojovou a tranzitnou krajinou a súčasne cieľovou krajinou pre ženy a deti z Ukrajiny, Moldavska, Rumunska a Bulharska, obchodované za účelom sexuálneho vykorisťovania. Ojedinele sa vyskytli správy o vietnamských občanoch obchodovaných do Poľska. Poľské ženy sú obchodované do Nemecka, Talianska, Belgicka, Holandska, Japonska a Izraela za účelom sexuálneho vykorisťovania. Počty obetí nútených pracovať v poľnohospodárstve, priemysle a v sieťach žobrákov ďalej stúpali v roku 2005.

Slovensko je tranzitnou a do menšej miery zdrojovou krajinou pre obchodovanie so ženami za účelom sexuálneho vykorisťovania. Obete z Moldavska, Ukrajiny a Balkánu sú obchodované cez Slovensko do Českej republiky, Nemecka, Švajčiarska, Francúzska, Talianska, Rakúska, Holandska a Japonska. Niektoré ženy sú vykorisťované na Slovensku počas ich tranzitu do miesta konečného určenia v Západnej Európe. V jednom prípade bol zistený muž, predaný do Japonska za účelom nútenej práce; existujú dôkazy o tom, že môže prebiehať získavanie ďalších takýchto obetí. Rómovia sú naďalej zraniteľnou skupinou pre obchod s ľuďmi.

Slovinsko je primárne tranzitnou a do menšej miery zdrojovou krajinou a cieľovou krajinou pre ženy a dievčatá z Ukrajiny, Rumunska, Moldavska a Bulharska za účelom sexuálneho vykorisťovania. Niektoré z týchto obetí sú obchodované ďalej do Talianska, Holandska a ďalších západoeurópskych krajín.

12 *Trafficking Victims Protection Act of 2000, Div. A of Pub. L. No. 106-386, § 108 v zmysle doplnkov.*

3. METODOLÓGIA TEJTO ŠTÚDIE



V tejto štúdii boli aplikované kvalitatívne aj kvantitatívne metódy zberu empirických údajov. **Vo všetkých štyroch krajinách bol použitý identický zoznam otázok zoskupených do tém pološtruktúrovaného interview, ktorého účelom bol získanie podkladov pre kvalitatívnu analýzu**¹³. Na základe tejto schémy sa realizovali individuálne aj skupinové (focus group) diskusie. Okrem toho sa v Maďarsku a Slovinsku zrealizoval kvantitatívny výskum s použitím iného zoznamu identických otázok. Navyiac, v Poľsku boli pre účely národnej štúdie využité aj údaje z predchádzajúcich výskumov realizovaných v oblasti sex biznisu a sexuality.

(1) Kvalitatívny výskum

- Predmetom rozhovorov boli nasledujúce špecifické výskumné otázky a témy (kompletný scenár je v prílohe č. 2):
- kto sú tie osoby, ktoré ponúkajú sexuálne služby za peniaze (profil týchto osôb) a kto sú majitelia bordelov (profil týchto osôb),
- profil klienta, jeho motivácie, postoje k plateným sexuálnym službám (vrátane osôb, ktoré si bežne kupujú sexuálne služby, ako aj osôb, ktoré majú sex s prostitútkami nútenými k prostitúcii),
- nakoľko si klienti uvedomujú tú skutočnosť, že platia za sex so ženami, ktoré môžu byť aj obeťami obchodovania s ľuďmi,
- či existuje osobitný dopyt po službách od žien, ktoré sú obeťami obchodovania s ľuďmi v sex biznise,
- analýza právnej situácie prostitúcie v daných krajinách,
- významné zdravotné riziká vyplývajúce z prostitúcie a
- budúcnosť prostitúcie v daných krajinách.

Odpovede na otázky, ktoré sú v epicentre záujmu tejto štúdie – identifikácia dopytu po sexe a jeho interakcia s ponukou – boli získané najmä z analýzy diskurzívneho materiálu pochádzajúceho z individuálnych hĺbkových interview. Týmto spôsobom bolo umožnené zohľadniť individuálne a čiastočne aj sociálne a kultúrne aspekty dopytu po sexuálnej práci.

¹³ Scenár interview navrhol G. Bianchi.

MEDZI DOPYTOM A PONUKOU

Široká škála otázok v rozhovoroch umožnila hlbšie porozumenie motivácií a postojov klientov k sexuálnym službám v širšom sociálnom kontexte, ako aj preskúvanie kontroverzných, osobných a intímnych otázok. Skutočnosť, že výskumná vzorka zahŕňala rôznorodých aktérov zo sektoru sex biznisu (klientov, prostitútky, majiteľov zariadení, expertov), umožnila získať pohľad na ten istý predmet z rôznych, často protichodných perspektív. Tento postup tiež umožnil vzájomné overovanie (trianguláciu) údajov, a tým sa zvýšila validita získaných poznatkov, ktoré boli získané na relatívne malej výskumnej vzorke.

Všetky interview boli v plnom rozsahu prepísané a analyzované metódou tematickej analýzy. Citácie z interview sú uvádzané v kurzíve.

Výskumná vzorka v spoločnom kvalitatívnom výskume

Boli stanovené štyri cieľové skupiny participantov pre hĺbkové interview, totožné pre všetky štyri krajiny: (1) ľudia zo sex biznisu (majitelia bordelov, pasáci, atď.), (2) sexuálne pracovníčky/ci, (3) klienti v sex biznise a (4) experti vrátane predstaviteľov polície a mimovládnych organizácií (MVO). Detailnejšia kategorizácia respondentov je uvedená v nasledujúcej tabuľke.

Kategorizácia participantov výskumu vo všetkých štyroch krajinách

Kategórie	Maďarsko	Poľsko	Slovensko	Slovinsko	
Ľudia zo sex biznisu	majitelia	1	1	1	
	pasáci		5		
	iní "zamestnanci" (taxikári, ochrankári)		2	1	
	administrátor e-fóra (internet)			1	
Sexuálne pracovníčky/ci	prostitútky	4	5	3	5
	gigolovia *		3		
	weboví sexuálni pracovníci *			2	
Klienti ¹⁴		10	5	8	6
Experti	polícia			2 **	1
	MVO	8	5	1	3
	iní (novinár, zástupca medzirezortnej pracovnej skupiny pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi)				2
Potenciálni klienti ("neklintí")			1 fokusová skupina (N=7)		
Celkovo	23	20	29	20	

* Interview s týmito participantmi zozbierala L. Takáčová (2006). Analýzu editovaných prepisov realizovali autori tejto štúdie.

** Išlo o dve samostatné interview, ale keďže jedného z nich sa zúčastnili dvaja príslušníci polície, tak v skutočnosti počet interviewovaných policajtov bol 3.

14 Oba výskumy viedol Zbigniew Izdebski. Krátky popis oboch štúdií je uvedený vyššie (kapitola 2).

Kvalitatívny terénny výskum sa realizoval vo všetkých štyroch krajinách v období medzi májom a augustom 2006. Väčšina individuálnych hĺbkových interview trvala od jednej a pol do dvoch hodín. Interview boli nahrávané a prepísané.

(2) Kvantitatívny výskum

V Maďarsku a Slovinsku sa v roku 2006 uskutočnil aj kvantitatívny výskum postojov mužov k obchodovaniu s ľuďmi a k prostitúcii. Výskumné vzorky pozostávali z 306 slovinských a 477 maďarských účastníkov a spĺňali požiadavky na reprezentatívnosť výberu. Podrobnejšie údaje a výsledky týkajúce sa najmä otázok trestania a legalizácie prostitúcie sú k dispozícii v jednotlivých národných správach (pozri zoznam literatúry).

(3) Špecifický národný výskum

Poľská národná správa sa opiera aj o kvantitatívny materiál získaný z výskumov agentúry TNS OBOP. Prvý výskum, zameraný na prostitútky, s názvom "Sexuálne správanie a povedomie o HIV/AIDS medzi ženami poskytujúcimi sexuálne služby", pochádza z roku 2002 a ďalší s názvom "Sexualita Poliakov v ére HIV/AIDS" bol realizovaný v roku 2005 a zameriaval sa na sexuálne správanie všeobecnej populácie.¹⁵ Využitie týchto výskumov bolo motivované tým, že ich zameranie sa do určitej miery prekrýva s prezentovaným výskumom. Výsledky výskumu z roku 2005 vytvárajú pridanú hodnotu poznatkom z kvalitatívnych analýz prezentovanej štúdie.



4. ŠTRUKTÚRNY KONTEXT PROSTITÚCIE

4. 1. Právny status prostitúcie a obchodovania s ľuďmi

V súčasnosti možno identifikovať tri hlavné prúdy v prístupoch k právnemu rámcovaniu prostitúcie. Fehérová (1999) zostavila ich prehľad, v ktorom špecifikuje ideologické aspekty, každého z prúdov, ich ciele, chápanie prostitúcie, chápanie rolí polície, spôsoby poskytovania zdravotníckej starostlivosti, ako aj samotných sexuálnych pracovníkov a ich klientov

Tri hlavné prístupy k prostitúcii:

	PROHIBICIONIZMUS	REGULÁCIA	ABOLICIONIZMUS ¹⁶
Ideológia (prostitúcie)	Tichá akceptácia	Akceptácia tohto sociálneho javu ako "nevyhnutného zla"	Akceptovanie prostitúcie ako osobné, individuálne správanie
	Ohrozuje verejnú morálku a poriadok	Ohrozuje verejnú morálku a poriadok	Ohrozuje verejnú morálku a poriadok
Ciele	Zákaz prostitúcie a jej inštitúcií	Legalizácia prostitúcie vykonávanej "vo vnútri" a vo "vyhradených zónach"	Akceptácia a povolenie prostitúcie za konkrétne určených podmienok a na báze individuálnosti jej vykonávania
		Eliminácia ilegálnych foriem prostitúcie	Zákaz organizovanej prostitúcie
		Zákaz medzinárodného obchodovania	Zákaz medzinárodného obchodovania
Miesto pre výkon prostitúcie	Zákaz	Akceptácia "domov" prostitúcie a "vyhradených zón"	Akceptovanie prostitúcie ako individuálneho správania
Policajná registrácia	Žiadna	Existuje	Nemá prečo existovať

¹⁶ Treba zdôrazniť, že v súčasnosti existujú dva spôsoby používania pojmu „abolícia“ v diskurzoch a sexuálnej práci a prostitúcii. Jeden smeruje k významu „eradikácie“ prostitúcie a predstavuje silnú anti-prostitučnú politiku, druhý, naopak, vyjadruje potrebu „zrušenia“ všetkých regulácií a tak predstavuje liberálnu politiku v tejto oblasti. V rámci tejto štúdie používame pojem „abolicionizmus“ v tomto druhom význame.

Zdravotné prehliadky	Žiadne	Len pre prostitútky. Zodpovednosť za dohľad má lekár, ktorému napomáha mravnostné oddelenie polície	Nemajú prečo existovať
Prostitútky	Páchajú trestný čin	Viesť niekoho k prostitúcii je trestné; kto to robí, pácha trestný čin	Viesť niekoho k prostitúcii je trestné; kto to robí, pácha trestný čin
Klienti		Klient je "neznámy", uniká akémukoľvek trestnému postihu	Klient je "neznámy", uniká akémukoľvek trestnému postihu

Zdroj: Fehér, 1999.

Kategorizácia politík vzťahujúcich sa k prostitúcii a obchodovaniu s ľuďmi nachádza uplatnenie v súčasných právnych systémoch členských krajín EÚ. Transcrime (2005) rozlišuje štyri typy politík prostitúcie v rámci 25 členských štátov EÚ:

Abolicionizmus: Krajina spadá do tejto kategórie vtedy, ak pouličná ani „domová“ prostitúcia nie sú zakázané. Štát sa rozhodol tolerovať prostitúciu a neintervenovať do nej. Prostitúcia medzi dospelými osobami nie je trestná, avšak profitovanie z prostitúcie inej osoby je trestné.

Nový abolicionizmus: Táto kategória predstavuje určitý vývoj abolicionizmu. Krajina spadá do tejto kategórie vtedy, ak pouličná aj „domová“ prostitúcia nie sú zakázané, ale štát intervnuje do druhej formy prostitúcie tým spôsobom, že zakazuje prevádzkovanie bordelov.

Prohibicionizmus: Krajina spadá do tejto kategórie vtedy, ak pouličná aj „domová“ prostitúcia sú zakázané. Osoby angažujúce sa v prostitúcii môžu byť trestané/pokutované a v niektorých krajinách sa možnosť trestania týka aj klientov.

Regulácia: Krajina spadá do tejto kategórie vtedy, ak štát reguluje pouličnú aj „domovú“ prostitúciu. Prostitúcia tak nie je trestná, pokiaľ sa realizuje v rámci predpísaných regulácií. Prostitútky sú zväčša registrované miestnymi úradmi a v niektorých krajinách majú povinnosť podrobovať sa zdravotným prehliadkam.

Právna regulácia prostitúcie a obchodovania s ľuďmi je v krajinách, ktoré participovali na tejto štúdii, takmer identická – s výnimkou Maďarska. V Maďarsku, na rozdiel od Poľska, Slovenska a Slovinska spadá prostitúcia pod „regulujúcu“ legislatívu, ktorá vyžaduje, aby sa vykonávala iba v určených zónach a aby boli prostitútky registrované. V ostatných troch krajinách sa uplatňuje abolicionistický model bez akejkoľvek intervencie štátu do prostitúcie – ako na ulici, tak v bordeloch alebo akýchkoľvek iných formách.

Právna regulácia obchodovania s ľuďmi je vo všetkých štyroch krajinách prísna, obchodovanie s ľuďmi sa považuje za trestný čin a je trestané.¹⁷

¹⁷ Detailný popis legálnych rámcov prostitúcie a obchodovania s ľuďmi v jednotlivých zúčastnených krajinách sa nachádza v národných správach, krátky prehľad je prezentovaný aj prílohe 1 tejto štúdie.

Reflexia právneho stavu

Môže byť užitočné pozrieť sa na to, akými spôsobmi reflektujú súčasný právny stav rozliční aktéri sex biznisu (prostitútky, majitelia zariadení/pasáci, klienti a experti)

	MAĎARSKO	POĽSKO	SLOVENSKO	SLOVINSKO
Poznanie právneho stavu	Klienti poznajú právny stav	Pasáci si zväčša myslia, že prostitúcia je ilegálna (zrejme preto, že to, čo ONI robia, je ilegálne)	Klienti si nie sú istí v tom, či prostitúcia je alebo nie je legálna Viac ako 44% adolescentov pozná právny stav prostitúcie – že nie je regulovaná zákonom (Kolenčík, 2000)	Klienti aj prostitútky vedia, že prostitúcia bola dekriminalizovaná (iba nedávno – v roku 2003)
Želaný právny stav	Klienti podporujú právnu reguláciu – štát by z toho mohol mať zisk Názory expertov sa delia na zástancov právnej regulácie a zástancov úplného zákazu prostitúcie Maďarská asociácia prostitútok obhajuje právnu reguláciu bordelov	Takmer všetci účastníci vyjadrili názor proti právnej regulácii prostitúcie Pasáci odmietajú názor proti právnu reguláciu hlavne preto, že by museli platiť dane	Klienti a MVO podporujú zavedenie právnej regulácie	Podľa výsledkov prieskumu takmer 63% mužskej populácie čiastočne alebo úplne (44+19%) súhlasí so zavedením právnej regulácie prostitúcie.

Vzhľadom na to, že v **Maďarsku** je rozvinutá sieť organizácií zaangažovaných v prostitúcii a viacero MVO pracujúcich v tejto oblasti, existuje tu aj pokročilý expertný diskurz s pomerne veľkou rôznorodosťou názorov. Preto je legislatíva upravujúca prostitúciu kritizovaná z mnohých aspektov. Hnutie za Maďarsko bez prostitúcie napríklad varuje, že ak sa v krajine úplne legalizuje prostitúcia, nevyhnutne sa stane voľným trhom pre medzinárodné obchodovanie so ženami a deťmi. Vyzdvihujú aj okolnosť, že ani legislatíva a ani verejná mienka v Maďarsku sa nezaoberajú rolou klientov a ich zodpovednosťou.

Medzi maďarskými expertmi sú dva dominantné spôsoby nazerania na možné scenáre budúceho vývoja prostitúcie. Jeden prístup tvrdí, že jediným spôsobom uspokojivého riešenia problémov s prostitúciou je vytvorenie vyhradených zón pre (pouličnú) prostitúciu (v duchu filozofie "regulácie" prostitúcie) a napokon úplná legalizácia (právna regulácia) prostitúcie. Podľa druhého prístupu je vytváranie vyhradených ("tolerovaných") zón porušením Newyorskej konvencie; jediným prijateľným konečným stavom prostitúcie je jej úplná likvidácia.

V **Poľsku** participanti - klienti aj experti – vyjadrili v interview svoj názor na súčasný právny stav prostitúcie v tom zmysle, že je optimálny.

“Predpokladám, že žiadne obmedzenia by v tejto veci nepomohli, pretože čím viac sa niečo obmedzuje a trestá, tým je to atraktívnejšie.” (PL - K)

“Podľa mňa je situácia veľmi dobrá. Je to sféra sexuality, ktorá sa týka každého a každý má právo to robiť. Momentálne je právna situácia v Poľsku dobrá.” (PL - E)

Súčasná situácia sa ľuďom zdá optimálna, pretože, ako to vyjadrila jedna respondentka *“nemusia sa platiť žiadne dane.” (PL - P)*

Väčšina interviewovaných žien je presvedčená, že súčasný právny stav ohľadom prostitúcie v Poľsku je prijateľný. Myslia si však, že štát by predsa len mal prevziať zodpovednosť za ochranu a dohľad nad prostitútkami z hľadiska ich zdravia.

“Zdá sa mi, že by to určite mali robiť, pretože tu máme sexuálne prenosné choroby. [Mali by byť k dispozícii] rutinné testy, nejaká kontrola.” (PL - K)

Čo sa týka možných zmien v legislatíve, niektorí respondenti hovorili o nevyhnutnosti legalizácie (právnej úpravy) všetkých aspektov prostitúcie v Poľsku.

Na **Slovensku** tvoria postoje aktérov na poli prostitúcie – prostitútok, majiteľov zariadení/pasákov, klientov a expertov – voči právnemu stavu jej ne/regulácie širokú paletu názorov na podporu súčasnej situácie. Iba niektorí z nich prišli s návrhmi smerujúcimi k posunu od abolicionizmu k regulácii prostitúcie. Za pozornosť stojí zmätok v názoroch pasákov, ktorí si nie sú istí, čo v prostitúcii je a čo nie je legálne; pasáci sú pritom v súčasnosti jediní, ktorí (systematicky) páchajú trestnú činnosť v sex biznise. Verejný diskurz o problémoch prostitúcie a jej legalizácie, ako aj o obchodovaní s ľuďmi, však v krajine takmer neexistuje a v médiách sa tieto témy objavujú iba príležitostne a to vždy ako “senzácie” viažúce sa na prípady násilia a utrpenia (Kolenčík, 2000).

V **Slovinsku** interviewovaní experti, aktivisti MVO, participanti pracujúci vo verejnom sektore, ako aj klienti často argumentovali, že právne regulácie by sa prvom rade mali týkať situácie ľudí pracujúcich v prostitúcii, aby sa im zabezpečil najvyšší možný stupeň ochrany. V rámci tejto diskusie sa tiež navrhuje, aby právne prostredie poskytlo viac slobody tým ženám, ktoré sa dobrovoľne rozhodli pre prostitúciu a nie sú nútené do poskytovania sexuálnych služieb.

“Podmienky by sa mali tak nastaviť, aby zodpovedali tomu, kde to [poskytovanie sexuálnych služieb] funguje a nie aby sa tomu kládli prekážky. Nechať to bežať, tam, kde to voľne beží. Treba zabezpečiť také podmienky, aby sa vytvorilo prostredie normálneho biznisu. A zabezpečiť všetko nevyhnutné, ...zdravotné poistenie pre ženy by malo byť vyššie keďže sú viac vystavené riziku.” (SLO - E)

Mnohí respondenti, ktorí podporujú legalizáciu prostitúcie, sú aj za organizáciu zdravotného poistenia pre osoby pracujúce v prostitúcii a práve tento moment považujú za

najväčšiu výhodu legalizácie.

„Ludia by mali byť uvedomení, mali by sa uplatňovať preventívne nástroje ... moralizovanie vedie k mnohým škodám, pretože navodzuje čierno-biele videnie. [...] Legislatíva by mala dať prostitúciu do určitého regulovaného rámca, aby sa znížil výskyt nelegálnej prostitúcie a aby sa umožnilo ženám, ktoré poskytujú tieto služby, aby boli chránené ako je len možné, aby mali zdravotné a sociálne istoty.“ (SLO - E)

Porovnanie reflexií právneho stavu v štyroch krajinách umožňuje načrtnutie určitej deliacej čiary medzi na jednej strane tými krajinami, v ktorých je preferovaný abolicionistický model (ne-regulácia – Slovensko) alebo minimálna regulácia prostitúcie (Poľsko). Ak sa tu aj nejaká požiadavka na reguláciu objavuje, týka sa najmä ochrany prostitútok a zdravia klientov. Na druhej strane sú to krajiny smerujúce názorovo k legalizácii (Slovinsko) a dokonca prípadne až k eliminácii prostitúcie (Maďarsko).

5. PONUKOVÁ STRÁNKA SEX BIZNISU



Aby sme mohli čo najlepšie porozumieť poznatkom o aktuálnom dopyte po sexuálnych službách a zužitkovať ich, je v prvom rade potrebné načrtnúť dôkladný obraz ponukovej stránky, štruktúru a spôsob fungovania sex biznisu. V tejto kapitole predstavujeme niektoré výskumné zistenia týkajúce sa ponukovej stránky sex biznisu v Maďarsku, Poľsku, na Slovensku a v Slovinsku. Sumarizujeme výsledky analýzy údajov týkajúcich sa geografického rozloženia typov služieb, ekonomickej stránky sex biznisu, motívácií pre prostitúciu, prostitúcie žien prichádzajúcich zo zahraničia a drogových a ďalších rizík zviazaných s prostitúciou. Tieto otázky považujeme za veľmi dôležité pre porozumenie dopytovej stránky sex biznisu a obchodovania s ľuďmi.¹⁸

5. 1. Geografické rozloženie a dostupné typy služieb

Geografické rozloženie

Vo všetkých štyroch krajinách je prostitúcia sústredená vo veľkých a menších mestách, a to najmä kvôli anonymnosti prostredia, koncentrácii solventnejších klientov žijúcich v týchto miestach a navštevujúcich ich (za účelom obchodu, turizmu, atď.). Napriek týmto skutočnostiam sú rôzne služby v sex biznise rozšírené aj na vidieku – napríklad eskortné služby na Slovensku. Vzhľadom na miestne ekonomické rozdiely sa poskytovanie sexuálnych služieb sústreďuje aj v blízkosti štátnych hraníc, v lokalitách bližšie k potenciálnym klientom (napr. poľskí a ruskí klienti pozdĺž východnej hranice Slovenska alebo rakúski a talianski klienti v blízkosti slovinskej hranice). Jednotlivé krajiny majú okrem toho svoje ďalšie špecifické charakteristiky. V Slovinsku je sex biznis rozšírený na pobreží a v turistických centrách, zatiaľ čo v Maďarsku ho možno nájsť v blízkosti hlavných ciest. Osobitný, aj keď nie veľmi známy fenomén sú tzv. „cezhraničné ženy“ – ženy, ktoré zvyčajne denne dochádzajú z chudobnejších krajín do tých bohatších. Špecifické črty geografického rozloženia a typov služieb sú analyzované aj ďalej.

¹⁸ Ďalšie údaje o jednotlivých zložkách trhu so sexom a typológii žien a mužov pracujúcich v tejto oblasti možno nájsť v jednotlivých národných správach.

Dostupné typy služieb

Vývoj v oblasti sexuálnych služieb v štyroch sledovaných krajinách je spojený s celkovými spoločenskými zmenami v týchto krajinách. Vývoj prostitúcie v Slovinsku, v kontexte povojnovej Juhoslávie, bol v dôsledku politického a ekonomického vyrovnávania sa s dedičstvom druhej svetovej vojny a následnej transformácie sociálnych postojov k sexualite nerovnomerný (Pajnik, Kavčič, 2006). Podľa Balogiovej a spol. (2006) zmeny, ktoré prebiehali v Maďarsku od 70. rokov v rámci postupnej demokratizácie, umožnili expanziu rôznych foriem prostitúcie. Takzvané „masážne salóny“ sa vynárali v 80. rokoch a ponúkali zdravotnícku masáž. Všetkým zúčastneným však bolo jasné, že v podstate na tomto požadujú ponúkať sexuálne služby. V čase veľkej politickej zmeny v roku 1989 bola už pouličná prostitúcia pomerne viditeľná pozdĺž trás kamiónov a v niektorých častiach mesta (Budapešť). Na začiatku 21. storočia sa prostitúcia v Maďarsku stala výrazne hierarchizovanou, kopírujúc reálnu štruktúru spoločnosti. Na jej vrchu je tenká vrstva elity, dievčatá, ktoré pracujú v eskortnom režime, vo vlastných bytoch alebo luxusných hoteloch a zarábajú pri omnoho nižšom počte klientov desaťnásobok toho, čo ženy na spodku tejto hierarchie. Druhú skupinu v hierarchii tvoria ženy v nočných kluboch, pod nimi sú tie, ktoré pracujú v spoločne prenajímaných bytoch a zvyčajne pracujú s nejakým agentom. A napokon sú to pouličné prostitútky, ktoré sú najnižšie v hierarchii. Veľkosť týchto skupín je v inverznom vzťahu k ich postaveniu v hierarchii, ich distribúcia je pyramídová. Elita, luxusné prostitútky tvoria veľmi malú časť - 1-5 percent. Najnižšie postavené prostitútky tvoria 80 percent z celkového počtu.¹⁹ Zásadná zmena, ktorá nastala, bolo integrovanie aj mužských prostitútov do priemyslu sexuálnych služieb (Balogi a spol., 2006).

Prostitúcia v týchto štyroch skúmaných krajinách sa stala (po desaťročiach politického riadenia prostitúcie a vyhlasovania jej oficiálne za jednu z foriem sociálneho parazitizmu) tolerovanou zo strany verejných autorít a pomerne rýchlo a voľne sa rozšíril poskytovanie sexuálnych služieb. Vývoj nových technológií bol tiež jedným z faktorov podporujúcich rozšírenie sexuálnych služieb. Týka sa možnosti reklamy a ponúkania služieb cez internet. Rovnako aj mobilný telefón je veľmi dôležitý pri poskytovaní sexuálnych služieb. Prostitúciu, ktorá je naviazaná na jeho využívanie, možno podľa slovinského vzoru označiť ako „mobilovú prostitúciu“.

Z hľadiska zdravotných rizík a rizika násilia sú najohrozenejšie tie prostitútky, ktoré prichádzajú (z ekonomických dôvodov) z chudobnejších častí krajiny alebo zo zahraničia do miest a do oblastí s väčšou koncentráciou klientov (výpadovky) a ktoré pracujú na uliciach.

O niektorých sektoroch sex biznisu máme k dispozícii menej informácií, keďže ich získavanie boli veľmi komplikované. Týka sa to napr. zdravotných aspektov služieb poskytovaných v masážnych salónoch na Slovensku alebo „mobilových prostitútok“ v Slovinsku.

¹⁹ Prieskum Hungarian AIDS Foundation, pod vedením Judit Forrai, financovaný The Swiss Hungarian AIDS Prevention Effort (SHAPE).

Nasledujúca tabuľka prezentuje rozšírenie jednotlivých služieb v sex biznise v štyroch krajinách.

Hlavné typy dostupných služieb

	MAĎARSKO	POĽSKO	SLOVENSKO	SLOVINSKO
ulica	áno*	áno	áno	nie
masážne salóny	áno	áno	áno	áno
apartmány***	áno	áno	áno	áno
súkromné byty***	áno	áno	áno	áno**
bary a hotely	áno	údaje chýbajú	áno	áno
eskortné služby	áno	áno	áno	áno
mužská prostitúcia	áno	údaje chýbajú	áno	áno

* - polotučne označené služby sú viac rozšírené

** - takzvaná "mobilová prostitúcia"

*** - apartmány sa používajú iba na obchodné účely na rozdiel od súkromných bytov, kde ľudia aj bývajú

Špecifiká v geografickom rozložení dostupných typov služieb v jednotlivých krajinách

MAĎARSKO: ■ Medzi účastníkmi výskumu bola dokonalá zhoda (klientov, sexuálnych pracovníkov a expertov) v názore na štruktúru sexuálneho trhu v Maďarsku z hľadiska geografického rozloženia a dostupných typov služieb. Začiatkom 90. rokov sa s veľkou rýchlosťou rozbehol sex biznis a pornobiznis a veľký sortiment služieb sa stal dostupný. Všetci účastníci výskumu zhodne konštatovali, že najširšia paleta služieb je dostupná v Budapešti. Na „drsnom konci“ sú prostitútky, ktoré stoja pozdĺž výpadoviek a hlavných cestných ťahov. Pracujú popri cestách v okolí Budapešti, v okolí jazera Balaton a na diaľničných parkoviskách. Služby poskytujú v priľahlých húštinách alebo v aute klienta. Výnimkou nie sú ani prenajaté chatky, napr. v čase pretekov Formuly 1 blízko Mogyoródu. Okrem toho existujú ilegálne bordely („ilegálne červené domy“), z ktorých niektoré sú lokalizované v činžiakoch, kde pasák vlastní niekoľko susediacich bytov a susedia nemusia mať ani tušenie o tejto aktivite. Inzeráty na internete a v časopisoch umožňujú klientom objednať si rôzne typy služieb. Môžu si vybrať ženu podľa obrázka a niektoré webové stránky prezentujú aj odporúčania iných klientov. V centre Budapešti sa nachádzajú tzv. „peep show“, kde klient po vhození mincí môže pozorovať ženy. Ak má záujem, po dohode s pasákom sa s konkrétnou ženou môže stretnúť v skrytej miestnosti. Najvyššiu „triedu“ sexuálnych služieb predstavujú tzv. „luxusné prostitútky“, ktoré pracujú v drahých hoteloch; ich pasáci zvyčajne tiež pracujú v danom hoteli a dostávajú percentuálny podiel z každého obchodu.

POĽSKO: ■ Podľa výsledkov výskumu realizovaného v roku 2002, ktorého sa zúčastnilo 400 žien pracujúcich v sexuálnych službách, viac ako polovica interviewovaných žien (54,5%) poskytuje služby v eskortnej agentúre alebo v nejakom byte. Druhým najčastejším miestom je auto, kde prostitúciu vykonáva 20,8% žien a 12 percent žien poskytuje sexuálne služby v byte klienta.

SLOVENSKO: ■ Na Slovensku je prostitúcia rozšírená v masážnych/erotických salónoch, na uliciach v mestách a pri významných dopravných a komunikačných tepnách a zariadeniach, v súkromných domoch/apartmánoch, ako eskortná služba (v byte klienta) a v erotických baroch a bordeloch, ktoré majú svoje prostitútky. Najvyššia koncentrácia prostitútok je v hlavnom meste Bratislava, ale vyskytujú sa aj v iných mestách po celom Slovensku. Ženy pracujúce v prostitúcii pochádzajú najmä z východného a stredného Slovenska a služby sa poskytujú najmä na západnom Slovensku, hlavne v Bratislave. V letnom období sa prostitútky vo väčšej miere presúvajú do Bratislavy, ale objem sex biznisu narastá aj počas veľkých športových podujatí, výstav, veľtrhov atď., ktoré sú sprevádzané prílivom návštevníkov zo zahraničia. Pre pouličnú prostitúciu v Bratislave je typický vysoký výskyt drogovu závislých žien, ktoré sú ochotné výrazne znižovať ceny za služby. Reklama a presadzovanie sa erotických služieb je v Bratislave otvorenejšie než v ostatných častiach Slovenska. Niektoré slovenské prostitútky skúšajú konkurovať vo Viedni tamojším prostitútkam, aj keď ich práca je v Rakúsku ilegálna a vystavujú sa riziku pokút, väzenia či vyhostenia, ale najmä nepriamo „lákajú“ rakúskych klientov do Bratislavy a okolia. Podľa inzerátov na internete fungujú eskortné služby aj na slovenskom vidieku. Časť prostitúcie na Slovensku je napokon sústredená pozdĺž hraníc (klientmi sú vodiči kamiónov) a v rekreačných strediskách (klientmi sú zahraniční turisti).

SLOVENSKO: ■ Analýza interview ukázala, že prakticky v ktorejkoľvek časti krajiny je možné kúpiť si sexuálne služby. Väčšina respondentov potvrdila, že frekvencia poskytovania je vyššia vo veľkých mestách, najmä v hlavnom meste. Počas zimy sa časť prostitúcie presúva do lyžiarskych stredísk. Prostitúcia existuje vo všetkých turistických strediskách. V mestách na pobreží je prostitúcia najbežnejšia a vyskytuje sa aj v hoteloch.

V Slovensku sa vyskytujú rozličné formy prostitúcie. Viacerí respondenti menovali nočné bary či „barovú prostitúciu“, ktorú opisujú ako odlišný typ v porovnaní s tzv. „bytovou prostitúciou“. Okrem týchto dvoch druhov niektorí respondenti menovali „mobilovú prostitúciu“, pod ktorou rozumejú získavanie klientov prostredníctvom mobilných telefónov. Ich telefónne čísla sa inzerujú v novinách a časopisoch a bolo veľmi ťažké získať nejaké informácie o pracovných podmienkach žien aktívnych v tejto „mobilovej prostitúcii“.

5. 2. Ekonomické aspekty sex biznisu

Ceny za sexuálne služby vznikajú na trhovom princípe a sú veľmi podobné vo všetkých štyroch skúmaných krajinách. Existujú však aj niektoré špecifiká. V Maďarsku a Slovensku sú napríklad v porovnaní s vidiekom vyššie ceny v hlavnom meste – kvôli vyššej solventnosti klientov. Na Slovensku sú ceny v hlavnom meste a na vidieku porovnateľné, čo je zrejme spôsobené väčšou súperivosťou v miestach s veľkou koncentráciou ponuky. Ceny v pouličnej prostitúcii sú okrem toho znižované aj ponukou drogovu závislých prostitútok. Niektoré ceny môžu mať sezónny charakter. Ak hľadáme zdroje potenciálnej migrácie prostitútok, sexturizmu a obchodovania s ľuďmi, potom je z ekonomického hľadiska dôležité porovnávať ceny v krajine, kde je služba poskytovaná s cenami v krajine, z ktorej prichádza klient. Služby slovenských pouličných prostitútok sú lacné pre rakúskych klientov, ale tento rozdiel nie je rovnaký v prípade hotelov a apartmánov v Slovensku, kde ceny za sexuálne služby sú veľmi podobné cenám v Rakúsku a Nemecku. Ceny v súkromných bytoch/apartmánoch na Slovensku môžu byť pomerne „atraktívne“, pretože sú nižšie ako

za podobné služby v Slovinsku a Maďarsku. Aj keď priemerný zárobok v sex biznise je vyšší než je priemerná mzda, je znižovaný nevyhnutnými nákladmi (nájomné a pasáci, ktorí si berú okolo 50 percent alebo aj viac z tržby).

Ekonomické aspekty sex biznisu

	MAĎARSKO	POĽSKO	SLOVENSKO	SLOVINSKO
Pouličná prostitúcia	orálny sex: 8 – 12 EUR, vaginálny sex: 4- 18 EUR, naviac 4 EUR za sex bez prezervatívu	Ceny: 13 – 26 EUR	orálny sex: 8 – 13 EUR, vaginálny sex: 13- 18 EUR	
Salóny			40 – 130 EUR*	
Prostitúcia v prenajatých alebo vlastných bytoch	32 – 100 EUR za hodinu		27 – 54 EUR za hodinu	
Barová, bytová a hotelová prostitúcia				63 - 104 EUR za hodinu**
„Peep show“ a nočné kluby	orálny sex s prezervatívom: 20 EUR, vaginálny sex: 40-60 EUR***			
Prostitútky v luxusných hoteloch	200 EUR za hodinu			

* - Tržba sa delí medzi majiteľa salónu, taxikára a prostitútku.

** - Možnosť získať lacnejšie služby od drogového závislých a bezdomovcov (8 EUR).

*** - Platí sa pasákovi.

MAĎARSKO: ■ „Drsný koniec“ sexuálnych služieb reprezentujú prostitútky, ktoré stoja pozdĺž výpadoviek a hlavných dopravných ťahov, kde cena za orálny sex je minimálne 1500-3000 HUF (6-12 EUR). Za dodatočných 1500 HUF (6 EUR) môže mať klient vaginálny styk a za ďalších 1000 HUF (4EUR) je väčšina prostitútok ochotná poskytnúť túto službu bez použitia prezervatívu.

„Takže celé by to stálo 5000 HUF (20 EUR) a trvalo najviac 15 minút.“

Prostitútky na uliciach musia odvádzať určité percento zo svojej tržby pasákovi, ktorí pravidelne kontrolujú, koľko klientov má prostitútky za deň. Niektorí pasáci si berú 50%, zatiaľ čo iní si berú celú tržbu a platia prostitútky nájomné, kupujú jej oblečenie, potravu atď. Zvyšok sa väčšinou minie na drogy, nápoje, zábavu a hazardné hry (hracie automaty).

MEDZI DOPYTOM A PONUKOU

Podľa výpovedí jednej prostitútky pracujúcej v najvyhlásenejšej časti Budapešti²⁰ platí okolo 20 percent prostitútok tzv. „poplatok za miesto“ (približne 2-3 štvorcové metre) okolo 5000 HUF (20 EUR) za deň. Hodinové ceny prostitútky pracujúcej v prenajatom apartmáne sú medzi 8000 a 15000 HUF (32.60 EUR), najdrahšie si účtujú 25000 HUF (100 EUR).

POĽSKO: ■ Podľa výsledkov výskumu z roku 2002, ktorého sa zúčastnilo 400 žien pracujúcich v sexuálnych službách, každá tretia respondentka dostala za ostatný pohlavný styk najviac 50 zlotych (PLN) (=13 EUR) a 41 percent interviewovaných prostitútok dostalo za ostatný pohlavný styk minimálne 100 PLN (26 EUR). Väčšina prostitútok (žien) (59%) odpovedala, že dostávajú v priemere minimálne 100 PLN za jeden pohlavný styk. Iba 13 percent respondentiek dostáva v priemere 50 PLN a menej za jeden styk. Dvadsať percentný rozdiel medzi priemernou cenou a cenou za ostatnú službu možno zrejme najlepšie vysvetliť počasím. V čase výskumu bolo mrazivé počasie, ktoré zapríčinilo pokles záujmu potenciálnych klientov kupovať si sexuálne služby.

Klienti sa vyjadrili v tom zmysle, že (mesačný) príjem prostitútok je dosť vysoký a že je okolo 3, 5, alebo až 10 tisíc zlotych (780-2600 EUR). Treba však zdôrazniť, že toto je suma, ktorá ostáva prostitútke po odvedení časti tržby (50-60 percent) pasákovi alebo vedúcemu eskortnej agentúry. Pre väčšinu žien je prostitúcia ich jediným zdrojom príjmu, niektoré majú dodatočné „legálne“ zamestnanie.

„V tomto salóne krásy, kde pracujem, sú platy na úrovni minimálnej mzdy, takže tam robím kvôli poisteniu.“

„Robila som niečo iné, ale nedarilo sa mi, tak som sa dala na prostitúciu.“

SLOVENSKO: ■ Rovnaké ceny na ulici sú v niektorých oblastiach dohodnuté. Drogovo závislé prostitútky ich však „kazia“ a sú ochotné ísť aj za cenu 3 EUR. V dôsledku toho sa o cenách v Bratislave hovorí, že sú nižšie ako v iných častiach Slovenska. Pravidelní zákazníci dostanú niekedy službu aj bezplatne. Prostitútky, ktoré pracujú s pasákom, s ním sa delia o tržbu zväčša na polovicu. Podľa informácií od jedného experta, niektoré pasákov odvádzajú celú tržbu a on im potom dáva nejaké peniaze, maximálne však polovicu z obdržaného. Drogovo závislé prostitútky dostávajú od svojho „partnera“ drogu a určitú províziu.

SLOVINSKO: ■ Podľa údajov od participantov výskumu sa ekonomické praktiky menia v závislosti od osobitostí jednotlivých foriem sex biznisu; niekedy dostávajú ženy peniaze priamo – hlavne ak pracujú samostatne, inokedy prijíma platbu pasák/manažér, ktorý sa o ňu potom delí s pracovníčkou. Najčastejšie však peniaze prijíma žena a časť z nich odvádza pasákovi. Z ekonomického hľadiska sú rozdiely medzi prostitúciou v súkromných bytoch a barovou prostitúciou. V baroch klienti zväčša platia za nápoje aj sexuálne služby naraz, pričom najprv si objednávajú drahé nápoje a sex konzumujú až neskôr.

²⁰ Judit Forrai – Norbert Lőrincz: Az utcai szociális munka a prostituáltak megsegítésének szolgálatában. (Terénna sociálna práca na pomoc prostitútkam) str. 47. Wesley János Lelekészépző Főiskola, Budapest, 2003.

Účastníci výskumu odhadovali výšku príjmu osôb pracujúcich v prostitúcii vo vysokých sumách. Nebrali však do úvahy ďalšie premenné ako pracovné podmienky, výdavky nevyhnutné pre prácu, vzťah s pasákom atď. Tieto odpovede sú porovnateľné so zjednodušenými informáciami, ktoré prezentujú médiá – ukazujúc prostitúciu ako vysoko ziskový obchod (Pajnik, 2003). Niektorí participanti náchylní k takémuto videniu tvrdili, že prostitútka zarobí od pol milióna až do jeden a pol milióna SIT (2100-6300 EUR). Iný respondent to vystihol v porovnaní s vlastným príjmom:

„Keď sa s nimi rozprávam, hovoria mi, že zarobia 25 až 30 tisíc SIT (105-125 EUR) za hodinu. A ja pracujem za 400 SIT na hodinu! Je to dobrý biznis ... aj keď dosť rizikový.“
(SLO - K)

Podobný lineárny, simplifikovaný pohľad, ktorý postráda prinajmenšom ekonomické zväzanie životných nákladov, prezentoval pasák/manažér, ktorý vysvetľoval situáciu ženy, slobodnej matky, ktorá sa mu prihlásila na inzerát ponúkajúci prácu v eskortnej službe:

„Predtým bola krajčírkou a ostala nezamestnaná. Zarábala 70 tisíc SIT mesačne a teraz tento obnos zarobí za deň. Takéto veľké sú rozdiely.“ (SLO - M)

5. 3. Hlavné motívy a dôvody pre sexuálnu prácu

Ukázalo sa, že jedným z dôvodov vykonávania prostitúcie je chudoba, ktorá je rozšírená vo viacerých regiónoch a častiach skúmaných štyroch krajín. Hmotné dôvody – zado-
váženie si prostriedkov na živobytie – sa objavili vo všetkých štyroch krajinách. Tieto dô-
vody uvádzali ženy pochádzajúce z regiónov s vysokou mierou nezamestnanosti v danej
krajine (z Maďarska a Slovenska) alebo tiež ženy zo susedných krajín (Moldavsko, Ukrajina,
Rumunsko) s pomerne nízkou úrovňou ekonomického rozvoja (prichádzajúce do Poľska,
Maďarska pravdepodobne aj Slovinska). Iným často uvádzaným dôvodom pre prácu v sex
biznise je krátkodobé zlepšenie životnej úrovne prostitútok. Môže však viesť u niektorých
žien k dlhotrvajúcej prostitúcii (Poľsko, Maďarsko). Boli uvádzané aj rôzne osobné motívy
pre vstup do prostitúcie, ako aj impulzy od priateľov alebo príbuzných (cudzinky prosti-
tuujúce sa v Slovinsku). Užívanie drog, ktoré je do určitej miery zviazané s prostitúciou,
je tiež jedným z dôvodov, prečo ženy zotrávajú v sex biznise (aby si zarábali na drogu,
keďže sú na nej závislé). Klienti zvyčajne vidia dôvody, prečo prostitútky vykonávajú túto
prácu, odlišne, podceňujú skutočné dôvody a zväčša neberú do úvahy hmotné dôvody
(Slovensko).

Hlavné motívy a dôvody pre sexuálnu prácu:

	MAĎARSKO	POLSKO	SLOVENSKO	SLOVINSKO
Hmotné dôvody – zabezpečiť si živobytie	Prostitútky z vidieka - "krízových zón" (možno boli predané svojimi rodinami za 100-300 EUR)	Týka sa najmä pracovníčok zo zahraničia – z Bieloruska, Ukrajiny, Moldavska a Litvy	Prostitútky prichádzajúce z vidieka – z východu krajiny, študentky a drogovzo závislé	Niektorí respondenti odhadujú, že sa to týka najmä pracovníčok z cudziny a prostitútok v baroch a apartmánach
Dodatočný príjem		Zlepšenie si životnej úrovne	Študentky, slobodné matky s bytom	Na zlepšenie životnej úrovne (prostitúcia v baroch a apartmánach)
Zamestnanie		Pre 78% prostitútok je to jediná forma príjmu	V salónoch	
Osobné a sociálne dôvody	Osobná tragédia, niekedy kombinovaná s hmotnými potrebami (pouličné prostitútky)	Chýbajú údaje	Napríklad trauma v partnerskom vzťahu, záujem o vzrušujúci životný štýl (podľa názorov klienta)	Na základe pozvania priateľkou alebo príbuznou, ktorá už takto pracuje (týka sa cudziniiek)
Drogy	Prostitútky, ktoré pracujú pri výpadokách, "toto ich drží na nohách"	Alkohol a iné drogy sa dosť často používajú (hovoria klienti)	Zarábanie si na drogu prostredníctvom prostitúcie	O prostitúcii pre drogy, vykonávanej ženami aj mužmi, sa hovorí ako o bežnej veci

MAĎARSKO: ■ Podľa informácií od sociálnych pracovníkov, ktorí pracujú s pouličnými prostitútkami, možno ako všeobecné pravidlo konštatovať, že všetky pouličné prostitútky majú nepriaznivé rodinné pozadie a mnohé z nich prežili svoje osobné tragédie (osirote- nie, traumy v detstve, násilie zo strany rodičov, otec alebo brat vo väzení, rozvod rodičov, atď.), kombinované niekedy s hmotnou núdzou; toto ich privádza za pasákmi. Všetky sa rozhodnú pre túto prácu kvôli peniazom a iba na krátky čas, aby si zarobili peniaze nevy- hnutné na prekonanie ťažkej situácie (zaplatenie dlhu za bývanie, kaucie za priateľa, atď.) a všetky napokon uviazuju v prostitúcii na dlhú dobu. V skutočnosti iba veľmi málo z nich dokáže opustiť túto subkultúru – odhadom je to menej ako desať percent. Podľa zistení jednej štúdie odvádzajú 80-90 percent príjmu pasákovi.

POLSKO: ■ Čo sa týka hlavných dôvodov pre vstup do prostitúcie, rozhodujúcim je finančný aspekt. V rámci neho však existuje určité delenie. Pre niektoré ženy sa finančné problémy viažu na udržiavanie si určitého životného štandardu alebo potreby zvyšovať si tento štandard a zadovážiť si určité tovary.

„Na začiatku to bolo preto, lebo som nemala peniaze. Vtedy som bola študentkou. Mala som jedného frajera a potom dvoch partnerov súčasne, ktorí mi pomáhali finančne.“

Iné dôvody pre vstup do prostitúcie zahŕňajú psychologické problémy, „zlomené srdcia“, alkoholizmus, ale aj vyhľadávanie uspokojenia zo sexu.

„V určitom zmysle ma to uspokojuje, lebo mám to uspokojenie zo sexu.“ „Malý, krásny. Je to príjemné sa s ním milovať.“

SLOVENSKO: ■ Najčastejšie udávaným dôvodom pre prácu v sex biznise boli ekonomické príčiny. Jeden manažér salónu odhadol, že takéto ženy predstavujú 70 percent zo všetkých prostitútok. Konkrétne dôvody môžu byť takéto: je to najľahšie ziskateľná práca, viaceré boli predtým dlhodobo nezamestnané, musia podporovať svoje rodiny a zarábajú si na štúdium. Ďalšími dôvodmi sú drogy, často v spojení s útekem z domu, pridanie sa k nejakej partii (najmä v Bratislave) a napokon zarábanie si peňazí na drogu (drogovo závislé).

SLOVINSKO: ■ Viacerí informanti uvádzali, že ženy pracujú v prostitúcii preto, aby prežili alebo aby si zlepšili životný štandard. Odhaduje sa, že je bežná prostitúcia (žien aj mužov) za drogy. Odpovede klientov najčastejšie ukazujú na predsudky voči takýmto praktikám - definujú prostitúciu za drogy ako „najnižší typ“; vzťahujú na ňu tie najhoršie pracovné podmienky a najhoršie služby. Podobné postoje sa prejavili aj v odpovediach pasákov/manažérov.

5. 4. Zahraničné sexuálne pracovníčky

Údaje získané v štyroch skúmaných krajinách ukazujú, že evidencia počtu zahraničných sexuálnych pracovníčok, ktoré sú aktívne v niektorých segmentoch sex biznisu, je veľmi nepresná. Väčšina zahraničných prostitútok prichádza z východoeurópskych krajín, ktoré sú v tesnej blízkosti hraníc Európskej Únie (Ukrajina, Rusko, Bielorusko), niektoré majú „bal-kánsky pôvod“, ale sú aj prípady prostitútok prichádzajúcich (napr. do Maďarska) z exotických krajín (Ázia, južná Afrika). Zahraničné sexuálne pracovníčky možno nájsť na uliciach (Poľsko), pozdĺž výpadoviek (Maďarsko), v salónoch (Slovensko) a v baroch a nočných kluboch (Slovinsko). Nútená prostitúcia, drogy a obmedzená spôsobilosť prostitútok zo zahraničia komunikovať patria medzi najzávažnejšie riziká v sektore sex biznisu.

Rozširovaniu počtu zahraničných prostitútok napomáha znalosť jazyka krajiny, v ktorej pracujú (Maďarsko), poznanie osôb, ktoré už pracujú ako prostitútky v konkrétnej krajine (Slovinsko), otváranie hraníc, atraktívnosť cudzích prostitútok v porovnaní s domácimi (mladšie a vzdelanejšie prostitútky prichádzajúce do Poľska) a možnosť pracovať legálne v salónoch (Slovensko).

Zahraničné sexuálne pracovníčky

	MAĎARSKO	POLSKO	SLOVENSKO	SLOVINSKO
Zastúpenie zahraničných sexuálnych pracovníčok v %	Neexistuje odhad V Budapešti tvoria 12% pouličných prostitútok	25% pouličnej prostitúcie	Málo dostupných informácií 0.2% z pouličnej prostitúcie (odhad MVO)	Neexistuje odhad
Krajina pôvodu	Rumunky, Ukrajinky a Moldavky na uliciach, Azijské (Thajské?) ženy v bordeloch	19% Ukrajinky 4% Rusky 4% Bielorusky.	Zopár Češiek, Ukrajiniiek, Poliek, Maďariiek a Sloviniek, ale aj nejaké čínske a vietnamské ženy v salónoch	Rusky, Ukrajinky, Bielorusky, Rumunky, ženy z krajín bývalej Juhoslávie a z Južnej Ameriky
Sektor sex biznisu	Výpadovky, bary, salóny	Ulica	Ulica, salóny	Bary/nočné kluby
Špecifiká	Všetky prostitútky na ulici hovoria po maďarsky, pretože majú maďarský pôvod	Mladšie a vzdelanejšie ženy v porovnaní s poľskými prostitútkami	Pracujú prevažne legálne	Nábor mechanizmom snehovej gule v krajine pôvodu. „Denné“ prostitútky prichádzajú Chorvátska aj Rakúska
Riziká	Nútená prostitúcia, drogy a slabé komunikačné schopnosti prostitútok pri výpadovkách			

MAĎARSKO: ■ Neexistujú žiadne aktuálne odhady počtu cudzích žien pracujúcich v sektore sex biznisu v Maďarsku. Možno však konštatovať, že väčšina žien zo zahraničia sa objavuje v dvoch špecifických segmentoch: ženy z ďalekého východu (napr. z Thajska) možno nájsť v niektorých baroch a masážnych salónoch, keďže ich exotický vzhľad priťahuje klientov. Druhá skupina cudziniiek pozostáva z nútených prostitútok, ktoré pracujú pozdĺž výpadoviek a väčšina z nich pochádza z Ukrajiny, Rumunska a Moldavska. Mnohé z ich majú maďarský pôvod. Podľa údajov jednej terénnej sociálnej pracovníčky nie sú zahraničné prostitútky veľmi frekvencované na uliciach – hlavne preto, lebo vedľa slabého komunikovať v maďarčine a z prostredia ulice by mohli ľahšie ujsť (nútené prostitútky). Držať ich v uzatvorenom priestore je pre pasákov omnoho bezpečnejšie. Získavajú ich v najchudobnejších vidieckych oblastiach a obvykle ich držia pod prísny dohľadom pasákov. V mnohých prípadoch ich predali vlastné rodiny za cenu približne 1000 EUR. Dostávajú drogy a môžu byť vykorisťované rozličnými spôsobmi. Zvyčajne ich kúpi nejaký muž z ich rodnej obce/mesta od vlastnej rodiny; často sa stane, že oplodní dievča a potom sľúbi pomoc. Niektoré zo zahraničných sexuálnych pracovníčok nehovoria po maďarsky

a naučia sa iba niekoľko najdôležitejších slov alebo používajú katalóg služieb s uvedenými cenami, z ktorého si klient vyberá.

POĽSKO: ■ Respondenti potvrdili, že popri poľských prostitútkach sú v krajine zahraničné prostitútky, najmä z Bulharska, Ukrajiny, Ruska, Litvy, a Bieloruska – teda prevažne z post-sovietskych krajín.

Z výsledkov kvantitatívnej štúdie z roku 2002 vyplýva, že väčšina žien poskytujúcich sexuálne služby je poľskej národnosti – tvoria takmer tri štvrtiny (72%) všetkých interviewovaných žien. Iné účastníčky výskumu boli najmä ženy z Východnej Európy: tu prevažujú Ukrajinky (19%), zatiaľ čo Rusky a Bielorusky tvoria po 4 percentá všetkých ženských účastníčok prieskumu. Najvyšší vek žien z východoeurópskych krajín je nižší než u poľských prostitútok a je v rozsahu 30-40 rokov. Respondentky sa vyjadrovali v tom zmysle, že prostitútky z bývalých sovietskych krajín sú o niečo lepšie vzdelané ako poľské prostitútky.

SLOVENSKO: ■ O cudzinkách pracujúcich v sex biznise na Slovensku sme získali veľmi málo informácií. Podľa výsledkov jedného prieskumu MVO (predbežné, neoficiálne výsledky) je iba 0,2% pouličných prostitútok zo zahraničia. Existuje aj niekoľko cudzinek pracujúcich v salónoch, prevažne Česiek, Poliek, Maďariiek a Sloviniek (prichádzajú najmä z ekonomických dôvodov), ale nájdu sa aj ženy z Číny a Vietnamu. Okrem toho sa v rozhovoroch často spomínali Ukrajinky a na severe Slovenska údajne existuje salón s Ukrajinkami. Vo svetle faktu častých policajných kontrol medzi pouličnými prostitútkami, pokiaľ sa cudzinky vyskytli v tomto prostredí, zrejme mali svoj pobyt v krajine legalizovaný. Majiteľ masážneho salónu deklaroval, že nemá vôbec záujem o zamestnávanie cudzinek – hlavne kvôli komplikovanosti získania pracovného povolenia. Masážne salóny sú vystavené pravidelným kontrolám polície a majiteľovi sa to prasto neoplatí byť vystavený riziku trestného stíhania.

SLOVINSKO: ■ Niektorí informanti tvrdili, že v „barovej prostitúcii“ sú činné najmä ženy, ktoré migrujú do Slovinska z iných krajín, ako sú Rusko, Ukrajina, Bielorusko, Rumunsko, Maďarsko a tiež z Balkánu a Južnej Ameriky.

„Prichádzajú ako tanečnice, striptízové tanečnice a vytvárajú takú skupinu, ktorá popri svojej primárnej aktivite [tanec] môže potenciálne poskytovať aj sexuálne služby, dobrovoľne alebo pod nátlakom.“ (SLO - E)

Ženy, ktoré migrujú do Slovinska kvôli prostitúcii môžu prichádzať aj na základe oficiálneho pozvania. Niektoré vedia vopred, že sa od nich bude očakávať poskytovanie sexuálnych služieb, iné sú konfrontované s danou prácou a pracovnými podmienkami až na mieste. Jeden majiteľ nočného klubu hovoril o tom, že ženy, ktoré pre neho pracujú, zvyčajne pozývajú ďalšie ženy zo svojej krajiny – známe, priateľky alebo príbuzné – aby tam tiež prišli pracovať.

„Keď idú domov na dovolenku, poviem im, aby sa snažili nájsť mi nejakú ženu a ony už zvyčajne vedia ako [veci bežia].“ (SLO - E)

Manažér bytovej prostitúcie tiež spomenul, že ženy sa často regrutujú na základe osobných známostí. Iný informant sa vyjadril v tom zmysle, že existujú ženy, ktoré prichádzajú denne (najmä) zo susedného Chorvátska do Slovinska, tzv. „denné prostitútky“ – prichádzajú ráno a večer cestujú naspäť. Odhaduje sa, že len malá menšina z týchto žien (1-2%) si tieto denné výlety organizuje sama. Každá štvrtá z týchto žien prichádza z Rakúska, zvyčajne dva až tri krát mesačne a pracuje na základe sprostredkovania nejakým pasákom alebo manažérom v apartmáne.

5. 5. Drogy a iné riziká

Konzumácia alkoholu a používanie drog sú veľmi rozšírené v prostredí sex biznisu v sledovaných krajinách a predstavujú významné zdravotné riziko pre prostitútky aj klientov. V prvom rade sa to týka straty sebaovládania pod vplyvom drogy, ktorá vedie k nechránenému pohlavnému styku. Osobitosti užívania drog v jednotlivých krajinách ilustruje nasledujúca tabuľka. Ďalšie riziká síce nie sú v priamom vzťahu k obchodovaniu s ľuďmi, ale môžu mať naň určitý nepriamy vplyv. Sú to: nútená prostitúcia, podvolenie sa pasákom, nízke komunikačné schopnosti, nízka úroveň zdravotnej starostlivosti v prostitúcii pozdĺž výpadoviek (Maďarsko), agresivita a fyzické násilie voči prostitútkam (Poľsko), agresivita a občasná bitky o zákazníkov medzi pouličnými prostitútkami (Bratislava), vykorisťujúce vzťahy na základe nízkych cien a stigmatizácie pracovníčok zo zahraničia (Slovinsko).

Drogy a iné riziká:

	MAĎARSKO	POLSKO	SLOVENSKO	SLOVINSKO
Alkohol	Konzumácia alkoholu (výpadovky)	<i>„Je súčasťou každodenného života prostitútok“</i>	Objednávanie drinkov je súčasťou scenára (v salóne)	
Drogy	- Zneužívanie drog, hlavne amfetamínov (výpadovky) - Kokaín, speed a amfetamíny (prostitúcia v apartmánoch)	Pasáci netolerujú drogy	Heroín a pervitín (84.8% pouličných prostitútok).	Prostitúcia za drogy, vykonávaná ženami aj mužmi, je údajne bežná
Iné riziká (okrem rizika obchodovania s ľuďmi)	- Nútená prostitúcia - Podvolenie sa pasákom - Slabé komunikačné schopnosti - Absencia zdravotníckej starostlivosti (výpadovky) - Pasívne správanie a ignorovanie rizika (týka sa veriácich žien - Rómiek)	Agresia a fyzické násilie voči prostitútkam	Agresia a príležitostné bitky o zákazníkov v hlavnom meste (pouličná prostitúcia)	- Lacnejšie sexuálne služby vo vykorisťujúcich vzťahoch - Stigmatizácia cudziniiek (prítomná zrejme aj v iných krajinách)

MAĎARSKO: ■ Drogová závislosť (najmä na amfetamínoch) a konzumácia alkoholu sú časté medzi prostitútkami pracujúcimi pozdĺž výpadoviek – „drží ich to na nohách“. Na začiatku, pri vstupe do prostitúcie, sú ženám často ponúkané drogy. Podľa údajov z prieskumu medzi pouličnými prostitútkami, ktorý vykonala „Blue Point Drug Ambulance“ 70-80 percent prostitútok v Maďarsku pravidelne užíva drogy. Výskumná správa poukazuje na to, že každá nová žena sa na trhu „ľahko predáva“ a to má v konečnom dôsledku vzťah k hrozbe drogovej závislosti. Prebieha to tak, že neskúsená prostitútka má mnoho klientov, ktorí dobre platia za jej príťažlivosť a „neochytnosť“. Pre ňu to však predstavuje pascu, pretože úvodný vysoký príjem sa stane očakávaným štandardom, ktorý od nej aj naďalej očakáva jej pasák. A aby si táto žena udržala daný štandard, musí postupne robiť sex so stále väčším počtom klientov. Tu práve môže spočívať hlavný dôvod užívania alkoholu a drog. Alkohol a drogy sú barličkou, pomáhajúcou prostitútke prekonať sťažujúce sa podmienky, v ktorých musí prijímať rastúci počet klientov preto, aby si udržala výšku príjmu.

Prostitútky v prenajatých apartmánach vo všeobecnosti nekonzumujú alkohol pri práci, ale mnohé z nich užívajú drogy (najčastejšie kokaín, speed alebo amfetamíny), pokiaľ im ich klienti ponúknu.

POLSKO: ■ Materiál z interview vytvára dojem, že alkohol je v prostitúcii na dennom programe a prostitútky sú často pod jeho vplyvom. Tento dojem vyplýva z faktu, že alkohol sa dá kúpiť v eskortnej agentúre a klienti zvyčajne pijú alkohol s prostitútkami. Postoj k drogám je tu však úplne odlišný. Pasáci sa k nim stavajú odmietavo a nedovolia prostitútkam ich užívanie.

„Nie, ja netolerujem drogy. Alkohol je v poriadku, klienti pijú alkohol a ženy musia byť uvoľnené, rady si niekedy vypijú. Ale drogy? Nie.“ (PL – PP)

Podľa názoru klientov užívajú prostitútky dosť často alkohol aj drogy. Majú na to viacero dôvodov: po prvé, takáto práca ovplyvňuje psychiku ženy a aby sa vyrovnali s touto situáciou siahnu po alkohole. Po druhé, v eskortných agentúrach prostitútky svojim klientom často ponúkajú drink a konzumujú ho spolu. Alkohol je tak do určitej miery súčasťou každodenného života prostitútok.

SLOVENSKO: ■ Jedným z hlavných problémov v pouličnej prostitúcii sú drogy. Podľa informácií z prieskumu MVO 84,8% prostitútok pravidelne užíva drogy, najmä heroín a pervitín. Ďalšie zdroje rizika v prostitúcii sú: mladší klienti, ktorí zväčša prichádzajú z diskoték a sú veľmi požadovační, alebo takí, ktorí vedia o prostitútke, že pracuje na vlastnú päsť a tak je možné nezaplatiť jej a „vykopnúť“ ju z auta po poskytnutí služby. Ďalším zdrojom rizika sú bitky o zákazníkov. Prichádza k nim v niektorých častiach mesta, najmä v letnom období, keď počet prostitútok v Bratislave rapídne vzrastá.

SLOVINSKO: ■ Medzi ženami aj mužmi je pomerne bežná prostitúcia za drogy. Považuje sa za najnižšiu kategóriu prostitúcie – ako z hľadiska pracovných podmienok, tak z hľadiska kvality služieb.

Je pravdepodobné, že lacnejšie sexuálne služby sú častejšie spojené s vykorisťujúcimi vzťahmi medzi prostytutkou a majiteľom biznisu. Tieto poznatky však nemožno úplne generalizovať, keďže dopyt konzumentov po lacnom sexe môžu uspokojovať aj nezávislé, samostatne pracujúce prostytutki. V každom prípade však za dopytom po lacnom sexe možno predpokladať aj dopyt po „bezbranných“ sexuálnych pracovníčkach, ktoré sú často stigmatizované ako „cudzinky“ a sú vystavené väčšiemu riziku násillia a zneužitia. Existujú referencie o výskyte dopytu po takýchto lacných a „bezbranných“ sexuálnych pracovníčkach, ale nemožno jednoznačne tvrdiť, že by tento typ dopytu pôsobil ako podnet pre obchodovanie s ľuďmi. Rovnako totiž môže platiť, že ponuka lacných pracovníčok stimuluje dopyt.

6. ANATÓMIA DOPYTOVEJ STRÁNKY



V tejto kapitole prezentujeme integrovanú analýzu všetkých zistení týkajúcich sa dopytovej stránky sex biznisu v Maďarsku, Poľsku, Slovensku a Slovinsku. Údaje sú usporiadané do týchto deviatich podkapitol: typológia klientov, ich motivácia alebo dôvody vyhľadávania plateného sexu, uprednostňované typy prostitútok, postoje k zahraničným prostitútkam, význam sexu pre klientov, konzumácia alkoholu/drog pred sexom, ochrana zdravia a riziká prostitúcie, odmietnutie, problémy a konflikty.

6.1. Typológia klientov

Na základe výsledkov výskumu možno konštatovať, že platený sex využilo v Maďarsku 15% mužskej populácie a v Poľsku 12% (vrátane 8% hlboko nábožensky veriacich pravidelne sa zúčastňujúcich omší). Na Slovensku možno predpokladať podobné počty aké boli zistené v Česku – 14% mužskej populácie (Weiss, Zvěřina, 2001) a podľa jedného účastníka sa v Slovinsku odhaduje 10 000 klientov v sex biznise. Vo všetkých týchto štyroch krajinách je populácia klientov veľmi rôznorodá a preto sa nedajú jednoznačne kategorizovať. Vek klientov sa pohybuje od 16-20 až po 60-70 rokov; väčšina z nich sú muži v strednom veku medzi 30 až 45 rokov. Sú slobodní, ženatí alebo rozvedení. Ich vzdelanie sa pohybuje od základného až po vysokoškolské, pričom prevažuje stredoškolská úroveň. Hoci je pracovný (profesionálny) status klientov rôznorodý a pochádzajú zo všetkých sociálnych skupín, všetci musia mať dostatočné finančné prostriedky, najmä však tí, ktorí pravidelne navštevujú erotické salóny a nočné bary/kluby. Podľa jedného účastníka existuje v **Slovinsku** nepopulárna časť klientely, tzv. „yuppies“, „ktorá má peniaze, ktorá akoby „masturbovala“ a myslí si, že si môže kúpiť všetko, vrátane žien. Dokonca aj ženy mi povedali, že títo noví biznismeni sú ich najhorší klienti.“ (SLO – E)

6.2. Motivácia klientov alebo ich dôvody vyhľadávania plateného sexu

Hlavné motívy a dôvody plateného sexu sú tieto:

(A) Problémy v partnerstve/manželstve

Vo **všetkých štyroch krajinách** súvisí najfrekventovanejšie vyslovený dôvod vyhľadávania plateného sexu s manželkou/rodinou: neporozumenie so ženou; kríza v manželstve; rodinné problémy; muž chce mať to, čo mu chýba doma, najmä orálny sex, alebo chce prekonať stereotyp. Klienti pri zdôvodňovaní toho, prečo „nie sú spokojní so svojou part-

MEDZI DOPYTOM A PONUKOU

nerkou," hľadajú často vonkajšiu príčinu, t.j. nie v sebe, ale vo svojich partnerkách. Viacerí klienti zdôvodňujú (ospravedlňujú) využívanie plateného sexu snahou „zlepšiť si existujúci sexuálny život.“

„Asi to, čo má doma, mu nestačí alebo nevyhovuje.“ (SK – K)

„Väčšina klientov nemá trvalý vzťah, alebo ak nejaký majú, sex s ich partnerkami sa stáva nudným, alebo chcú skúsiť veci, ktoré nemôžu so svojimi partnerkami.“ (HU – K)

„Používajú sexuálne služby pretože, napríklad, nedostanú doma všetko, o čom snívajú, alebo je pre nich ľahšie prísť a zaplatiť, než vytvoriť trvalý vzťah.“ (SLO – P)

(B) Zábava, rozkoš

Ďalšie spoločné dôvody vychutnávania si sex biznisu vo **všetkých štyroch krajinách** sú, že: je to len zábava, je to na rozveselenie a pobavenie sa, je to adrenalin a dobrá vec na relaxáciu. Ako časté dôvody sa tiež uvádzajú: novosť, túžba „zažiť niečo nové," vzrušenie a zvedavosť.

„Nejdeš s dobou, ak to nevyskúšaš. Dnes je to tak, že jednoducho nejdeš s dobou, ak nemáš bokom inú [ženu], inak sa musíš vystatovať, že si navštívil prostytutku ... Niektorí tiež prídu kvôli relaxácii alebo zvýšeniu svojho ega ... Niektorí majú komplexy a prídu sa liečiť, alebo nemajú čas na vážny záväzok a je pre nich ľahšie zaplatiť za sex. Poviem vám, dôvody sú skutočne veľmi rôzne.“ (SLO – P)

„[Moji priatelia to tiež robia] zo zábavy, len tak na chvíľu. Aby prešla noc. Alebo aj od nudy.“ (SK – K)

„Ja som sa zvyčajne rozhodol, keď som bol trochu opitý ... bolo to ako, my sme pili – myslím iba muži – a náhle sa niekto spýtal, či by sme tam nezašli.“ (PL – K)

„Jeden chlapec nás zavola, mal 19 rokov, hovoril, že mali narodeninovú párty a chalan, ktorý organizoval zábavu, pozval skutočné prostytutki. To bol prípad skupiny mladých chlapcov, ktorí majú párty. Nemysleli nič zlé a nevideli ďalej od svojho nosa, iba chceli mať sex.“ (SLO – E)

„Skúsil som to, lebo som bol zvedavý, je to ako čokoláda, túžiš po nej. Predstava kupovania si sexu za peniaze je veľmi vzrušujúca a príjemná.“ (HU – K)

„Čo je pre mňa vzrušujúce na platenom sexe, je pocit moci: pocit, že za svoje peniaze môžem mať všetko, čo chcem.“ (HU – K)

(C) Žiadne záväzky, povinnosti

Nezáväznosť bola tiež pomerne často uvádzaná ako dôvod kupovania sexu:

„Nič sa vás nepýta, nič vám nevyčíta, vie, čo má robiť, dokončíme to, povieme zbohom, maj sa krásne a to je celá vec. Je to relax.“ (SK – K)

„Dostanú to, čo dostanú, dostanú presne to, čo chcú a vtedy, kedy to chcú. Prídu, zaplatia, dostanú a odídu. To je všetko.“ (SLO – P)

„Je to nezáväzná a ak máš peniaze, je to veľmi jednoduché.“ (SK – E)

(D) Potreba mať vzťah s niekým, byť porozumený niekým

Je prekvapujúce, že veľa **slovenských** klientov (*možno polovica z nich* (SK – E)) chodí do erotických salónov len preto, lebo sa potrebujú s niekým porozprávať a nemusia mať sex (SK – C, P). Týka sa to aj **ostatných troch krajín**, nie je však známe presné percento klientov, ktorí navštevujú prostitútky „len“ kvôli svojej potrebe s niekým sa porozprávať.

„Niekedy má potrebu byť úprimný – možno je to hlúpe – otvoriť sa a porozprávať s niekým.“ (PL – K)

„Je to zaujímavé, že som sa zhovárala s jednou prostitútkou, ktorá mi povedala, že má klienta, ktorý k nej chodí a zväčša sa s ňou chce porozprávať. Že sexuálna časť nie je obsiahnutá, ale zväčša ide o konverzáciu a on od nej dostane trochu nehy a zaplatí za ňu.“ (SLO – E)

Ako ďalšie, menej časté dôvody plateného sexu boli spomenuté: niekto je osamotený (SK, PL), rozvedený, nemá čas na priateľku alebo na rodinný život (SK, PL), je hanblivý alebo nemá úspech pri „balení“ žien (SK, PL), je počas týždňa mimo domu na montážnych prácach, skrýva svoju homosexualitu, alebo sa chce len vystatovať, byť frajer (SK, SLO). Tiež môže ísť o reakciu na partnerkinu neveru (PL), spôsob prekonania depresie alebo stresu (PL), rýchly a ľahký spôsob uspokojenia svojich sexuálnych túžob bez veľkého úsilia (SK, PL, SLO). Niektorí navštevujú prostitútky preto, lebo chcú praktizovať fetišizmus a nechcú to robiť doma (SLO). Okrem toho existujú „ne-sociabilní klienti“, t.j. ľudia, ktorí sa „nevedia vysporiadať so záväzkami a ktorých vzťah sa rozpadne ešte skôr, ako začnú sexuálne žiť“ (SLO – E). Medzi klientmi sa nájdu aj handicapovaní (SLO). Niektorí klienti používajú sexuálne služby len preto, lebo si to môžu dovoliť a praktizujú čistý konzumerizmus (SLO). Niekedy začnú byť muži závislí na komerčnom sexe (SK).

„V striptízových baroch sú aj zúfanci, ktorí dostanú výplatu a celú ju tam ešte v ten deň nechajú, to sú gambleri.“ (SK – K)

Niekedy berú podnikatelia svojich obchodných partnerov do erotických salónov, napr. keď podpíšu kontrakt. A ešte ďalší dôvod niektorých mužov je dokázať si, že ešte stále „dokážu zvládnuť“ mladé ženy.

6.3. Uprednostňované typy prostitútok

Vkus klientov je veľmi rôznorodý, takže nie je možné špecifikovať preferovaný alebo ideálny typ prostitútky. Čo sa dá vo všeobecnosti povedať je, že vo všetkých štyroch krajinách klienti uprednostňujú najmä mladšie (18-35 ročné), komunikatívne a „aspoň trochu“ múdre/vzdelané ženy. V Slovinsku kladú klienti pri výbere prostitútky dôraz tiež na to, aby bola schopná zaručiť diskretnosť. Pre respondentov je dôležité, aby sa mohli s prostitútkou aj porozprávať a nielen mať s ňou sex.

Uprednostňovanie navštevovania tej istej prostitútky alebo striedania prostitútok, je značne individuálne. Niektorí klienti tvrdia, že využívajú služby od mnohých odlišných žien, kým iní hovoria, že navštevujú len zopár žien. Najmä v **Slovinsku** interviewovaní klienti aj prostitútky tvrdia, že vo všeobecnosti inklinujú ku kontaktom s tými istými ľuďmi. Prostitútky hovoria, že vedia, čo majú od pravidelných klientov očakávať, poznajú ich už, vedia o ich zvykoch a niekedy je to tiež bezpečnejšie. Ak sú klienti prvýkrát spokojní, obyčajne sa vrátia a neriskujú hľadanie niekde inde. Niektorí klienti zdôvodňujú, že zvyčajne chodia za tou istou osobou pokiaľ sa s ňou cítia dobre a nemajú pocit, že ona sa ponáhľa. Tiež v ďalších troch krajinách sa u klientov zväčša vyvinie náklonnosť a sympatie voči ženám, ktoré už predtým stretli a vďaka niečomu si ich zapamätali. Môže to byť preto, lebo spolu viedli pekný rozhovor alebo bola žena veľmi atraktívna. V takom prípade navštevujú tú istú prostitútku opakovane. Avšak klienti zvyčajne nechodia k tej istej prostitútke veľmi dlhý čas a skôr či neskôr ich striedajú. V tejto súvislosti možno sledovať niekoľko odlišných stratégií:

(1) neustále striedanie prostitútok:

„Striedam. Tak nebudem stále na jednej. Tak treba vyskúšať všetko, nie? Nebudem tam chodiť kvôli jednej, keď je tam výber ôsmich, deviatich báb.“ (SK – K)

(2) na začiatku striedanie prostitútok kvôli oboznámeniu sa s ich odlišnými kvalitami a potom výber tej, ktorá je najvyhovujúcejšia a navštevovanie už len jej:

„Najprv si vyskúša viac a ak tam [do erotického salónu] chodí častejšie, tak potom si z nich vyberie a za tou chodí.“ (SK – K)

„Navštevoval som dvadsať [prostitútok] a potom som prešiel do štádia, keď som sa chcel rozprávať a vracal som sa, neviem, k trom alebo štyrom z nich. A hovorím o stupni dôvery s týmito tromi alebo štyrmi. Na iné miesta ideš raz a už sa viac nevrátiš ... nepriťahujú ťa. A nevrátiš sa späť, pokiaľ prvý pocit, ktorý máš, nenaznačuje, že by sa dalo aj porozprávať alebo, ja neviem, hlbší kontakt ... lebo rozprávanie o pocitoch tu je ilúzia.“ (SLO – K)

(3) mať pravidelnú prostitútku a ak nie je dostupná, tak výber inej:

„Ak je zákazník spokojný, tak sa vracia k tej istej žene ... a keď náhodou nie je na ulici, tak ide za inou.“ (SK – E).

(4) mať pravidelné prostitútky, ale príležitostne ich vystriedať inými:

„Mám dve stálejšie známe, ale skúšam aj druhé. Pozriem ten výzor, tú čistotu a potom sa rozhodnem, či vyskúšam tie iné, alebo nie. Lebo tieto, ktoré už poznám, tie viem, že sú 100 percentné, že sa nedá nič od nich chytiť.“ (SK – K)

„V poslednom čase navštevujem rovnaké, lebo ony sa tiež menia. Menia sa každý rok. Ale teraz mám možnosť [za 5000 SIT=20 EUR], viete, nemôžete zovšeobecňovať ako v mojom prípade, ale mám možnosť a rozhodujem sa medzi dvoma [prostitútkami]. Ale z času na čas striedam.“ (SLO – K)

(5) jedna alebo dve pravidelné prostitútky:

„Na uliciach je to dosť riskantné, tak chodím za jednou, za dvoma stálymi, takže viem, kde sú, alebo viem ich zohnať po telefóne.“ (SK – K)

„Sú takí, čo čisto len jednu [konkrétnu prostitútku] a keby [tam] stála [aj] Pamela Anderson, nezoberie druhú.“ (SK – P)

(6) klient si „drží“ ženu čisto len pre seba, čo znamená, že jej mesačne poskytuje určitý obnos peňazí aj na oblečenie a cestovanie:

„Na to musí byť pripravená, že jej hocikedy zavolám. Musí ma doprevádzať a hovoriť dobrou angličtinou. Myslím, že je to obchod medzi nami, nepotrebujem ju vždy len na sex, ale tiež sa s niekým potrebujem zhovárať... Ony majú dobrý život. Môžu mať aj priateľa, ktorého predstavia svojej rodine. Umožňujem im, aby mali súkromný život... Zvyčajne takéto druh vzťahu trvá jeden a pol roka, potom si povieme zbohom. Inak by sa ku mne príliš pripútali a ja by som nechcel mladú a krásnu ženu, ktorá ma opustí vtedy, keď ju milujem...“ (HU – K)

6.4. Postoje k zahraničným prostitútkam

Nikto zo vzorky **slovenských** klientov neuviedol, že vyhľadáva zahraničné prostitútky. To isté sa týka aj **Poľska**, kde klienti nevidia rozdiel v tom, či je žena Polka alebo nie. Avšak dvaja slovenskí klienti mali veľmi odlišnú skúsenosť s prostitútkami z krajín bývalého Sovietskeho Zväzu; jeden ju hodnotil ako pozitívnu, kým druhý ako negatívnu:

„Poznal som [nejaké prostitútky] iba z bývalého Sovietskeho Zväzu... boli skromnejšie a to správanie bolo milšie, boli prístupnejšie v niektorých veciach.“ (SK – K)

„S cudzinkou som bol raz. S Ruskou ... Ale to je taká hatlanina, s ňou sa ani porozprávať nevieš, ako dobre, rozumie ťa, ale keď ona začne po rusky a teraz rozmýšľať, že čo ti povedala ... áh! ... Tak predsa sa jej nejdem pýtať tri razy čo povedala.“ (SK – K)

Polovica interviewovaných **maďarských** klientov by potenciálne zaujala možnosť sexu s exoticky vyzerajúcimi ázijskými ženami; neprejavili však záujem o styk so ženami zo susedných krajín.

„Nemám rád zahraničné ženy z Východu, Ukrajiny, alebo Rumunska; sú pomerne jednoduché, nenáročné a frustrované. Mám s nimi zopár skúseností. Ale viem si predstaviť, že styk so zahraničnou ženou môže byť exotický. Nie iba sexuálny akt, ale skôr nájdanie spoločného verbálneho a sexuálneho jazyka, hľadanie.“ (HU – K)

V Slovinsku nikto z interviewovaných klientov nevyjadril explicitne záujem vyhľadávať zahraničné prostitútky. Avšak jeden klient objasnil, ako hľadal prostitútku, keď bol na dovolenke v zahraničí.

„V Bulharsku som bol napríklad veľmi spokojný a myslím, že musím ísť aj do Rumunska, pretože som počul, že tam sú ženy ešte lepšie.“ (SLO – K)

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že dopyt po zahraničných prostitútkach nie je veľmi veľký a pravdepodobne oveľa menší, ako je ich ponuka. V Maďarsku to vyzerá tak, že dopyt sa týka len exotickjších žien a v Poľsku, na Slovensku a v Slovinsku dopyt po zahraničných prostitútkach takmer vôbec nie je.

6.5. Význam sexu pre klientov

Väčšina klientov vo **všetkých štyroch krajinách** vidí podstatné rozdiely medzi sexom so stabilnou partnerkou/manželkou a sexom s prostitútkou. Sex s manželkou/partnerkou charakterizuje zamilovanosť, prevaha citov nad túžbou a vyššia úroveň uspokojenia v porovnaní so sexom s prostitútkou.

„Rozhodne je to odlišné. Keď ste s prostitútkou, váš cieľ je rýchlo sa urobiť. Je to spojené s určitými pocitmi. Idete s priateľmi a cítite sa ako skutočný muž, pretože ste si dali zopár pív a potom ste pretiahli zopár žien. Keď ste so svojou láskou, je tam atmosféra vzájomnej lásky a rešpektu. Tieto dva druhy pohlavného styku nemajú nič spoločné. S prostitútkou je to rýchle a vzrušujúce, kým s vlastnou manželkou je to intímne a krásne ... Samozrejme, čiastočne snívate o fantastickej láske s prostitútkou, aby po vás túžila, ale uvedomujete si, že je to len ilúzia.“ (HU – K)

„Je to odlišné. Keď má niekto frajerku a cíti voči nej blízkosť, nakoniec je to lepšie v porovnaní s tým [plateným sexom]. Áno, to je tiež pravda ... Pretože, tam nie sú žiadne city, nič sa s tým nespája. Určite nie.“ (SLO – K)

„S priateľkou je to lepšie ... Ale v podniku je to vzrušujúcejšie.“ (SK – K)

„Sex nikdy nie je tak uspokojujúci, v porovnaní s tým, keď sú tam aj emócie.“ (SLO – K)

„Je tam niečo ako oddanosť, náklonnosť ... a vývin vzťahu. Nie je to o sexe, ktorý znamená to isté, ako na začiatku. Nikdy to nie je tá istá vec, vyvíja sa to. Sex samotný je pekný, ale keď to robíte s niekým, koho chcete, je ešte lepší - niekým, s kým máte emocionálny vzťah. Určite je to lepšie. Pretože je to, tak povediac, zušľachtené. A tento sex [s prostitútkou] neznamená vôbec nič.“ (PL – K)

Na jednej strane je sex so stabilnou dlhodobou partnerkou alebo s vlastnou ženou hodnotený viacerými respondentmi ako lepší, keďže je založený na láske, je viac o pocitoch a prežívaní, než o fyzickej príťažlivosti a nemá jasne stanovený časový interval. Milovanie sa so ženou, ktorú milujú, je intímne a poskytuje tiež emocionálne a spirituálne uspokojenie.

„S manželkou je tam láska.“ (SK – K)

„S priateľkou je to lepšie. Priateľka vie, čo mám ja rád, ja viem, čo má priateľka rada, nemusíme sa nikde ponáhľať.“ (SK – K)

„Tak samozrejme najlepšie je to s normálnou partnerkou, lebo na ulici ide len o to ... sa čo najrýchlejšie spravím, aby si išiel preč... Tiež je to lepšie s tou na jednu noc, než s prostitútkou.“ (SK – K)

Na druhej strane sex so stabilnou partnerkou/manželkou je podľa viacerých respondentov viac o povinnosti a stereotype, a preto ich veľmi neuspokojuje.

„S manželkou je to iné, poznáme sa navzájom veľmi dobre. Keď sa jej dotknem rúk alebo pleca, tak viem, čo urobí. Je to stereotyp. Preto vyhľadávam tento sex platený, lebo je tam niečo nové ... S manželkou je to z povinnosti, predtým tam boli city, sme sa ľúbili, ale teraz je to už iné.“ (SK – K)

„V bordeli je dačo také tajomné, nové.“ (SK – K)

Zopár ľudí tvrdí, že sa dá ťažko porovnávať stabilné partnerky s prostitútkami, pretože v oboch prípadoch môže byť sex niekedy lepší a inokedy horší.

„Velice ťažko sa porovnáva, lebo aj so stabilnou raz je to super, raz nanič, tak isto s hentou [prostitútkou]. Je to závislé od toho momentu, od tej situácie, od toho rozpoloženia.“ (SK – K)

Jeden klient, ktorý má dve dlhodobé a „stabilné“ prostitútky je spokojný s tým, že na jednej strane vie, čo má od nich očakávať a na strane druhej sa cíti slobodný a nepripútaný k nim.

„Poznáme sa už dlhší čas, vieme, čo môžeme očakávať jeden od druhého, takže je to dobré, neviazané, mne to vyhovuje [s dvoma stálymi prostitútkami].“ (SK – K)

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že kým klienti sú schopní nájsť istý druh uspokojenia buď v stabilnom vzťahu, v sexe s prostitútkou, alebo v oboch formách, prostitútky nachádzajú uspokojenie najmä vo svojich stabilných vzťahoch.

6.6. Konzumácia alkoholu/drog pred sexom

V **Maďarsku** býva konzumácia alkoholu a drog pred návštevou prostitútok bežná. Niektorí klienti si berú drogy (kokain alebo speed) do bytu prostitútky a užívajú ich spoločne.

V **Poľsku** pozorovali klienti, že v eskortných agentúrach sa od prostitútok očakáva, že budú ponúkať svojim zákazníkom alkoholické nápoje, ktoré sú oveľa drahšie v porovnaní s ich cenami v obchodoch alebo reštauráciách. Prostitútka získavajú príjem navyše z alkoholu, ktorý klienti kúpia a zvyčajne s týmito ženami vypijú.

„Pod vplyvom – áno, lebo ženy ponúkajú alkohol. Niekedy si niektoré z nich iba namočia do alkoholu pery. Ale niekedy si dajú jeden pohárik a kým príde tretí klient, celý alkohol je vypitý. Oboje, alkohol aj omamné látky. Myslím, že sa to stáva často. V prvom rade, žena musí byť v opitom otupení, ak je aspoň trošku múdra. Navyše, ženy často oslovujú klientov pod rôznymi zámienkami, s cieľom, aby ich pozvali na pohárik. Takže si myslím, že sa to stáva.“ (PL – K)

Niekoľkí respondenti v **Slovinsku** tvrdili, že bohatší klienti väčšinou vyhľadávajú sexuálne služby v nočných kluboch, kde stretnutie so ženou poskytujúcou sexuálne služby začína kúpou drahých nápojov, ako napríklad šampanského. Jeden vlastník nočného klubu hovorí:

„Viac-menej, tí, čo majú viac [peňazí], si môžu dovoliť ísť do barov. To je naozaj tak, lebo ... nechodia iba priamo zháňať služby. Párty a všetko, čo to obnáša, trvá dlhšie. Nie je zvyčajné ísť iba do izby, byť tam pol hodinu a potom odísť. Najprv je párty, ktorá vyvrcholí sexuálnym aktom. Ale nie je to povinné. Nie všetci prídu kvôli ... niektorí prídu len kvôli spoločnosti. Vedia síce, že tu je možnosť [sexu], ale nezaujímajú sa o to.“ (SLO – M)

Na **Slovensku** sú z hľadiska užívania drog a alkoholu veľké rozdiely medzi pouličnou prostitúciou a erotickými salónmi. U pouličných prostitútok je bežné, že sú pod vplyvom drog; navyše drogová závislosť je často dôvodom, pre ktorý prostitútka vykonávajú svoju prácu. Keďže klienti hľadajúci pouličné prostitútka sú najmä vodiči, nie sú pod vplyvom alkoholu ani drog.

„Málokto [pouličná prostitútky] je taká, že není drogovou závislá ... Všetky sú tam väčšinou drogovou závislé, takže to každý vie, že to robí na heroín.“ (SK - P)

V erotických salónoch je to presne naopak. Prostitútka neužívajú drogy a pijú len malé množstvo alkoholu s klientmi. Klienti idú často do salónu keď sú pod vplyvom alkoholu, keďže sa vtedy cítia uvoľnenejší a slobodnejší.

„Asi 70 percent mužov [v erotickom salóne] si dá alkohol, potom sú viac odviazaní, môžu si viac dovoliť.“ (SK - K)

„Holky v salónoch nemajú rady, keď dôjde zákazník napitý.“ (SK - K)

„Tie fetáčky [na ulici] určite užívajú drogy, ale v bordeloch nie.“ (SK - K)

6.7. Ochrana zdravia a riziká prostitúcie

Zo získaných výskumných údajov možno konštatovať, že hlavné riziká v sex biznise sú pohlavne prenosné infekcie, alkohol a drogy, kým násilie sa vyskytuje menej často. Podľa výskumu mimovládnej organizácie (MVO) je na **Slovensku** medzi pouličnými prostitútkami viac ako 84 percent používateľiek drog, pričom najrozšírenejšia je kombinácia heroínu a pervitínu. Príčina, pre ktorú sú závislé prostitútky vo veľkom riziku, vyplýva tiež z toho, že často nemajú žiadne peniaze na kúpenie kondómov alebo si ich vopred nezaobstarávajú. V protiklade k pouličnej prostitúcii sa v erotických salónoch drogy objavujú zriedka, príležitostne ich prinesú klienti. Avšak občas sa vyskytujú prípady, keď majitelia salónov ponúkajú sexuálnym pracovníckam stimulačné drogy (extázu).

„Majiteľ im tam údajne niečo sype v malej dávke, aby dlhšie vydržali, boli „sviežejšie.““
(SK – K)

Ženy v **slovenských** erotických salónoch sú vedené k tomu, aby nerobili sex bez ochrany, hlavne kvôli pohlavne prenosným infekciám (SK – B). Avšak neoficiálne je možné mať za príplatok sex bez kondómu. Vyjednávane nechráneného sexu (najmä orálneho) je ľahšie na ulici ako v erotických salónoch. Prostitútky, ktoré sú striktné v odmietaní nechráneného sexu s klientmi, vôbec nezvažujú žiadnu sexuálnu ochranu pri styku so svojím partnerom/manželom (SK – P).

Hoci niektorí klienti deklarujú, že sa zaujímajú o zdravotný stav prostitútok, s ktorými majú styk, v skutočnosti to robia veľmi povrchno, ako napr. pohľadom alebo pýtaním sa taxikára.

„Len pohľadom kontrolujem jej stav. Keď vidím, že je nejaká pupáková, alebo niečo také, jak sa povie rapavá, alebo špinavá, takú si nevyberiem.“ (SK – K)

„Samozrejme áno [zaujímam sa o zdravotný stav prostitútky], ale nie takým spôsobom, že by som sa jej priamo spýtal ... Dajme tomu predtým, pohovorom s taxikárom, kto to tam je, čo to tam robia.“ (SK - K)

„Vlastne nekontrolujem [zdravotný stav prostitútky] ... To je ten pocit, viete ... prvý dojem, osoba je upravená, pracuje v ustálenom prostredí, je tam kúpeľňa. Vidíte, že tá osoba chce mať upraveného zákazníka, má peknú, čistú izbu a dá sa predpokladať, že sa obáva o svoj zdravotný stav. Inak sa spýtať, ja neviem: „Máš lekárske potvrdenie?“, toto sa nepýtam.“
(SLO – K)

V **Poľsku** klienti nemajú žiadne konkrétne obavy kvôli riziku, že by sa mohli nakaziť pohlavne prenosnými infekciami. Vyzerá to tak, že vychádzajú z predpokladu, že ženy, najmä tie v agentúrach, sú často vyšetrované, sú zdravé a starajú sa o seba, aby mali zdravé telá a boli schopné pracovať.

Mnohí klienti v **Maďarsku, Poľsku** a na **Slovensku** sú presvedčení o tom, že kondómy zabezpečia, že z plateného sexu nevzniknú žiadne zdravotné problémy. Naozaj, mnohí klienti zdôvodňujú svoj malý alebo žiadny záujem o zdravotný stav prostitútky používa-

ním kondómov.

„Nepýtala som sa, lebo vždy som mal kondóm.“ (SK - K)

Jeden klient povedal, že ak by ho prostitútka nainfikovala, bol by k nej surový a ublížil by jej. Takéto stanovisko odráža postoj, že zodpovednosť za zdravie klientov je výlučne v rukách prostitútok.

„Keby jej dačo bolo a chytil by som to ja, tak jej pôjdem hlavu rozbiť. Prisámbohu, že jej tam hlavu pôjdem rozbiť... Nezaúčimam sa príliš [o jej zdravotný stav].“ (SK - K)

Väčšina participantov - klientov na **Slovensku** a v **Slovinsku** deklaruje, že sa snažia mať a naozaj aj majú chránený sex s kondómom, pretože takmer každý si uvedomuje riziká pohlavne prenosných infekcií a HIV.

„Vždy mám kondóm, iba raz, keď som mal orálny sex, som nemal. Ale som si istý, že sa môžete dostať k sexu aj bez neho. Podľa mňa ženy, ktoré urgentne potrebujú peniaze, poskytnú takýto sex, napríklad drogovu závislé ... Nevieť, prečo muži vyhľadávajú takýto sex, myslím, že sa im niečo porobilo s hlavou, sú hlúpi, aj keď vieme, že sex bez kondómu prináša väčšie potešenie.“ (SLO - K)

To je v zhode so skúsenosťami prostitútky z erotického salónu.

„Málokto zo zákazníkov sa ma pokúša presvedčiť, aby som nepoužila kondóm.“ (SK - P)

Všetci respondenti z **Maďarska** tvrdili, že považujú používanie kondómu so sexuálnymi pracovníčkami za mimoriadne dôležité a väčšina z nich by to nikdy bez neho neurobila. Napriek tomu, pár z nich sa priznalo, že zopár krát, keď boli pod silným vplyvom alkoholu alebo drog, nepoužili kondóm. Táto situácia je do značnej miery podobná v **Poľsku**, kde respondenti deklarujú, že sú si vedomí sexuálne prenosných infekcií a že jediná akceptovateľná forma sexuálneho styku s prostitútkami je sex s kondómom.

„S prostitútkou by som to nikdy neurobil bez gummy. Je jasné, že bez kondómu sa môžete milovať len so svojou ženou. Myslím, že sú zdravé, ale to nevedí. Z princípu. Tak to má byť. Je to predsa cudzia žena.“ (PL - K)

Zároveň sú, podobne ako respondenti zo **Slovinska**, presvedčení, že za príplatok navyše môžu mať klienti sex aj bez kondómu.

„Predpokladám, že niektorí z nich riskujú. Každý z nás je do určitej miery psychológom a môže to nejakým spôsobom cítiť. Alebo možno zachádzam príliš ďaleko. Myslím, že to akceptujú, ak im zaplatíte viac. Mimo nahrávku. Nikto o tom nevie, ani pasák, ani majiteľ bordelu.“ (PL - K)

„Samozrejme [je možnosť zaplatiť za sex bez ochrany], klienti dokonca platia viac ... Ne-vedomujú si to, myslia, že to nie je problém. Myslia, že je to problém, ako hovoria, „homosexuálov“ a „narkomanov“, alebo v Afrike a Amerike, a nie tu v Slovinsku. Sex bez kondómu prináša väčšiu rozkoš ... A ženy, ktoré poskytujú takýto sexuálny styk, sú ... nedbalé ... Práve dokončujeme film o AIDS, o pacientovi, ktorý povedal svojim partnerkám, že je HIV pozitívny, ale ony s ním bez ohľadu na to spali bez ochrany/kondómu.“ (SLO – E)

Pouličné prostitútky na **Slovensku** hovoria, že väčšina ich klientov uprednostňuje nechránený sex.

„Väčšina klientov chce mať nechránený sex.“ (SK - P)

„Väčšinou sú to Rakúšania, ktorí by chceli za 10 Euro [orálny sex] bez gummy, za 20 Euro by chceli kompletný sex, ešte aj ten bez gummy dokonca ... Nevie, či si uvedomujú, čo všetko podstupujú.“ (SK - P)

Niektorí klienti preferujú iba orálny nechránený sex a chránený vaginálny sex.

„Určite, keď mi robí fajku, tak idem bez gummy, ale keby som mal do nej ísť, tak bez gummy to neprichádza do úvahy.“ (SK - K)

Iní klienti na Slovensku, podobne ako poľskí klienti, sú si istí, že je možné vyjednať nechránený sex za peniaze navyše. Najjednoduchšie je vyjednať nechránený orálny sex s pouličnou prostitútkou a najťažšie sa vyjednáva nechránený vaginálny sex s prostitútkou v erotickom salóne. V erotických salónoch existujú pre prostitútky striktné pravidlá, aby vždy používali kondóm, ale nikto nevie, čo robia privátne vo svojich izbách a pravdepodobnosť vyjednávania nechráneného sexu závisí čiastočne od množstva peňazí navyše, ktoré klient zaplatí priamo prostitútke a čiastočne od jej vnímania zdravotných rizík.

„Keď si kupuješ sex, radšej kondóm, lebo to nikdy nevieš, čo chytíš. V bordeli je aj fajka s kondómom, ale môžeš si priplatiť.“ (SK – K)

„Neviem to, ale dakedy sú aj chlapi, ja si myslím, ktorí ochranu akože nechcú a tam radšej zaplatia tritisíc korún a vyššie a vlastne bez tej ochrany... Ja myslím, že to tam majú prísne zakázané [prostitútky], že nemôžu, ale keď tam dakto príde, jej tam dá tri tisícky ... ak by si ona mala takto prílepiť, už je na nej.“ (SK - K)

Väčšina slovenských klientov tvrdí, že nikdy nemali pohlavne prenosné infekcie a nikdy neboli testovaní na HIV. Iba dvaja boli na HIV testoch a hovoria, že výsledok bol negatívny.

6.8. Odmietnutie

Dôvody odmietnutia klienta

Odmietnutie klientov na **Slovensku** je možné aj v erotických salónoch, aj na ulici, napríklad, ak žena nechce zapáchajúceho klienta. Avšak typický postoj klienta, ktorý si niečo objednal, je takýto:

„Proste ona to musí urobiť ... Lebo väčšinou sú tam holky, ktoré spravia všetko ... a ak nie, vlastne potom nezarobí.“ (SK – K)

Prostitútky často odmietajú klientov, ktorí nechcú použiť kondóm.

„Mnohí klienti sa ma pýtajú, prečo neponúkam [sex] bez [kondómu] ... povedala by som pol na pol. Samozrejme sú mnohí [klienti], ktorí povedia, že chcú mať [sex] len s kondómom, iní sa ma pýtajú, či je to možné bez neho, ale nikdy nejdem bez, lebo to je príliš riskantné...“ (SLO – P)

Iné dôvody odmietnutia klientov sú takéto:

„Musia hovoriť čistou slovinčinou, cudzincov neprijímam ... a musia byť čisti.“ (SLO – P)

„Nikdy by som nemala sex s alkoholikom alebo násilnou osobou ... inak ... nikdy som nemala problémy.“ (SLO – P)

„Análny sex ... niektoré ženy ho ponúkajú, iné nie. Ja by som s tým napríklad nikdy nesúhlasila. Nikdy to nerobím a radšej sa vzdám extra bonusu a trvám na normálnom [sex] ... a neochotne ... to, čo si veľa klientov žiada, je bozkávanie ... ja to nechcem robiť s klientmi, občas to urobím, ale veľmi neochotne ... je to príliš intímne.“ (SLO – P)

Dôvody odmietania prostitútky

Hoci to nie je veľmi bežné, občas sa vyskytnú aj prípady, kedy klienti odmietajú prostitútky:

„Samozrejme, že sa nebudem zaoberať „fetáčkami““ (SLO – K)

„Stalo sa to iba raz, že som si to rozmyslel a odmietol danú ženu. Bola zanedbaná, leďva komunikovala a pochopil som, že je drogovu závislá.“ (SLO – K)

6.9. Problémy a konflikty

Niektorí klienti (v erotických salónoch) sú nahnevaní vtedy, keď dospejú k vyvrcholeniu pred dohodnutým časom a prostitútka už potom nechce pokračovať v dohre.

„Problém býva v tom, že chlap si zaplatí nejaký časový úsek a keď skončí skorej, tak tá dotyčná už nie je ochotná pokračovať vo svojej práci, najmä v tej dohre. Bere to tak, že vypadni, že vybavené.“ (SK - K)

Vážnejšie problémy vznikajú pri pouličnej prostitúcii, aj keď sa vyskytujú zriedkavo. Klient alebo prostitútka ukradnú počas sexu peňaženku alebo peniaze tomu druhému, alebo klient chce svoje peniaze späť, keď prostitútka dokončila svoju prácu. V erotických salónoch sa klienti niekedy správajú pohrdavo voči prostitútkam, alebo sú príliš opití, avšak žiadne vážnejšie násilie nehrozí, keďže tam sú ochrankári, ktorí v podobných situáciách rýchlo zakročia.

Problémy na ulici sa vyskytujú vtedy, keď klient nechce zaplatiť vopred alebo sa prostitútke vyhráza bitkou, ak mu nevráti peniaze. Klienti na uliciach môžu požadovať niečo, čo prostitútka nechce urobiť a potom sa musí nejakým spôsobom vynájsť:

„Áno, stalo sa mi to. Tak som mu povedala, nech dá pokoj, nech nevymýšľa, lebo tu mám pasáka, ... tak nech dá pokoj, nech nerobí problémy zbytočne, aj keď som tam nemala nikoho. (SK - P)

Problémy na ulici vznikajú aj medzi prostitútkami, ak idú pod dohodnutú cenu.

Konflikty sú aj v slovenských erotických salónoch, aj keď veľmi zriedkavé; keď chce klient svoje peniaze naspäť, pretože nebol uspokojený, alebo žena nedodržala dohodnutý čas.

7

• NÁSILIE, KRIMINALITA, NÚTENÁ PRÁCA A OBCHODOVANIE S ĽUĎMI



7.1. Komunikácia, vyjednávanie, konflikt, násilie, nútená práca, organizovaný zločin a rola polície

Hlavným zameraním tejto štúdie je zistiť potenciál obchodovania s ľuďmi v sex biznise. Preto bolo naším cieľom, okrem samostatnej analýzy ponukovej a dopytovej stránky sex biznisu, podrobne preskúmať všetky aspekty sex biznisu, ktoré by mohli signalizovať známky nútenej práce a/alebo obchodovania s ľuďmi. Z toho dôvodu sme v rozsahu, ktorý je umožnený zozbieranými údajmi, analyzovali komunikačné vzorce, vyjednávanie a konflikty obsiahnuté v interakcii ponuky a dopytu, signály nútenej práce a sledovali sme tiež informácie týkajúce sa organizovaného zločinu v prostredí sex biznisu, ako aj roly polície. Priame dáta o násilí, nútenej sexuálnej práci a analýze vyjednávacích vzorcov medzi sexuálnymi pracovníkmi, klientmi a inými zainteresovanými subjektmi, boli dostupné iba z maďarskej a slovenskej národnej správy. Nepriame informácie o násilí v sexuálnom sektore možno odvodiť tiež z kapitoly o obchodovaní s ľuďmi (7.2).

Empirické zistenia indikujú odlišné vzorce násilia v jednotlivých krajinách. Kým v Maďarsku sa vyskytujú niektoré indikátory nútenej práce, otroctva a/alebo obmedzovania slobody sexuálnych pracovníčok (migrantiek), a to najmä v nočných kluboch (zariadeniach, kde sa pracuje vo vnútri), na Slovensku sa indikátory násilia objavujú v rámci pouličnej prostitúcie – najmä skupinky klientov tínejdžerských „nouveau riche“ (novozbohatlíkov). Sexuálne pracovníčky spomenuli vo všeobecnosti prekvapujúco zriedkavo nejaké násilné epizódy.

Komunikácia s klientom, vyjednávanie a konflikty

Podľa prostitútok je vzťah s klientom len vzťah založený na biznise. Ony ponúkajú a klienti kupujú službu, pričom klienti môžu zmeniť svoje zámery.

„On mi napríklad zaplatí normálne jak za fajku, povie, že chce fajku, ... dá peniaze, ale pritom dôjdeme na miesto a chce celkom niečo iné, že porozprávať sa iba a pohladkať alebo niečo také.“ (SK – P)

Na ulici sa vyjednáva o cene a o použití kondómu. Príplatok za nepoužitie kondómu (v erotických salónoch) sa zdôvodňuje tým, že „prostitútky môžu otehotnieť“ (SK – K).

Keď muž vstúpi do **erotického salónu** (SK), ženy buď prídu k jeho stolu alebo tancujú, potom si z nich jednu vyberie, objedná jej nápoj a následne sa dohodujú o druhu a trvaní služby. Potom vopred zaplatí majiteľovi a ide s ňou na izbu.

Hoci ceny sú fixné a oficiálne je dostupný len sex chránený kondómom, niekedy je možné vyjednať nechránený sex, pokiaľ klient zaplatí peniaze navyše priamo prostitútke. Dokonca aj o fixných cenách sa dá vyjednávať, pokiaľ sa klient dohodne s prostitútkou na stretnutí mimo salónu. V takom prípade je to lacnejšie pre klienta a zároveň prostitútka zarobí viac.

„Ja sa väčšinou s nimi dohadujem, že nech mi dá svoje telefónne číslo ... Ona mi dá číslo a pritom mňa to vyjde lacnejšie a ona pri tom zarobí viac.“ (SK - K)

Na ulici (SK) je žiadaný najmä orálny sex a je pomerne bežné alebo možné vyjednať nižšiu cenu (300Sk namiesto pôvodných 500Sk), ako aj mať nechránený orálny a občas aj vaginálny sex. Niektorí klienti sú príliš hanbliví a zastavia s autom na parkovisku. V takom prípade preberie aktívnu rolu prostitútka, ide za ním a spýta sa ho, či nechce nejakú službu.

Zvyčajne sa ani v erotických salónoch ani na uliciach nevyskytujú žiadne vážne problémy počas vyjednávania plateného sexu. Väčšina drobnejších problémov sa týka nechráneného sexu, niektorých sexuálnych praktík, ako napríklad análneho alebo sado-masochistického sexu, ktorý prostitútky nechcú poskytovať.

Vo väčšine prípadov je komunikácia obmedzená na uzatvorenie dohody medzi sexuálnou pracovníčkou a klientom. Musí sa stať niečo výnimočné, aby sa zapojila tretia strana:

„Mal som konflikt s prostitútkou iba raz. Nerobila to, na čom sme sa predtým dohodli. Rozčúľil som sa a ona ma varovala, že by mohla zavolať svojho „priateľa“. Okamžite som odišiel.“ (HU - K)

Klientom sa zdá zrejme, že musí existovať nejaký druh dohody medzi políciou, pasákmi a majiteľmi klubov. Klienti nevedia, či sú nejaké konflikty vo vnútri sexuálneho sektora. Niektorí počuli o potýčkach medzi rivalizujúcimi sexuálnymi pracovníčkami.

„Hlavná vec pri klientoch je byť slušný, úhľadný a čistý. Musíte byť veľmi milý k vášmu šéfovi [majiteľovi salónu] pretože vás ľahko dostane do pasce, napríklad, ak máte dieťa, môže ho uniesť a vy ho už viac nemusíte vidieť. Existujú kluby/bary, kde bijú ženy alebo ich oplodnia, alebo si začnú s nimi sexuálny vzťah, alebo im vezmú deti alebo „vytlačia ženu von“. Polícia o tom uvažuje neobvykle. Sú takí, ktorí idú na takéto miesta, takí, ktorým je ľúto takýchto žien a sú takí, ktorí ich presvedčajú. Medzi týmito ženami sú veľké boje o peniaze a klientov. ... Ženy si navzájom robia zle vždy, keď môžu. Sú také, ktoré sa v tom vyžívajú, páči sa im, keď majiteľ udrie ženu, ktorú nemajú rady, iné sa snažia pomôcť; sú také ženy, ktoré držia spolu.“

„Klienti sa dostávajú do konfliktov s bezpečnostnou službou... Najčastejšie je predmetom sporu znásilnenie, podvádžanie alebo krádež. Stráž vyhodí klientov a sťažuje nám prácu. Nemám rada tieto veci a snažím sa chrániť mojich klientov. Polícia odsúdi majiteľov ba-

rov a tiež niektoré ženy. Polícia nevyrušuje klientov.“ (HU – P)

Aj podľa bývalého majiteľa klubu (HU) je komunikácia medzi účastníkmi v sex biznise pomerne „hladká“. Konflikty sú riešené „hmotným spôsobom“, v záujme každého jednajúceho v sexuálnom sektore je vyriešiť záležitosti „tak po tichu, ako sa len dá“. On osobne nikdy nemal žiadne konflikty s políciou.

Násilie a riziko

Väčšina participantiek - prostitútok tvrdí, že nevie o žiadnych prípadoch násillia, vyhrožok alebo rizika – okrem eskortných služieb, ktoré sú prostitútkami považované za značne rizikové. Na Slovensku sa násillie líši v závislosti od toho, či ide o prostitúciu vo vnútorných zariadeniach alebo na ulici. V erotických salónoch klienti uvádzajú iba prípady príležitostného a „jemného“ násillia (napr. fackanie).

Klienti uvádzajú zriedkavé prípady, kedy prostitútky dostanú od manažéra facku, ak odmietnu ísť s určitým klientom. Pri pouličnej prostitúcii prostitútky - participantky spomenuli, že im klienti ukradli kabelku, odmietli zaplatiť a ojedinele sa vyskytne znásillenie. Osobitný strach majú prostitútky zo skupiniek mladých klientov, ktorí predstavujú potenciálny zdroj násillia, znásillenia alebo lúpeže. Dôrazne sa stránia zákazníkov v skupinkách a tiež sa majú na pozore pred mladými klientmi. Najnovšie víkendové návštevy Bratislavy organizovanými skupinami turistov z Veľkej Británie predstavujú potenciálnu relatívne násillnú subkultúru. Títo prevažne mladí muži často navštevujú erotické salóny.

Indikátory nútenej prostitúcie/vykorisťovania

Väčšina slovenských **klientov** – participantov nevie o žiadnom druhu nútenej sexuálnej práce. Niektorí klienti nie sú si istí, či by vedeli rozpoznať takúto ženu - bez toho, aby s ňou hovorili. Iba výnimočne niekto z klientov povedal, že videl na verejnosti ženu, ktorá pôsobila dojmom, že je držaná proti svojej vôli „podozrivo vyzerajúcimi“ (balkánskymi?) mužmi, alebo si na pouličnej prostitútke všimol nejaký znak násillia (poranenia na tvári) – avšak neznámeho pôvodu.

Indikované bolo uvedomovanie si najmä „nepriamych“ foriem nútenej prostitúcie. Niektoré slovenské pouličné **prostitútky** hovorili o prípadoch pasákov, ktorí nútili ženy pokračovať v sexuálnej práci. Vo všetkých týchto prípadoch však bola v hre závislosť na drogách a v takom prípade je dotyčná žena najviac vykorisťovaná, pretože zarába peniaze na drogy pre seba aj pre pasáka.

Jedna **majiteľka erotického salónu** na Slovensku povedala, že z času na čas sa s ňou kontaktujú neznámi ľudia a ponúkajú jej, že jej môžu „priniest“ ženu (sexuálnu pracovníčku) do erotického salónu. Vždy to však odmietla, práve kvôli náznakom, že takáto žena môže byť nútená k sexuálnej práci.

Organizovaný zločin v kontexte sex biznisu

Spojenie medzi organizovaným zločinom a sex biznisom sa týka najmä prostitúcie vo vnútorných zariadeniach, konkrétne v erotických salónoch.

Podľa slovenských policajných participantov je celý sektor zahrňujúci reštaurácie, bary a masáže (erotické) salóny rozdelený do zón medzi niekoľkými „záujmovými skupinami“. Tieto skupiny poskytujú majiteľovi ochranu a samozrejme z toho poberajú výhody. Šéfovia týchto skupín často navštevujú erotické salóny vo „svojej zóne“, majú v nich obchodné stretnutia a pod. Táto forma je údajne odlišná od „tradičného“ vydierania, ktoré je zvyčajne založené na „geografickom“ princípe. Odmietnutie tohto systému „ochrany“ má zvyčajne pre majiteľa tragické následky (podpálenie erotického salónu alebo jeho vlastného domu). Aj majiteľka erotického salónu potvrdila, že platenie privátnej ochrany je vlastne spôsob platenia „záujmovým skupinám“.

Majitelia erotických salónov zvyčajne podnikajú aj v inom biznise (reštaurácie, bary a pod.) patriacom do tej istej „zóny“. Kontakty na prostitútky tak môžu získať „na požiadanie“ v množstve reštaurácií od ich manažérov.

Podľa pozorovaní klientov sa česká scéna erotických salónov líši od slovenskej - nie je nevyhnutne prepojená s nejakým druhom mafie tak, ako je to na Slovensku. Skutočnosť, že členovia mafie sú častými zákazníkmi erotických salónov, bol potvrdený aj inými klientmi.

Navyše, okrem „tradičnej“ formy pasáctva a jej transformovanej verzie do drogovu závislého dua (obaja, pasák aj prostitútky závislí, on obchoduje s drogami, ona na ne zarába peniaze sexom), sa príležitostne na Slovensku vyskytujú „nové“ formy pasáctva. Napríklad gang chlapcov z prostredia novozbohatlíkov sa snaží „kolonizovať“ niektoré pouličné prostitútky. Tieto snahy väčšinou rýchlo skončia v dôsledku zásahu polície (informovanej prostitútkami).

Pozorovanie policajných aktivít v sex biznise na Slovensku

Podľa referencií od pouličných prostitútok je angažovanosť polície minimálna: pravidelné obchádzky na miestach, kde sa prostitúcia vykonáva (Bratislava) alebo príležitostné kontroly občianskych preukazov. Jedna participantka rozprávala, že ju polícia tolerovala niekoľko mesiacov bez občianskeho preukazu (po krádeži jej kabelky). Zdá sa, že polícia pozná sexuálne pracovníčky individuálne. „Podporný“ postoj polície voči prostitútkam si vysvetľujú tým, že občas sa za to od prostitútok očakávajú informácie o autách alebo osobách.

Erotické salóny sú vystavené permanentným prehliadkam polície: približne raz za rok býva veľká kontrola, niekedy za značne dramatických okolností. Salóny pravidelne navštevujú dôstojníci v civile, kontroly sú zamerané na hľadanie konkrétnej ženy, drog, ilegálneho podnikania a pod. Prekvapujúce je, že podľa informácií od polície v prostredí sex biznisu nebolo nikdy nájdené väčšie či významnejšie množstvo drog; iba malé dávky – väčšinou u klientov.)

Podľa informácií od MVO zaoberajúcej sa pouličnou prostitúciou je postoj polície ku kooperácii s MVO v princípe pozitívny, ale v praxi nie je dostatočná vôľa konať. Polícia je niekedy vnímaná ako orgán prekračujúci svoje právomoci (fotografovanie prostitútok na ulici, predvedenie ich na políciu, odobratie im odtlačkov prstov). Hlavným dôvodom toho je podľa MVO nedostatočná legislatíva na reguláciu sexuálnej práce.

V prípade konfliktov (problémoví klienti v erotických salónoch, klient nechce zaplatiť na ulici, krádež kabelky) nie je podľa informácií klientov a prostitútok polícia nikdy volaná na pomoc. Oznámenie na polícii môže byť aj nebezpečné – privoláva pomstu manažérov. Celkovo je dôvera voči polícii pomerne malá.

Niekoľkí klienti tvrdili, že polícia bola zaangažovaná do nejakých zločinov okolo prostitúcie – buď ako pasáci v pouličnej prostitúcii, alebo bola dohovorená s majiteľmi erotických salónov, alebo zneužívala svoju moc (počas kontroly v erotických salónoch mali policajti sex so sexuálnymi pracovníčkami). Takéto informácie sa však nedali overiť.

7.2. Obchodovanie s ľuďmi

Informácie o obchodovaní s ľuďmi obsiahnuté v štyroch národných správach nie sú dostatočne precízne na systematické porovnanie. Niekedy chýbajú informácie, či bolo obchodovanie s ľuďmi robené do krajiny, von z krajiny, alebo v rámci krajiny. Uvádzané prípady o obchodovaní s ľuďmi z Maďarska, Slovenska a Slovinska sú založené buď na policajných alebo súdnych štatistikách a pohybujú sa približne v rozsahu 20-50 prípadov za rok v jednotlivých krajinách.

Prehľad obchodovania s ľuďmi

MAĎARSKO	POLSKO	SLOVENSKO	SLOVINSKO
20-30 prípadov na súde ročne	údaje neboli dostupné	12 prípadov obchodovania s ľuďmi von zo Slovenska v roku 2006	Oficiálne čísla sú okolo 20-50 prípadov obchodovania s ľuďmi, zotročovania a/alebo obvinení z pasáctva ročne v období rokov 2002-2004
V roku 2005: 28 vyšetrovaní voči osobám obchodujúcim s ľuďmi a 27 procesov proti nim		36-40 prípadov obžalovaní z pasáctva/kupliarstva za prvých 6 mesiacov v roku 2006	12 osôb obžalovaných z obchodovania s ľuďmi bolo registrovaných v roku 2005 (za obchodovanie ôsmich obetí)

Pri snahe získať prehľad o potenciáli obchodovania s ľuďmi v regióne je užitočné vziať do úvahy celkovú mobilitu v sex biznise. Porozumenie obchodovania s ľuďmi v širšom význame znamená, že v mobilite v sex biznise možno identifikovať niektoré prvky obchodovania s ľuďmi, ako napr. vyhrážanie sa násilím alebo nútená práca. Nasledujúca tabuľka zvyrazňuje údaje, ktoré sú pre obchodovanie s ľuďmi relevantné.

Mobilita sexuálnych pracovníčok

	MAĎARSKO	POĽSKO	SLOVENSKO	SLOVINSKO
Von z krajiny pôvodu:	Pravdepodobne niekoľko prípadov do Rakúska, Francúzska, Švajčiarska	Poľsko v minulosti – na začiatku 90-tych rokov bolo krajinou pôvodu	Malé skupiny rómskych žien a ich príbuzní sú prevážané do cudziny (najmä do Českej republiky)	Okolo 100 prípadov ročne do Talianska, Španielska, Holandska, Nemecka
Tranzit:	Maďarsko je najmä tranzitnou krajinou pre sexuálne pracovníčky. Obchodovanie s ľuďmi je organizované stredne veľkými skupinami v počte okolo 20 ľudí	Poľsko je v súčasnosti tranzitnou krajinou (hlavne pre prostitútky z Bieloruska, Moldavska a Ukrajiny). Žiadne údaje o obchodovaní neboli dostupné	Niekoľko úspešných prostitútok z Ukrajiny sa presunulo na západné Slovensko alebo ďalej do EÚ	1500-2500 žien ročne po balkánskej ceste. Organizovanie obchodovania s ľuďmi sa za ostatné roky zmenilo
Do cieľovej krajiny:	Ilegálne salóny/bordely zamestnávajú ženy z východnej Ázie	Žiadne znaky obchodovania s ľuďmi do krajiny neboli zistené. Tvrdí sa, že prostitútky z Bieloruska, Moldavska a Ukrajiny prichádzajú „dobrovoľne“. Pasáci tvrdia, že ich neobchodujú, ale „zamestnávajú“	Podľa dostupných údajov prichádzajú prostitútky dobrovoľne (najmä z Ukrajiny, ale aj z Českej republiky, Poľska, Maďarska a Slovinska a ojedinele tiež z Číny a Vietnamu)	Podľa dostupných údajov prichádzajú prostitútky dobrovoľne (z Ruska, Ukrajiny, Rumunska, Maďarska, Balkánu, Južnej Ameriky)
V rámci krajiny:	60% pouličných prostitútok je z vidieckych „krízových zón“ (mohli byť predané ich rodinami za 100-300 EUR)	Nebolo zistené.	Nebolo zistené.	Študentky špeciálnych stredných škôl (so špecifickými potrebami) sú obchodované prostredníctvom taxi služieb
Vzorce mobility	Maďarsko je simultánne krajinou pôvodu, cieľovou a aj tranzitnou krajinou pre sexuálne pracovníčky	Poľsko bolo kedysi krajinou pôvodu, v súčasnosti je tranzitnou krajinou a postupne sa stáva cieľovou krajinou pre sexuálne pracovníčky	Slovensko je simultánne zdrojovou, cieľovou aj tranzitnou krajinou	Slovinsko je simultánne zdrojovou a cieľovou krajinou a najmä tranzitnou krajinou pre sexuálne pracovníčky (balkánska cesta)

Práca v zahraničí a obchodovanie s ľuďmi

Dôležitým špecifickým aspektom sexuálnej práce zahrňujúcim potenciálne niekoľko prvkov obchodovania s ľuďmi, je „dobrovoľná“ práca v zahraničí. Podľa údajov zo Slovenska, hlavnými dôvodmi práce v zahraničí (v západoeurópskych krajinách – najmä v Rakúsku, Nemecku, Taliansku, Holandsku) je vyšší zárobok v porovnaní so zárobkom sexuálnej pracovníčky v jej krajine pôvodu. Aj úplná anonymita a prevencia toho, že sa to dozvie rodina, prispievajú k rozhodnutiu pracovať v zahraničí.

Práca v zahraničí v sex biznise je vo všeobecnosti vnímaná ako riziková. Jedna z participantiek (pouličná prostitútka) priamo vyjadrila svoj strach z práce v zahraničí, pretože by sa mohla stať predmetom obchodovania a tiež môže získať status „persona non grata“, ak ju chyť polícia.

Práca v zahraničí takmer vždy zahŕňa prvky obchodovania s ľuďmi, aj vtedy, ak nie je nútená: povinná provízia je 10% príjmu sexuálnej pracovníčky pre kontaktnú osobu.

Predávanie žien do zahraničia nemá vždy transparentné znaky obchodovania s ľuďmi. Osemdesiat percent žien (zo Slovenska) pracujúcich v zahraničí je (podľa informácií od polície) rómskeho pôvodu, približne vo veku 20 rokov. Tieto ženy sú si vedomé, aký druh práce idú vykonávať do zahraničia.

Vyskytol sa tiež „profesionálny“ názor, že tie ženy, ktoré majú skúsenosť z práce v zahraničí, tvoria potom najvyššiu kvalitu sexuálnych pracovníčok v erotických salónoch na Slovensku. Avšak väčšina príkladov žien, ktoré idú pracovať do zahraničia ako sexuálne pracovníčky (najmä do západnej Európy) je „záporných“, lebo sa dostávajú do problémov, majú ťažkosti vrátiť sa domov a iba zriedkavo im takýto pobyt prinesie finančný profit.

Sociálna konštrukcia obchodovania s ľuďmi

Okrem údajov priamo alebo nepriamo indikujúcich výskyt obchodovania s ľuďmi je tiež dôležité mať určité informácie o tom, ako sa obchodovanie s ľuďmi chápe vo verejnom diskurze a ako sa obchodovanie s ľuďmi prezentuje v médiách. Tieto „širšie“ aspekty môžu byť dôležité pre odhadnutie rizikového kontextu obchodovania s ľuďmi v spoločnosti a pre stanovenie adekvátnych preventívnych opatrení.

Dáta z prieskumu, ktorý sa uskutočnil v Maďarsku a Slovinsku ukazujú, že prevažná väčšina maďarskej aj slovinskej mužskej populácie vie o fenoméne obchodovania s ľuďmi (92% v Maďarsku a 85% v Slovinsku). Aj keď slovinskí respondenti odhalili v porovnaní s maďarskou vzorkou širšiu variétu možných konotácií pojmu „obchodovanie s ľuďmi“, zahrňujúcu aj súčasné trendy typu obchodovania ľudských orgánov, je systematické spojenie s nútenou sexuálnou prácou v oboch vzorkách veľmi vysoké (30% v Slovinsku, 44% v Maďarsku). V maďarskej vzorke sa pojem obchodovania s ľuďmi prevažne a stereotypne asocjuje so ženskými subjektmi.

Významy pojmu „obchodovanie s ľuďmi“ – Maďarsko a Slovinsko

Významy pojmu „obchodovanie s ľuďmi“ (viacnásobné odpovede)	Odpovede % Slovinsko	odpovede % Maďarsko
Nieкто je predaný do zahraničia	55,3	
Predávanie a kupovanie dievčat/žien		44
Nieкто je nútený byť prostitútkou	30,2	44
Ukradnutie dievčat/žien z domu		27
Nieкто je zobratý do zahraničia proti svojej vôli	18,6	
Privedenie dievčat/žien do zahraničia silou		21
Nieкто je vykorisťovaný, pracuje za extrémne nízky plat	17,8	16
Otroctvo	7,2	
Nieкто je podvedený s falošným príslubom slušnej práce	6,3	15
Zarábanie peňazí na úkor niekoho iného	2,9	
Obchodovanie ľudských orgánov	10,8	
Neviem	2,7	
Žiadna odpoveď	0,4	
Iné	28,2	
Celkovo	180,4	167

Význam obchodovania s ľuďmi a jeho dôležitosť je silne ovplyvnená oficiálnymi vyhláseniami a prezentáciou v médiách. To je dobre ilustrované dostupnými dátami zo Slovinska, kde je obchodovanie s ľuďmi úzko vymedzené ako obchodovanie so ženami kvôli sexuálnemu vykorisťovaniu a podľa reprezentantov štátu a médií je Slovinsko najmä tranzitná krajina. Analýza správ z médií, kde redaktori najčastejšie citujú vládných predstaviteľov ako zdroj informácií ukazuje, že obchodovanie s ľuďmi je vykreslené ako „malý problém“ pre Slovinsko, ktoré je „bez pochyb tranzitnou krajinou“, kde „počty [obchodovaných ľudí] nevyvolávajú veľkú obavu“. Najlepšie príklady posilňovania predstavy, že Slovinsko je len tranzitnou krajinou, sú prezentované takými titulkami v novinách ako „My neobchodujeme ľudí do Slovinska“, alebo „Obchodovanie s ľuďmi nie je veľkou obavou v Slovinsku“ (Pajnik, 2005).

Pozorovanie, skúsenosti a postoje k obchodovaniu s ľuďmi

Zo všetkých participantiek – prostitútok zahrnutých v tejto štúdií, iba jedna otvorene deklarovala svoju skúsenosť, že bola obchodovaná. Pred niekoľkými rokmi bola predaná a bola nútená pracovať v byte s niekoľkými ďalšími prostitútkami. Povedala, že nebola žiadna možnosť oznámiť tento prípad na polícii.

„Osobne sa ma nikto nepýtal na súhlas, len ma predali. ... Tieto ženy prichádzajú z najväčšej chudoby, pociťujú, že nemôžu nájsť žiadny iný spôsob bývania a keď sa rozhodnú to robiť, je ťažké s tým skončiť. ... Ja som obeťou obchodovania s ľuďmi, pretože som dôverovala niekomu, kto zo mňa urobil obeť; to rozlomilo môj život na dvoje. Viem o istých prípadoch, kde sú ženy predávané veľmi často. S mužmi je to úplne iné. Oni nemusia byť nútení, začnú to z vlastného rozhodnutia. Spoločnosť odlišne posudzuje mužov a ženy.

„... Vo všeobecnosti zoberú ženu na diskotéke, tak ako to spravili aj so mnou. S tou, ktorá je dostatočne pekná a dobre tancuje, sa zblížia. Zostanú spolu 1-2 mesiace so ženou a potom ju predajú. ... Dotyčný chlapík bol pekný a veľmi milý. Stal sa mojím frajerom. Prestahovali sme sa do spoločného bytu a po mesiaci ma zobral do baru a nechal ma tam (predal ma tam). Už nikdy som ho nevidela.“²¹ (HU - P)

Medzi klientmi zahrnutými do tejto štúdie sa takmer nevyskytlo pozorovanie alebo skúsenosť s obchodovanými sexuálnymi pracovníčkami v žiadnej zo štyroch skúmaných krajín. Väčšina klientov – participantov je však na pochybách, či by dokázali rozpoznať obchodovanú ženu; ak áno, tak si ju najmä predstavujú ako depresívnu, tichú, pasívnu, prípadne poranenú na tvári. Na ulici by bola obchodovaná žena „telesne strážená“ a skôr či neskôr by to iné prostitútky objavili. V Slovinsku však participant hovoril, že tam existujú obeť obchodovania medzi migrantmi, ktorí sú zadržávaní v záchytnom tábore vo Velikom Otoku pri meste Postojna, ako aj v tábore žiadateľov o azyl v Ľubľane.

Analýza slovinských interview ukazuje, že respondenti často, aj keď sa nájdú výnimky, silne rozlišujú medzi prostitúciou a obchodovaním s ľuďmi. Mnohí veria, že prostitúcia je slobodná voľba žien, oproti nútenej prostitúcii a obchodovaniu s ľuďmi, ktoré sú silne spojené so zakázanou prácou s dimenziami otroctva. Na Slovensku sa tiež často vyskytli také postoje k obchodovaniu s ľuďmi, ktoré ho ospravedlňujú dobrovoľným vstupom obeť do sex biznisu, čím robia obeť zodpovednou za to, že je obchodovaná. Podobne aj poľskí klienti väčšinou podceňujú aspekty nútenej prostitúcie:

„V Poľsku určite nie sú nútené, aby pracovali ako prostitútky. Prichádzajú sem, aby zarobili nejaké peniaze. Spoznal som niektoré takéto ženy. Niekedy prichádzajú mladé dievčatá z malých miest, kde nemajú šancu na nič. Prídu sem, zostanú tri mesiace a potom sa vracia späť.“ (PL – K)

„Určite som čítal článok o nejakých ženách, ktoré boli pašované do Nemecka a Turecka, ale pre mňa sú to ženy, ktoré si vôbec neuvedomujú, čo robia, neinteligentné, najprv je im slúbené, že získajú nejaké šťastie, aby napokon skončili ako otrokyne. Ale v Poľsku som to nikdy nevidel. Tu máme Rusky, Ukrajinky, Bielorusky, ktoré jednoducho využívajú, že sú vonku. Zarábajú tu peniaze, pretože to chcú. Chodia za svojimi deťmi cez prázdniny. Poznám také prípady. Potom sa sem vracia naspäť robiť – a pasy im stopercentne nie sú zobraté.“ (PL – K)

Aj podľa niektorých expertov je obchodovanie so ženami marginálny aspekt prostitúcie:

„Prešiel som nejakými prípadmi, kedy som predpokladal, že tieto ženy sa objavili v eskortných agentúrach z iných ako finančných dôvodov. Stále, 99% týchto žien to robí dobrovoľne. Je to jednoducho ich voľba.“ (PL – E)

21 Citácia z interview, ktoré bolo robené z prostitútkou ktorá pracuje vo vidieckom meste.

Aj pri uznaní toho, že obchodovanie s ľuďmi, pokiaľ zahŕňa nútenie a vzťahy podobné otroctvu, je naozaj vážnym porušením ľudských práv, jeden participant obhajuje potrebu odstrániť stereotypy, podľa ktorých sú všetky zahraničné ženy obeť, alebo naopak, že všetky ženy, ktoré robia v apartmánoch, robia na vlastnú zodpovednosť a slobodne.

„Keď diskutujeme o takých skrytých fenoménoch, ako prostitúcia alebo obchodovanie s ľuďmi, musí človek zvažovať mnohé veci, ... a senzitivita toho, kto zvažuje je veľmi dôležitá. ... Pri posudzovaní týchto fenoménov je človek ovplyvnený rôznymi modelmi, ktoré sa navzájom dopĺňajú, takže som schopný určiť, či hovorím s obchodovanou obeťou. Pretože mnohé sa za také nepovažujú.“ (SLO – E)

Jedna respondentka, ktorá má skúsenosť s prácou v tábore žiadateľov o azyl, povedala, že mala kontakty s osobami, o ktorých predpokladala, že boli alebo by sa mohli stať obeťami obchodovania s ľuďmi. Zdôraznila však, **že mnohé sa nepovažujú za obeť.** „Ony sa nepovažovali za obeť a ja ich tak tiež nemôžem identifikovať, hoci som si takmer istá, že nimi boli“ (SLO – E). Kým klienti predpokladali, že obchodovanie s ľuďmi sa týka iba „zahraničných žien“, niektorí experti poukázali na potrebu uvedomiť si, že nielen ženy zo zahraničia sú obchodované. Skúsenosti ukazujú, že sa vyskytujú aj domáce ženy, ktoré pracujú ako prostitútky a sú obchodované (napr. v Maďarsku alebo Slovinsku).

Na Slovensku vyjadrila reprezentantka MVO silne liberálny postoj, ktorý sa blíži k podceňovaniu problematiky obchodovania s ľuďmi. Podľa nej vedľa všetkých žien, čo idú robiť; dobrovoľne vstupujú do priestoru sex biznisu. Iba podmienky sú niekedy odlišné (nízky zárobok, iný druh práce) od tých, ktoré sa žene na začiatku sľubovali.

Názory expertov v Poľsku sa sústredili najmä na tranzit medzi Východom a Západom. Na začiatku 90-tych rokov bolo Poľsko krajinou odkiaľ sa ženy predávali na Západ. Táto situácia sa však pomaly mení. V súčasnosti sa Poľsko, ako krajina s rastúcou prosperitou, stáva tranzitnou krajinou pre pašerákov z Východu na Západ. A Poľsko sa stane krajinou, do ktorej budú ženy pašované. Iným problémom podľa respondentov je, že ženy sú krátkozraké, keď sa rozhodujú ísť pracovať do zahraničia ako prostitútky:

„Ona tam niekedy ide dobrovoľne. Je veľký dopyt po tom, pretože sex je biznis. Dovtedy, kým existujú ženy, ktoré s tým viac či menej súhlasia, sa budú takéto situácie vyskytovať. Často sa stáva, že ženy idú pracovať do zahraničia bez toho, aby mali prácu. Niektorí im povie, niečo sa tam nájde: že nejaký priateľ sľúbil, že im tam nájde prácu. A pravdou je, že niektoré z nich s tým dobrovoľne súhlasia, pričom si niekde v hĺbke svojej duše uvedomujú, čo sa môže stať, keď tam pôjdu.“ (PL – E)

Uprednostnenie obchodovaných sexuálnych pracovníčok

Klienti zo všetkých štyroch krajín vo všeobecnosti odmietajú a/alebo odsudzujú "využívanie" obetí obchodovania v sex biznise.

Niektorí z nich deklarujú, že by nemali sex s prostitútkou, ktorá je nútená do prostitúcie, ale snažili by sa jej naopak nejako pomôcť:

„Ak by mi to hociako povedala, dala mi nejaké náznaky, že je nútená to robiť proti svojej vôli, určite by som ju nezneužil, dokonca by som ani nepochyboval, či o tom niekoho informovať a pomohol jej, lebo takáto situácia pre mňa nie je pochopiteľná a akceptovateľná.“
(PL – K)

Experti podobne odsudzujú obchodovanie so ženami:

„Som silne proti tomu. Je to úplné porušenie ľudských práv ... za niektorých okolností môžete zabiť človeka, ale podľa žiadnych štandardov ľudských práv nemôžete predať človeka.“ (PL – E)

Podobný je aj názor pasákov, napriek tomu, že sú si vedomí obchodu so ženami. Uznávajú, že je to neakceptovateľné a deklarujú, že sa na tom nepodieľajú, nenútiť ženy do prostitúcie a nikdy by to nerobili. Navyše panuje názor (napríklad v Slovensku a Poľsku), že by to bolo nemožné:

„Tak čo, ak sa im zoberú pasy?“ Polícia sem chodí jeden alebo dvakrát mesačne a prvé sa pýtajú na pasy a občianske preukazy. Kontrolujú tieto dokumenty.“ (PL – PP)

Pasáci sa však líšia v tom, do akej miery berú do úvahy morálnu zodpovednosť za nútenú sexuálnu prácu. Pasáci tvrdia, že zamestnávajú ženy iných národností:

„Poznám niektoré takéto ženy a nevyzerajú, že by boli nútené k prostitúcii, lebo sú šťastné, že sú tu a že sú schopné podporovať svoje rodiny doma.“ (PL – PP)

Podľa názorov slovenských participantov – policajtov, významnú rolu v zahraničnom dopyte zohrávajú pedofilné a homosexuálno-pedofilné osoby v západoeurópskych krajinách a psychopatickí zahraniční klienti (z Veľkej Británie, Holandska a Nemecka) na Slovensku.

Reakcia na potenciálne stretnutie

Klienti v Maďarsku tvrdili, že keby stretli sexuálnu pracovníčku, ktorá je obeťou násilia alebo obchodovania, zavolali by pomáhajúcu MVO (pravdepodobne NANE – Asociáciu ženských práv, alebo Maďarskú asociáciu prostitútok). Podobne, niektorí zo slovenských klientov vyjadrili nedôveru voči polícii – či by naozaj konala v prospech obeť. Nedôvera voči polícii je dokonca vyššia medzi prostitútkami (na ulici), ktoré by tiež uprednostnili kontaktovať nejakú MVO. Žiadna z nich by sa neobrátila o pomoc na políciu. Väčšina klientov zo Slovenska má strach, pretože si uvedomujú hrozbu od manažérov a/alebo mafie. Konali by len za podmienok zachovania 100% anonymity a zväčša by chceli volať na bezpečné telefónne číslo.

8. DISKUSIA O DOPYTE A PONUKE



Existuje len málo štúdií týkajúcich sa dopytovej stránky; poukazujú na to, že vo všeobecnosti prichádza dopyt po prostitúcii zväčša od mužov. Napriek tomu tváre klientov vždy zostávajú chránené. Diskurz o týchto záležitostiach sa takmer nikdy nezameriava na mužov. Nielen, že sociálno-vedecký diskurz opomína klientov, ale tiež maďarská, poľská, slovenská a slovinská legislatíva reguluje, trestá, odsudzuje alebo stigmatizuje iba ženy a pasákov. Neexistuje právna zmienka o žiadnom aspekte týkajúcom sa klientov. Dokonca aj úvahy o zdravotnej starostlivosti a povinnom zdravotnom potvrdení sú obmedzené len na prostitútky – neberúc na zreteľ potenciálneho aktéra, ktorý môže nainfikovať prostitútku.

V dôsledku nedostatku prieskumov zameraných na klientov, musíme vychádzať z výskumov zaoberajúcich sa v širšom kontexte zmenami, ktoré nastali v postojoch k sexualite, ako aj vo vzorcoch sexuálneho správania. Takéto informácie vytvárajú rámec, v ktorom možno ľahšie porozumieť problematike klientov.

V Maďarsku bol v rokoch 1991 a 1996 urobený reprezentatívny prieskum celej populácie o sexuálnych postojoch a zvykoch. Jeho snahou bolo poskytnúť aj analýzu dopytu v zrkadle základných zmien, ktoré sa odohrali v myšliach Maďarov v súvislosti so zmenou režimu.²² Esej, ktorá sumarizuje výsledky prieskumu, zavádza pojem, ktorý sa dá bez problémov aplikovať na problematiku klientov v prostitúcii. Ide o pojem „**hamburgerový sex**“, ktorý znamená, že je tu nová konzumentská mentalita, ktorá sa stále viac a viac rozširuje do rôznych oblastí života Maďarov a tiež do oblasti sexuality. Statusový symbol tejto mentality je – podľa eseje – hamburger, pretože odráža nový zvyk „rýchlo niečo kúpiť a zjesť za nezdravých okolností, aj bez vychutnania, a s neustálou túžbou po nových kúskoch“.

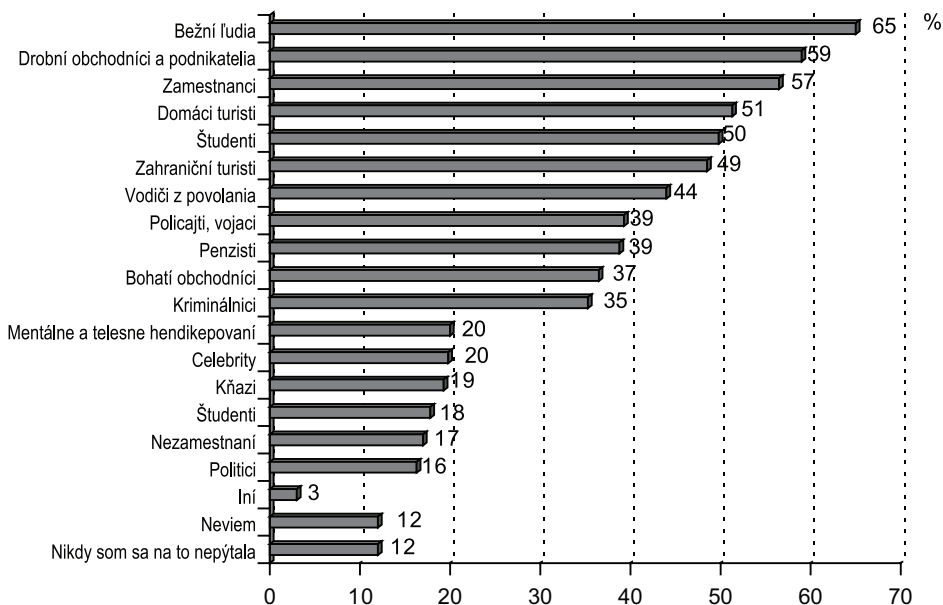
Podobná prax sa vyskytuje aj v sexuálnych zvykoch celej spoločnosti, ale najmä mladšej populácie. Esej demonštruje túto zmenu vytvorením explanačného modelu o „komunikačnom obsahu sexu“. Premenné v modeli obsahujú dve otázky: jedna sa pýta na frekvenciu sexu, druhá na počet partnerov. V tomto modeli, aplikovanom na výsledky prieskumu, znamená „vysoký komunikačný obsah“, že sex je sociálnou interakciou. V praxi to značí, že respondent má tendenciu mať sex veľakrát s tou istou osobou a má intenzív-

22 Prieskum bol financovaný Ministerstvom sociálnych vecí a Maďarskou národnou AIDS komisiou a technicky bol implementovaný dvoma veľkými inštitúciami robiacimi prieskumy verejnej mienky, Szonda-Ipsos (1991) a Median (1996). László Tóth: Sex – What happens with sexuality nowadays in Hungary? Kritika, 1997/10.

ny sexuálny život s malým počtom partneriek. Komunikačný obsah sexu je považovaný za nízky, ak má respondent sexuálny styk s jednou partnerkou/om iba zopár krát, alebo ak má sex málo frekventovane iba s niekoľkými partnermi. Model ukazuje, že sexuálny život Maďarov sa počas prvej polovice dekády (1991-1996) posunul smerom k „nízkemu komunikačnému obsahu“. Táto tendencia bola významná vo všetkých skupinách, ale extrémne výrazná bola v mladších vekových skupinách vekových spoločnosti. Esey tieto údaje sumarizuje výrokom: „Dáta ukazujú, že spoločnosť smeruje k sexuálnej osamelosti, ale v zásade znamenajú, že sme sa začali riadiť konzumným modelom sexuality“.²³

Keď to porovnáme s údajmi zozbieranými v tejto štúdii, možno tu nájsť niekoľko indikátorov podporujúcich predpoklad „hamburgerového sexu“. Avšak dôkladný pohľad na odlišné typy klientov a ich motívy kupovania si sexu ukazuje veľkú rozmanitosť konzumerizmu. Čo sa týka typológie klientov, aj keď pochádzajú zo všetkých vekových a vzdelanostných skupín (pozri histogram nižšie, znázorňujúci sociálnu štruktúru klientov prostitútok, ako ju uviedlo 400 interviewovaných prostitútok v Poľskej štúdii), všetci sú ochotní vynaložiť značný obnos peňazí za konzumovanie sexuálnej rozkoše.

Štruktúra klientov (% - viacnásobné odpovede), N=400, (Poľsko, 2002)



23 In: László Tóth: Sex – What happens with sexuality nowadays in Hungary? Kritika, 1977/10, p. 17.

Subjektívny význam mŕňania peňazí v sex biznise je najlepšie viditeľný na správaní „nových mladých zbohatlíkov“ a na deťoch „novozbohatlíkov“, ktorí, okrem kupovania sexu, ukazujú otvorene svoje postoje voči prostytutkam. Prostitútky/sexuálne pracovníčky sa sťažujú, že títo klienti sa voči nim správajú len ako k tovaru; títo klienti sa utužujú vo svojich celkových majetníckych nutkavých túžbach.

Z hľadiska rôznych motívov pre kupovanie si sexu možno odlíšiť dve skupiny klientov. Jedna, ktorá sa otvorene priznáva k hľadaniu (novej) zábavy, rozkoše a sexu bez záväzkov a druhá, ktorá nehovorí o konzumnom aspekte kupovania sexu a platený sex zdôvodňuje rôznymi „psychologickými“ potrebami, napr. (sexuálne) dysfunkčným manželstvom, chýbajúcim vzťahom a/alebo porozumením. Klienti z tejto druhej skupiny niekedy dokonca ani nemajú sex s prostytutkou, ale zaplatia jej za čas, aby sa s ňou mohli porozprávať. Aj takýto spôsob správania predstavuje konzumentský postoj k intímnym vzťahom a potvrdzuje súčasnú krízu intimity (pozri K. Plummer, 2003).

Ako upozorňujú Andersonová a Davidsonová (2002) v kontexte sexuálnej konzumnosti môže byť ďalším kruciálnym faktorom záujem o osobu samotnú (to, že klient si nevyberá len službu, ale aj osobu, ktorá mu ju poskytne). Výskumné zistenia Andersonovej a Davidsonovej (2002) potvrdzujú, že klienti môžu preferovať prostytutki, ktoré sú mladistvé, konkrétnej rasy (farby pleti) a majú dobré komunikačné schopnosti (hovorí ich jazykom).

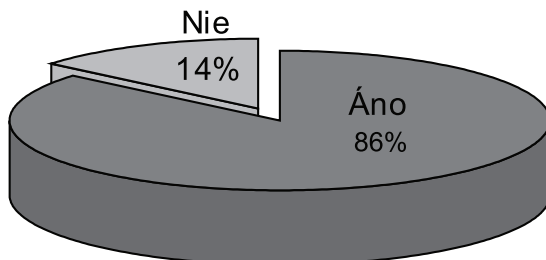
Podľa zistení týchto autoriek niektorí klienti môžu preferovať obchodované prostitutky, a to najmä preto, že sú považované za viac nápomocné, menej utárané a ľahšie kontrolovateľné. Výsledky tejto štúdie potvrdzujú zistenia uvedených autoriek, že klienti preferujú mladé a komunikatívne sexuálne pracovníčky. Z rovnakého dôvodu aj klienti zo strednej Európy takmer nikdy nevyhľadávajú zahraničné a/alebo exotické prostitutky, ktoré nie sú schopné plynulo komunikovať v rodnom jazyku klienta. „Záujem o osobu samotnú“ je podľa Andersonovej a Davidsonovej (2002) nepriamo zosilnený aj dimenziou statusu klienta, na ktorý vplýva jeho voľba prostytutki (jej úrovne). Aj v našej štúdii sa ukázalo, že (najmä) v Maďarsku a na Slovensku sa „stratifikácia“ prostitútok odzrkadľuje v stratifikácii klientov – pouličná prostitúcia je vnímaná ako „najspodnejšia“.

Ich šance nájsť uspokojujúcu prácu po ukončení sexuálnej kariéry sú však veľmi malé. Veľkosť problému dostania sa von zo systému je výstižne ilustrovaná nasledujúcou citáciou z predchádzajúceho výskumu:²⁴

Čo sa týka „zdroja“ ponuky v sex biznise, výsledky tejto štúdie ukazujú, že v ňom rozhodujúcu rolu hrajú ekonomické potreby ponúkajúcich: na jednej strane je to extrémna chudoba znevýhodnených a marginalizovaných skupín v takzvaných hladových dolinách/regiónoch v rámci krajiny a na strane druhej medziregionálne a medzinárodné nerovnosti v životných podmienkach. V rámci diskusie o ponuke a dopyte je však dôležité uvedomiť si, že napriek prevažne ekonomickým motívom poskytovania sexuálnych služieb, väčšina prostitútok deklaruje záujem skončiť s touto prácou. Rozsah tohto ich vnútorného konfliktu je zrejmy z nasledujúceho obrázku:

24 Judit Forrai – Norbert Lőrincz: Az utcai szociális munka a prostituáltak megsegítésének szolgálatában. (Terénna sociálna práca na pomoc prostytutkam.) Wesley János Lelkészképző Főiskola. (János Wesley Theological Seminary.) Bp. 2003. p. 47.

Záujem zmeniť prácu, (%), N=400, (Poľsko, 2002)



„Betty má 23 rokov. Začala pracovať v tomto odvetví pred piatimi rokmi. Prišla z vidieka. Na otázku, prečo si zvolila túto prácu, odpovedala: v nádeji ľahšieho života, drahých šiat, bytu a auta – čo by inak nebolo dosiahnuteľné. Najskôr pracovala pod dohľadom pasáka. Zarábala veľa, ale pasák jej bral takmer všetky peniaze. Po nejakom čase toho mala dosť, ukradla nejaké peniaze pasákovi (ktorý bol zároveň jej frajerom), kúpila si nejaké šaty a odcestovala domov. Pokiaľ jej vydržali peniaze, bola „kráľovnou“ dediny. Keď peniaze došli, rozhodla sa vrátiť do biznisu, pretože sa nedokázala vzdať svojho nákladného života.“

V kontexte **sociálno-kultúrnych úvah** o interakcii ponuka – dopyt v sexuálnej práci, prostitúcii a obchodovaní s ľuďmi vytvára niekoľko prvkov rámec, ku ktorému by sa mali vzťahovať všetky úvahy o budúcom vývine sex biznisu. Sú to: seba-akceptácia sexuálnych pracovníčok, vnímanie sexuálneho biznisu ako takeého, vnímanie ľudí predávajúcich a kupujúcich sex a vnímanie rodovej rovnosti v sex biznise.²⁵

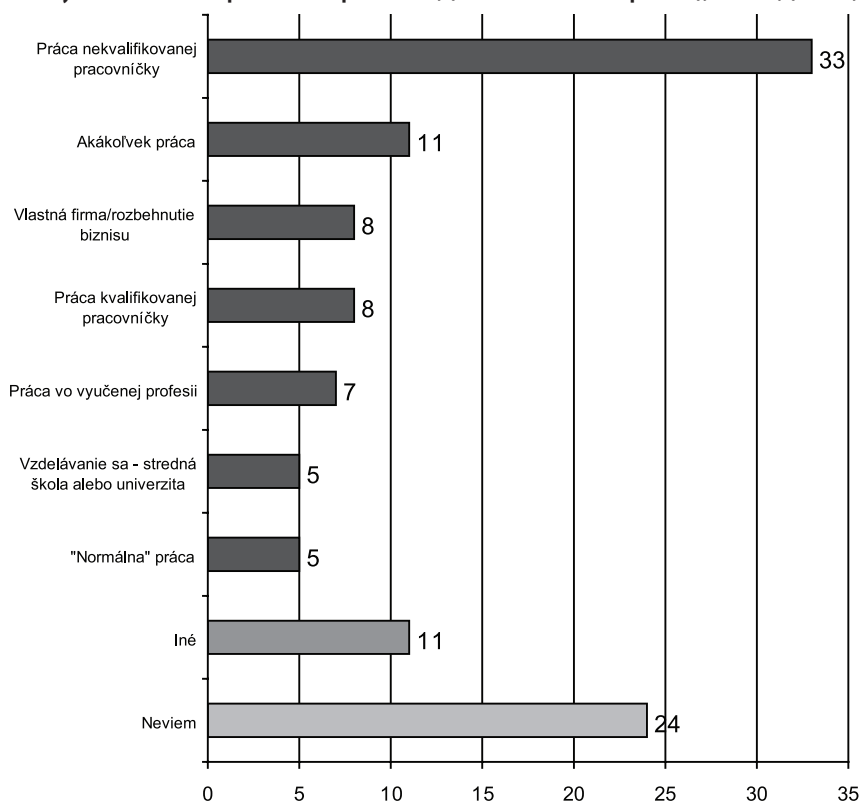
²⁵ Podľa jednej prostitútky sú rodové rozdiely (muži kupujú sex a ženy ho predávajú) dané skutočnosťou, že muži majú väčšie problémy v nájdení si sexuálnej partnerky ako ženy, a preto si ju musia kúpiť (SK – P). Klient tvrdí, že sa v tom nenachádza žiadny rodový vzťah, ale je to len obchodná záležitosť (SK – K). Pracovníčka MVO s ním súhlasí, dáva najavo transparentný liberálny postoj k sex biznisu a tvrdí, že násilie, ako to interpretujú mnohé feministky, v ňom nie je nevyhnutne obsiahnuté. Uvítala by kampaň obhajujúcu akceptáciu sexuálnej práce.

„Sú prostitútky, ktoré s tým nie sú zmierené a hanbia sa za to, a sú prostitútky, s ktorými sa dá robiť na advokačných veciach, že nie je hanba robiť v sex biznise. Ale chápem, že je ťažké priznať sa s tým doma rodičom. Partneri to väčšinou vedia ... Najväčšia časť je taká, že dá sa s nimi na tej advokácii robiť.“

„Môj postoj je taký, že je to slobodný postoj človeka a ja v tom nehladám žiadne rodové stereotypy. Viem, že to robia ženy aj muži aj transgenderi, tak sa to nekryje s tými rodovými otázkami ... Ľudia z vonku sa na to pozerajú z rodovej perspektívy a už vidím niektoré feministické organizácie, ktoré budú tvrdiť, že je to forma násilia páchaného na ženách a tí chlapi aké sú to svine. Ale je to bežný obchodný vzťah, ja vám zaplatím a vy poskytnete službu, komu sa nelúbi, ten ho nerobí. [Čiže máte k tomu liberálny postoj?] Áno.“ (SK – E)

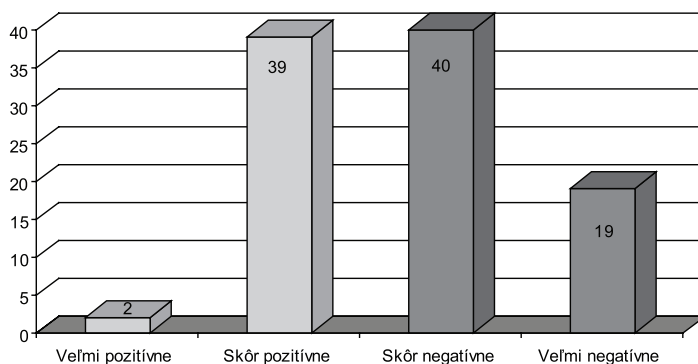
Veľmi rozšírený názor je, že nerovnosť medzi mužmi a ženami tu spočíva v tom, že muži sú v silnejších ekonomických a sociálnych pozíciách a že ženy sú slabšie a nevedia, ako sa ekonomicky zabezpečiť. Tiež sa vynorili názory, že pre ženu je ľahšie predávať sex než pre muža, lebo ženy sú atraktívnejšie (muži sú skoro všetci rovnakí). Tiež je to „prírodné dané“, lebo muži môžu mať sex bez lásky (SK – K) alebo sú viac vzrušení, nemôžu vydržať bez sexu (SK – K).

Predstavy o zamestnaní sa po ukončení prostitúcie, (% - viacnásobné odpovede), N=364, (Poľsko, 2002)



Akceptácia/odmietanie sexuálnej práce v spoločnosti môže mať z pohľadu prostitútok silný vplyv na ich vlastnú seba-akceptáciu. Preto nie je prekvapujúce, že viac ako polovica prostitútok v **poľskom** výskume (2002) mala negatívny postoj k svojej vlastnej práci. Navyše iba zanedbateľný podiel z nich (2%) k nej vyjadrilo „veľmi dobrý“ postoj.

Postoje prostitútok k ich práci (%), N=400, (Poľsko, 2002)



Podľa výpovedí **slovenských** participantov sa populácia v posudzovaní sex biznisu zásadne rozdeľuje. Hranica medzi negatívnym a neutrálnym (alebo pozitívnym) hodnotením sex biznisu prechádza oblasťami viery, veku, spoločenskej triedy a mesta/dediny. Starší a veriaci ľudia z vidieka majú zväčša negatívnejší postoj voči sex biznisu, ako mladší, neveriaci, z miest.

„Nieкто to [sex biznis] úplne zamietá, nieкто to berie tak, ako to je. Zamietajú to napríklad z náboženských dôvodov, nepáči sa im to... pokladajú to za nejaký hriech, nie je to pre nich akceptovateľné, sú staromódnejší ... Väčšinou mladí ľudia to berú skôr ako zábavu, nie ako niečo zlé.“ (SK - P)

„Ľudia o tom [sex biznis] nechcú ani počuť, staršie generácie, to vôbec. Sú za partnerstvo – jedna žena, jeden chlap. ... Za tým sexom vidia niečo zlé, zvrhlé, nečisté ... Slovensko je katolícka krajina.“ (SK - B)

„Starší ľudia sú konzervatívni ... no a mladí, tí sú hrdí, ten si povie, á, bol som v bordeli ... aby sa ukázal.“ (SK - K)

„Niektorí to [sex biznis] odsudzujú, ale zase niektorí to vnímajú v pohode ... Odsudzujú to väčšinou tí starší, akože to nie je zarábanie normálne prácou, ale predávaš svoje telo. Tí mladší to berú v pohode, je to zábava, súčasť zábavy, idú si tam [do erotických salónov] posedieť a keď sa mu niektorá zapáči, tak aj s ňou ide.“ (SK - K)

„Na Orave [vidiek] je to [sex biznis] taká vec, o ktorej sa nerozpráva, nie je to také bežné ako v meste, že sú ľudia na to zvyknutí.“ (SK - K)

Erotické salóny sú určené najmä pre bohatú klientelu a preto k nim ľudia zo strednej triedy môžu mať negatívnejšie postoje.

„Tí boháči podľa mňa to [sex biznis] chápú, lebo normálne veľa ľudí tam chodí a tie stredné vrstvy to odsudzujú, lebo oni si to nevedia predstaviť, že čo je vlastne taká zábava. Oni žijú práca, hej, doma, práca.“ (SK - K)

Niektorí ľudia na verejnosti odsudzujú sex biznis, ale osobne sa im páči.

„No spoločnosť to väčšinou odsudzuje [sex biznis]. Lenže veľa ľudí, čo to odsudzujú, potom to aj využívajú ... sami aj idú využiť služby. Väčšinou v spoločnosti, keď sa o tom rozpráva, tak každý to odsúdi a potom málokto sa pochváli, že tam bol.“ (SK - K)

Niektorí respondenti si myslia, že využívanie služieb sex biznisu nie je normálne (SK - K), prostitútky sú vnímané ako „posledné hanby“ (SK - E), ktoré sa ponižujú.

„Celá spoločnosť sa na to divá, ako na to posledné, čo môže človek urobiť.“ (SK -E)

Ostatní ľudia posudzujú pozitívne aj negatívne stránky sex biznisu. Medzi negatíva patria: pohlavne prenosné infekcie, HIV a oslabovanie rodiny, pozitívne je to, že to pomáha mužom, ktorí majú nejaký telesný defekt alebo si nevedia nájsť partnerku. Podľa iného názoru

MEDZI DOPYTOM A PONUKOU

bol sex biznis tesne po „nežnej revolúcii“ tabu, potom sa začal na Slovensku rozmáhať, avšak v súčasnosti bude po nasýtení zvedavosti záujem oň klesať.

„[Sex biznis] nadobudol všednosť. Ja myslím, že pomaly sa to bude znižovať, ľudia budú hľadať čistotu a nielen sex. Veď niektorí sa idú len vyventilovať a potom sa vrátia domov, vlastná žena je predsa len najlepšia.“ (SK - B)

Väčšina ľudí, ktorá je zaangažovaná do sex biznisu, či už na strane ponuky alebo dopytu, o tom na verejnosti otvorene nehovorí. Zväčša pár ich priateľov o tom vie, ale je takmer pravidlom, že ich rodiny nevedia a nesmú sa nič dozvedieť o tomto ich zamestnaní či hobby.

„Mám kamarátky, čo pracujú v tomto prostredí, takže nemusela som nikomu vysvetľovať, prečo to robím, ako to robím ... Rodina to nevie, mama by to určite nepochopila. Ani by tomu neverila, že to robím ... lebo ja nie som nejaký exhibicionista.“ (SK - P)

„Naši známi to vedia [že sme majiteľmi erotického klubu], ostatní nie... nie je sa čím chváliť... nie je biznis ako biznis.“ (SK - B)

„Kamaráti to vedia [že som klient], veď kecáme o tom, ale rodina, to nie, to oni nemôžu vedieť.“ (SK - K)

Existuje však pomerne veľký rozdiel medzi posudzovaním klienta a prostitútky. Prostitútky sú odsudzované a niekedy aj ľutované (aspoň si to myslia).

„Rodina samozrejme, odsudzujú ma kvôli tomu ... Sú takí, ktorí to [prostitútky] odsudzujú, sú takí, ktorí sa s tým nie že zmieria, ale vedia to pochopiť.“ (SK - P)

„Ľudia v mojom okolí vedia [že som prostitútku], tak celkom inak ma teraz berú, než predtým ... nepáči sa im to, sa boja, že niečo dostanú odo mňa.“ (SK - P)

„Ostatní ľudia sa na mňa [pouličnú prostitútku] pozerajú tak ponižujúco ... napríklad kričali po mne, keď som vyšla z auta... Ja si myslím, že niekedy nás ľudia ľutujú a že preto s nami idú ... lebo niektorí niekedy sa ani nespravia, že iba chvíľku robím ústami a povie dobre, nechaj tak a ide preč, alebo, že rozpráva sa so mnou iba.“ (SK - P)

Klienti nie sú ani stigmatizovaní, ani ponižovaní. Práve naopak, sú vnímaní buď ako normálni ľudia, ktorí sú schopní sa zabaviť, alebo ako „hrdinovia“, ktorých je vhodné nasledovať, alebo ako dobrá spoločnosť, s ktorou je možné dostať sa k platenému sexu.

„Niektorí [kamaráti] vedia [že som klient], ale väčšina nie. Nemám s tým žiadne problémy, zasmejeme sa a keď sa opýtajú či som bol, no tak áno, tak čo už?“ (SK - K)

„Mnohí kamaráti o tom nevedia [že som klient]. Tí, čo vedia, myslím, že to na nich pôsobí tak, ... že možno aj oni chcú vyskúšať, niektorí.“ (SK - K)

“Postoj mojich priateľov k sex biznisu, ktorí tiež majú sex, je, že je to len kupovanie si sexu [kvôli zábave, relaxu]. Dnes už je to normálna vec. Pred pätnástimi rokmi to bolo tabu, ale teraz už nie.” (SK – K)

“Moji známi to berú normálne, tiež tam boli [v erotickom salóne], veď povedzme si otvorene, kto tam nebol? Tak ale nájdu sa aj takí, samozrejme, ale je ich málo.” (SK – K)

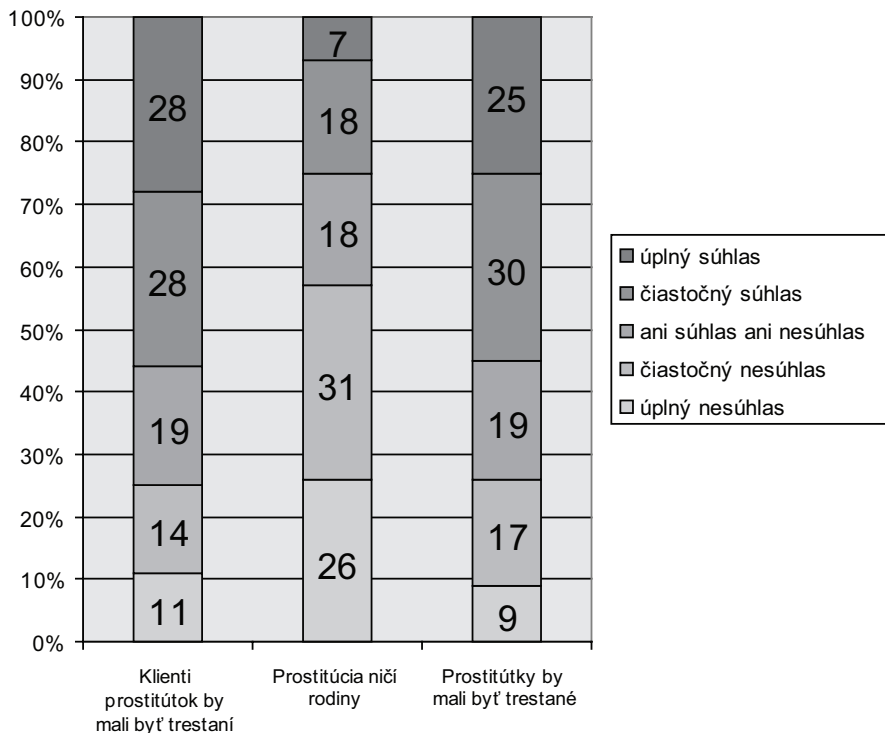
“Jasné, že moji známi to vedia, my sme taká partia kamarátov. Chodíme sa tam zabaviť niekedy [do erotického salónu]. Normálne máme svoje priateľky všetci, ale keď, čo ja viem, niekto má narodeniny, pánsku jazdu si spravíme ... Rodina o tom nevie. Určite by to odsudzovali.” (SK - K)

Porovnanie sociálnych a kultúrnych reflexií o prostitúcii, uvedených v predchádzajúcich odsekoch, s reflexiami o násilí, nútenej sexuálnej práci a obchodovaní s ľuďmi kvôli sexuálnej práci (uvedenými v kapitole 7) vyúsťuje do podstatných rozdielov medzi vnímaním týchto dvoch oblastí. V oblasti prostitúcie sú ponuka a dopyt postojovo „v rovnováhe“, t.j. participanti tejto štúdie buď akceptujú alebo odmietajú aj ponuku aj dopyt. Táto akceptácia je vyššia medzi mestskými, mladšími, nenábožnými obyvateľmi.

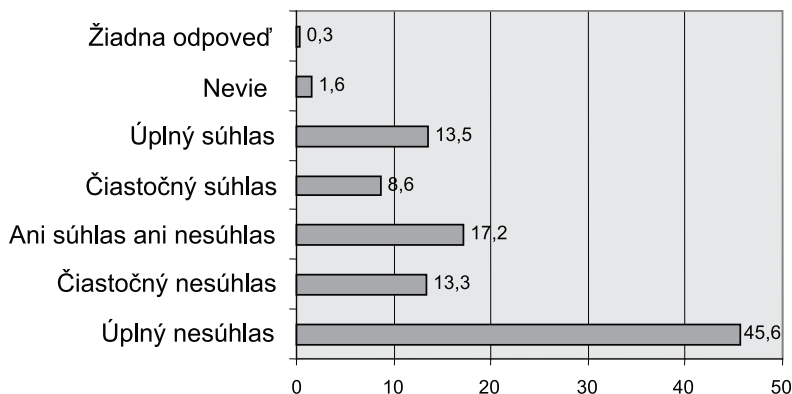
V oblasti násilia, núteného sexu a obchodovania s ľuďmi je však sociálna a kultúrna reflexia odlišná. Ponuková stránka je tu buď opomínaná alebo – ak je uvedomovaná, tak – principiálne odsudzovaná. Dopyt po sexuálnych pracovníčkach, ktoré sú nútené do tejto práce alebo obchodované, bol konzistentne odmietaný.

Špecifickým aspektom sociálnej a kultúrnej reflexie sex biznisu je atribúcia **„zodpovednosti“** vo verejnom diskurze o prostitúcii. V kontexte diskusie ponuka – dopyt je zaujímavé porovnať čísla obhajujúce legálne trestanie sexuálnych pracovníčok alebo klientov. V **Maďarsku** je pomer mužských respondentov zo všeobecnej verejnosti, ktorí nesúhlasia s trestaním či už klientov alebo prostitútok viac ako dvojnásobný oproti tým, ktorí s trestami súhlasia (56% a 55% oproti 25% a 26%). **Slovinské** dáta získané z reprezentatívnej mužskej vzorky ukazujú odlišovanie medzi klientmi a prostitútkami v oblasti možných trestov. Zatiaľ čo názory o trestoch pre prostitútky sú viac menej zhodné s maďarskými dátami (59% proti trestaniu, 22% za trestanie), podiel nesúhlasu a súhlasu s trestaním klientov je opačný (37% voči 46%), čo ukazuje, že slovinskí muži zahrnutí do prieskumu pripisujú oveľa viac zodpovednosti v sex biznise „dopytovej“ stránke. Toto zistenie je tiež v zhode s rozdielom medzi Maďarskom a Slovinskom týkajúcim sa chápania pojmu „obchodovanie s ľuďmi“ (pozri vyššie). V Slovinsku bola štruktúra možných konotácií obchodovania s ľuďmi oveľa variabilnejšia, t.j. pokrývala širší rozsah rôznych situácií.

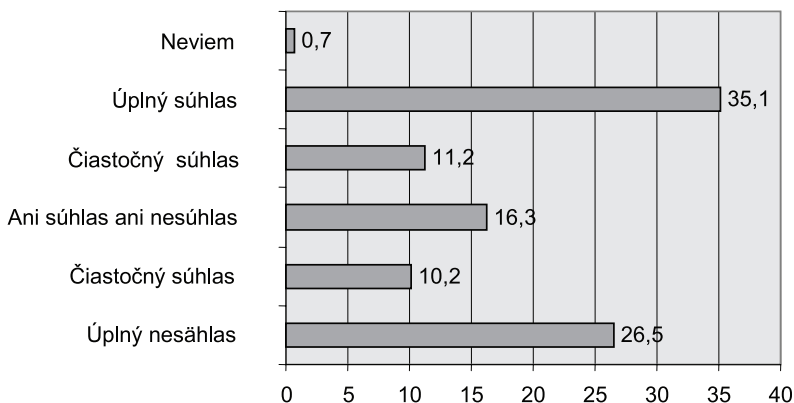
Distribúcia troch netolerantných položiek (%) (Maďarsko)



Prostitútky by mali byť trestané % (Slovinsko)



Užívatelia prostitúcie by mali byť trestaní % (Slovinsko)



Táto varieta názorov na to, „kto je zodpovedný“ a „kto by mal byť trestaný“ nás prinavracia späť k politikám voči prostitúcii a obchodovaniu s ľuďmi, s konkrétnymi otázkami, ako sa dá prostitúcia ako taká a najmä obchodovanie s ľuďmi obmedzovať. Vynárajú sa otázky: ako vytvoriť optimálnu štruktúru aktivít zacielených na prevenciu ponuky (najmä ponuky vytváratej prostredníctvom obchodovania s ľuďmi a vykorisťovania) a na druhej strane otázka ako redukovať dopyt.

Mali by sa politiky (preventívne aj represívne) zamerať na klientov alebo prostitútky? Keďže obe skupiny sú do istej miery poháňané konzumnými a materiálnymi hodnotami a túžbou zlepšiť si svoj životný štandard v zmysle priblíženia sa ku globálne šíreným „ideálom“, je ťažké v krátkodobom horizonte zmeniť tieto rozšírené hodnoty. V dlhodobejšej perspektíve by sa vyžadovalo spochybniť konzumnosť ako takú v kontexte hodnôt. Zároveň treba mať stále na pamäti skutočnosť, že významná časť sexuálnych pracovníčok pochádza z extrémne znevýhodneného sociálneho prostredia. Oslovenie tejto časti ponuky si vyžaduje najmä vládne programy proti chudobe, zamerané na znevýhodnené ženy, systematické zlepšovanie ich životných podmienok, poskytovanie vzdelávania a zamestnania/práce. Čo sa týka dlhodobých stratégií zacielených na znižovanie rozsahu sex biznisu, je potrebné koordinovaným spôsobom osloviť aj ponukovú aj dopytovú stránku.

Na druhej strane sa postoj k prostitúcii zásadne odlišuje od postoja k obchodovaniu s ľuďmi, aj keď je niekedy ťažké vymedziť jasnú hranicu medzi nimi. Kým dosiahnutie zmien v prostitúcii je ťažké – ako sme vyššie ukázali – zmeny v obchodovaní s ľuďmi (vrátane násillia a nútenej sexuálnej práce) sa môžu uskutočňovať okamžite a to konzistentnou aplikáciou práva (vymáhania práva) a posilňovaním všetkých aktérov (polície, prokuratúry) a kooperáciou (najmä medzinárodnou). Navyše, na základe všeobecne negatívnych postojov verejnosti voči obchodovaniu s ľuďmi, mohli by preventívne kampane poskytnúť občanom nástroje/schopnosti, ktoré by im umožnili aktívnejšie sa zapojiť do boja proti nemu.

Z výskumných zistení tejto štúdie možno diskusiu o ponuke a dopyte zhrnúť takto:

1. Po politických zmenách vo všetkých štyroch krajinách, ktoré priniesli väčšiu slobodu, nastal aj posun v príležitostiach slobodného podnikania, vrátane sex biznisu. To znamená, že prostitúcia je prevažne tolerovaná ako neoddeliteľná súčasť tejto novo získanej slobody.
2. Klientela sex biznisu je masívna, rozložená medzi všetky sociálne triedy/prostredia, nezávisle od akejkoľvek „majoritnej“ morálky/náboženstva, stratifikovaná na základe príjmu/solventnosti, v súlade s rozvrstvením sexuálnych služieb (od pouličnej prostitúcie k spoločníckam a luxusným sexuálnym barom) a preferuje láskavosť, empatiu, porozumenie a krásu – nie exotický výzor.
3. Psychologická motivácia v pozadí dopytu po sexe je zosilnená celkovým konzumným spôsobom života, vyúsťujúcim do zníženého záujmu a úsilia vytvoriť, rozvíjať a udržiavať dlhodobý intímny vzťah s partnerom/kou. Táto nová konzumná mentalita je vhodne pomenovaná „hamburgerový sex“, čo vyjadruje rýchle kúpenie a skonsumovanie niečoho za nezdravých okolností. Zároveň, v zhode s Andersonovou a Davidsonovou (2003) (počiatočné) rozhodnutie kúpiť si sex sa zdá byť nielen privátnou a individuálnou, ale aj verejnou a sociálnou záležitosťou - v situáciách, keď priatelia a kolegovia zorganizujú spoločnú návštevu erotického salónu, alebo využitie iných sexuálnych služieb.
4. Mobilita a obchodovanie so sexuálnymi pracovníčkami sú poháňané viac ekonomickými potrebami ponukovej stránky a regionálnymi a medzinárodnými nerovnosťami, než dopytovou stránkou. Empirické dáta ukázali, že klienti v podstate vôbec nežiadajú obchodované sexuálne pracovníčky. Obchodníci s ľuďmi však chcú, aby im ich obeť zarábali peniaze, bez ohľadu na názory klientov - neberú do úvahy, či majú klienti záujem o obchodované prostitútky. Najdôležitejšími sociálnymi prostrediami pre nábor sexuálnych pracovníčok sú „hladné“ doliny/regióny v rámci krajiny, chudobnejšie susediace krajiny a znevýhodnené a marginalizované skupiny.
5. V zhode so zisteniami u dánskych klientov (Lyngbye, 2006) aj klienti z Maďarska, Poľska, Slovenska a Slovinska preferujú domorodé prostitútky, pretože prostitútky nie sú vnímané len ako tovar, ale tiež ako „sociálne partnerky“, s ktorými túžia klienti komunikovať v spoločnom jazyku. To je v zhode s minimálnym dopytom po zahraničných prostitútkach vyjadreným väčšinou klientov, vrátane odmietania „očividne“ obchodovaných sexuálnych pracovníčok.
6. Hoci existuje aj dopyt po lacnej pouličnej prostitúcii, pretrvávanie tohto „najnižšieho“ sektora v sex biznise (najmä pouličných prostitútok) je do značnej miery „poháňané“ (navodenou) drogovou závislosťou u sexuálnych pracovníčok.
7. Aj keď dopyt a ponuka v sex biznise interagujú v rámci integrovaného trhu, majú aj svoje špecifické silné korene. Preto snaha znížiť dopyt nemusí nevyhnutne (lineárne) znížiť ponuku, a naopak. Navyše, akýkoľvek jednostranný prístup, snažiaci sa zastaviť

prostitúciu kriminalizovaním aktivít či už ponukovej alebo dopytovej stránky, sa javí ako neproduktívny. Preto, ak sa majú riziká vyplývajúce zo sex biznisu znižovať, na oboch stranách sa musia simultánne robiť špecifické a koordinované kroky.

9. Hlavné problémy a odporúčania



9.1. Hlavné identifikované problémy

Maďarsko

- Podľa všetkých informačných zdrojov sú v Maďarsku (rovnako ako na Slovensku) pouličné prostitútky v najhoršej situácii v rámci sexuálneho sektora. Často sa u nich vyskytuje závislosť na alkohole/drogách, ako aj rôzne infekcie a sexuálne prenosné ochorenia a to v dôsledku nedostatočnej ochrany, ako aj absenciou pravidelných lekárskech prehliadok. Sú silne naviazané na svojich pasákov a často sa stávajú obeťmi fyzického násillia. Násillie sa vo väčšine prípadov nedá dokázať, pretože ho prostitútky nenahlasujú príslušným orgánom. Kvôli silným väzbám pasákov na podsvetie sa sexuálne pracovníčky obávajú pomsty. Vo viacerých prípadoch je pouličná prostitúcia rodinným podnikom (ako napr. v oblasti Tatabánya).
- Výskum pouličnej prostitúcie ukazuje, že veľká časť týchto žien mala v detstve nejaké **traumatické zážitky**. V dôsledku toho môžu mať, o. i., aj narušený vzťah k vlastnému telu.
- V Maďarsku (podobne ako na Slovensku) je **signifikantný vzťah medzi cenou určitej sexuálnej služby a v nej obsiahnutým zdravotným rizikom**, preto sú klienti z nižších sociálnych vrstiev vystavení väčšiemu zdravotnému riziku.
- Mnohé ženy sa stanú prostitútkami preto, lebo nevidia iný spôsob, ako sa dostať zo svojej znevýhodnenej situácie. Rómky sú nadmerne zastúpené medzi sexuálnymi pracovníčkami. **Obchodovanie s ľuďmi existuje v rámci krajiny**, ženy z východných chudobnejších dedín sú hlavnou cieľovou skupinou.
- Sexuálne pracovníčky nedostatočne reflektujú **skutočné príčiny a možnú dĺžku vykonávania prostitúcie**. Tie, ktoré majú deti, si zrejme viac uvedomujú ako žijú a prečo robia sexuálnu prácu. Ostatné si myslia, že ju robia len prechodne a skončia s ňou hneď ako budú mať dostatok peňazí.
- Prvú skúsenosť s prostitútkou má klient zväčša v spoločnosti priateľov alebo kolegov, zvyčajne medzi 16 – 25 rokmi. **Kupovať si sex neznamená kupovať si intímnosť, ale kupovať si moc.** „V prvom rade si kupujem čas, potom si kupujem niekoho, koho suverenita sa od tohto okamihu vytráca. Je to na mne, čo sa stane.“ V hlavách klientov existuje niekoľko mýtov: Mnohí si myslia, že prostitúcia je dobrovoľná práca a snažia sa ignorovať odvrátenú stránku sexuálneho sektora (napr. vykorisťovanie, ponižovanie).

- Klienti sa nechcú pripútať k sexuálnym pracovníčkam. Blízki priatelia klientov vedia, čo robia. **Všetci klienti majú známych, ktorí si tiež kupujú sex.** V rámci ich neformálnej komunity je kupovanie si sexuálnych služieb akceptované.
- Všetci interviewovaní klienti (podobne ako na Slovensku) **odsúdili obchodovanie s ľuďmi** a neuviedli žiadnu osobnú skúsenosť s obeťami obchodovania. Klienti pripustili, že by neohlásili prípady nútej prostitúcie na políciu, pretože sa boja konzekvencií.
- **Klienti tvrdia, že majú len bezpečný sex, ale informácie od sexuálnych pracovníčok sú opačné.**
- **Klienti nevedia podrobnosti o tom, ako je prostitúcia regulovaná zákonmi.** Majú tiež nedostatočné znalosti o pomáhajúcich organizáciách pôsobiacich v oblastiach obchodovania s ľuďmi a prostitúcie.
- Klienti si zväčša myslia, že prostitúcia je dobrovoľná. Podľa prípadových štúdií a skúseností sociálnych pracovníkov je veľká časť sexuálnych pracovníčok pod dohľadom pasákov. Na jednej strane **silné vonkajšie tlaky** (najmä **ekonomické** a **sociálne** dôvody) vedú ženy k rozhodnutiu robiť prostitútky, ale na druhej strane pôsobia ako **vnútorné sily silné emocionálne väzby** medzi prostitútkou a pasákom. Aj to je dôvod, prečo **prostitútky nedokážu opustiť dané prostredie.**
- **Mimovládne organizácie nedokážu veľa urobiť v sexuálnom sektore,** keďže sa nechcú zaplietať s ilegálnym podnikaním podsvetia. Zamestnanci a dobrovoľníci týchto MVO sa nemôžu dostatočne priblížiť k ich cieľovej skupine, **pretože je to** (podobne ako na Slovensku) **proti záujmom pasákov a majiteľov klubov,** ktorí nechcú, aby ktokoľvek zvonku poodhalil záves a videl, čo je za ním. MVO si nemôžu dovoliť návštevu nočných klubov. Preto je ich aktivita obmedzená na ochranu proti ublíženiu (harm protection), distribúciu kondómov a letákov a niekoľko minútovú konverzáciu s prostitútkami.
- **Postoj policajných hliadok,** ktoré sú počas svojej služby v kontakte s prostitútkami, **je kontroverzný** – často pokutujú pouličné prostitútky, ale nikdy nie klientov. Takýmto spôsobom sa sexuálne pracovníčky stávajú ešte zraniteľnejšie. Všetci aktéri v sexuálnom sektore spomenuli, že existujú silné väzby medzi pasákmi, majiteľmi klubov, bordelov, erotických salónov a políciou. Korupcia je pomerne významná. To môže byť dôvodom, prečo sa tak málo prípadov obchodovania s ľuďmi a násilia v oblasti prostitúcie dostane na políciu a súdy.
- Čo sa týka legislatívy, hlavným problémom sú **nejasné právne predpisy** ohľadom prostitúcie. Nedostatočné vedomosti o relevantných zákonoch robia prostitútky ešte zraniteľnejšími a náchylnými k vykorisťovaniu. Užívatelia sexuálnych služieb nie sú trestaní, čo môže byť zakorenené v širšom sociálnom kontexte. Väčšina mužov si myslí, že je akceptovateľné kupovať si sexuálne služby. Medzi expertmi nie je zhoda v názoroch, ale naopak, existujú dva veľmi od seba vzdialené pohľady na situáciu. Keďže medzi týmito dvoma tábormi neprebíha aktívna komunikácia, je ťažké identifikovať spoločné východiská a ciele v oblasti prostitúcie a obchodovania s ľuďmi. Ani v súčasnom politickom diskurze nemá téma prostitúcie vysokú prioritu.

Poľsko

- **Hlavným faktorom,** pre ktorý ženy začnú robiť prostitúciu, **je potreba peňazí,** aj keď nie vždy z núdze, kvôli nedostatočným prostriedkom na živobytie. Táto potreba

je tiež poháňaná nevyhnutnosťou udržiavať/zvyšovať určitý životný štandard. Iným často vyjadrovaným dôvodom, pre ktorý sa ženy stávajú prostitútkami, je sexuálne uspokojenie.

- Vek prostitútok je rozmanitý – od nepľnoletých až po ženy v zrelom veku. Zaujímavým faktom je, že prostitútky zotrávajú v tejto profesii dlhý čas, čo môže implikovať, že **skončiť s prostitúciou je veľmi náročné**. Je však zarážajúce, že dôvodom, pre ktorý prostitútky zostávajú vo svojej profesii, nie je strach z odplaty od pasákov alebo majiteľov bordelov, ale skôr skutočnosť, že **nemajú v podstate žiadne šance nájsť si iné, dobre platené zamestnanie**.

Slovensko

- V partnerských/manželských vzťahoch býva **nesúlad medzi sexuálnymi očakávaniami mužov a možnosťami ich uspokojenia**. Týka sa to najmä orálneho sexu, experimentovania a túžby po novosti/oživení.
- Pouličné prostitútky sú najviac vystavené **riziku telesného násillia** – od klientov (kradnúcich peňaženky, odmietajúcich zaplatiť, vyhrážajúcich sa násillím, prípadne znásillňovaním) a od skupín tínedžerov (opitých, trvajúcich na skupinovom sexe a iných „neštandardných“ službách, príležitostne tiež „hrajúcich sa“ na pasákov). Nezanedbateľným zdrojom násillia je aj časté ponižovanie – najmä okoloidúcimi.
- Pouličná prostitúcia je do veľkej miery „kontaminovaná“ **závislosťou na užívaní návykových látok**. Motivácia zostať pracovať ako pouličná prostitútka je často len motiváciou zarobiť si na drogy. Navyše, aby pouličné prostitútky získali viac peňazí od klientov, často akceptujú nechránený sex, zväčša orálny, výnimočne tiež vaginálny. Keď sú pod vplyvom drog, často si ani nekúpia kondómy a preto môžu mať nechránený sex aj v situáciách, keď na ňom klient nenastojí.
- Pouličná prostitúcia sa vyznačuje **extrémne nízkou úrovňou hygieny**. Okrem žien, ktoré zriedkavo „robia“ v blízkosti svojho bydliska a môžu sa ísť domov osprchovať, si väčšina nerobí žiadnu hygienu medzi jednotlivými klientmi.
- Na východe a severe Slovenska prichádza veľa klientov aj prostitútok zo susediacich krajín, najmä z bývalých sovietskych republík, kde je prevencia HIV oveľa vyššia ako na Slovensku. Keďže je pomerne ľahké vyjednať nechránený sex, **riziko šírenia HIV** sa tým na Slovensku zvyšuje.
- V dôsledku **veľkých sociálnych rozdielov** týkajúcich sa najmä mladých žien pochádzajúcich z rodín so 4–5 deťmi a/alebo z regiónov s vysokou nezamestnanosťou, majú takéto ženy sklon využiť „ľahký“ a rýchly zárobok navyše ako prostitútky. To je možné pozorovať najmä počas letných prázdnin a víkendov, keď tieto ženy cestujú za týmto účelom buď do Maďarska alebo Bratislavy.
- Existuje signifikantný vzťah medzi „**ekonomickou úrovňou**“ (cenou) konkrétnej sexuálnej služby a **zdravotným rizikom** v nej obsiahnutým (čím nižšia úroveň, tým vyššie riziko). „Najchudobnejší“ klienti, využívajúci pouličnú prostitúciu, sú preto vystavení najväčšiemu riziku.
- **Tabuizácia sexuálnej práce**, dokonca aj medzi sexuálnymi pracovníčkami, vyúsťuje do nepredvídateľného správania, pričom môže dochádzať k podceňovaniu rizika. Partneri často nevedia o aktuálnej sexuálnej práci ich partneriek a tak sú pod zvýšeným rizikom nainfikovania sa pohlavne prenosnými chorobami a HIV.

- **Medzi MVO zameranými na sociálnu prácu a aktérmi v sex biznise je nedostačujúca kooperácia** – MVO sa sťažujú, že majitelia/manažéri erotických salónov s nimi nechcú spolupracovať.
- Dôležitý problém je daný skutočnosťou, že zrejme existujú **interné prepojenia medzi majiteľmi zariadení** (erotických salónov) a „**podzemím**“ („záujmovými skupinami“ alebo mafiou). Tieto väzby obmedzujú možnosť transparentnosti v celom sex biznise.
- **Postoj polície** je – podľa výskumných dát – nejednoznačný, niekedy podporujúci prostitútky a inokedy ignorujúci riziká a hrozby, ktorým sú vystavené. Niektorí účastníci tiež uviedli, že polícia niekedy zneužíva svoju moc.
- Policajné vyšetrovanie cezhraničných prípadov **obchodovania s ľuďmi** (slovenské ženy do zahraničia) je komplikované najmä extrémne **pomalou reakciou zodpovedných orgánov z cieľových krajín** (predovšetkým z Talianska a Španielska).
- Trestné stíhanie zločinov súvisiacich so sex biznisom (pasáctvo, obchodovanie s ľuďmi) často zlyháva kvôli **chýbajúcim svedkom** (pretože sa boja pomsty od páchatela/organizovanej skupiny).
- V súčasnosti je **nedostatočná politická vôľa** analyzovať právnu polohu sexuálnej práce na Slovensku a zaangažovať sa do nejakého politického vyjednávania týchto otázok. Chýbajúce povedomie expertov, ako aj ignorancia politickej reprezentácie voči problémom v sex biznise, na ktoré upozornil Bianchi (1996), pretrvávajú na Slovensku dodnes.

Slovensko

- Informácie získané na Slovensku prostredníctvom interview so ženami – prostitútkami, ako aj s inými účastníkmi výskumu ukazujú, že **najčastejší dôvod, pre ktorý ženy pracujú ako prostitútky, sú peniaze**. Niektoré chcú zarobiť peniaze navyše, kým iné využívajú tento typ práce kvôli nezamestnanosti a potrebe finančne podporiť svoje rodiny. Je napríklad mnoho žien, ktoré pracovali v továrňach a prevádzkach s prevažne ženským osadenstvom (textil, obuvnícky priemysel) a v dôsledku ich ztvorenia sa stali nezamestnanými.
- Široko akceptovaný názor, že všetky ženy pracujúce v baroch a nočných kluboch sú cudzinky a sú do prostitúcie nútené, kým ženy pracujúce v súkromných apartmánach sú miestne a pracujú tam z vlastnej vôle, je príliš zjednodušujúci. Analýza interview ukázala, že aj v apartmánach pracujú ženy prichádzajúce zo zahraničia a môžu byť k prostitúcii nútené, alebo tiež začnú robiť na vlastnú päsť. Navyše sa ukazuje, že slovenské ženy sa tiež môžu stať obeťami **obchodovania s ľuďmi v rámci aj mimo hraníc vlasti**. Interviewovaní sa zmienili aj o prípadoch obchodovania s maloletými.

9.2. Odporúčania

Nasledujúci zoznam odporúčaní bol vygenerovaný z dvoch hlavných zdrojov. Niektoré odporúčania poskytli informanti kvalitatívnej štúdie. Ďalšie odporúčania boli vytvorené na konferencii vo Varšave, ktorá sa konala na záver výskumného projektu v októbri 2006, a to tromi pracovnými skupinami, ktoré poskytli reflexiu k predbežným výsledkom národných štúdií. Hlavným zdrojom odporúčaní sú však štyri národné správy a ich metaanalýza.

Napriek špecifikám sex biznisu v Maďarsku, Poľsku, na Slovensku a v Slovinsku sa dá vybrať niekoľko odporúčaní aplikovateľných vo **všetkých štyroch krajinách**, ktoré môžu zlepšiť situáciu prostitútok a zároveň prispieť k redukcii obchodovania s ľuďmi. Tieto odporúčania pokrývajú základné otázky ako sexuálna výchova a vzdelávanie, prevencia obchodovania s ľuďmi, transformácia najrizikovejších praktík do bezpečnejších, jasnejšie smernice pre políciu, legislatívne úpravy a ochrana svedkov, sociálne služby a asistancia, expertné a politické diskusie týkajúce sa taktík a politik a ďalšie výskumné aktivity.

A. Sexuálna výchova a vzdelávanie

- Naučiť ľudí/dvojice otvorene komunikovať o svojich sexuálnych túžbach a želaniach a mať otvorený postoj k vlastnej sexualite.
- Naučiť prostitútky a klientov, že nechránený sex predstavuje veľké riziko infikovania sa HIV.
- Špeciálne vzdelávacie programy na stredných školách by mohli poskytnúť efektívny spôsob, ako uchrániť chlapcov pred tým, aby sa stali (častými) užívateľmi sexuálnych služieb v budúcnosti. Na školách by malo byť oveľa viac vzdelávania zameraného na sexualitu, ľudské práva a obchodovanie s ľuďmi, so špeciálnym zacielením na domáce násilie. To by tiež malo pomôcť prelomiť model, v ktorom sú obchodovanie s ľuďmi, prostitúcia aj sexualita tabuizované témy a tým sú do značnej miery ponechané na ľudské fantázie, predsudky a na často agresívne a zavádzajúce správy z masmédií.

B. Kampane a preventívne programy

- V snahe o prevenciu a redukcii rizík obchodovania s ľuďmi je potrebné zvýšiť povedomie verejnosti o prostitúcii, situácii sexuálnych pracovníčok a obchodovaní s ľuďmi, a to prostredníctvom rôznych kampaní a diskusií v médiách, najmä v televízii. Skúsenosti z predchádzajúcich kampaní ukázali, že obsah, správa a vizuálne zobrazenie informačných kampaní musia byť starostlivo zladené, pričom sa treba vyhnúť snahe po senzáciiach alebo agresívnym prístupom a neprezentovať obeť obchodovania s ľuďmi alebo prostitútky spôsobom, ktorý je sexistický alebo degradujúci, ani spôsobom, ktorý zatraktívňuje sexuálny priemysel. Obsah a metódy kampaní by mali byť prispôbené rôznym špecifickým cieľovým skupinám.
- Žiaduce je vytváranie extenzívnych a podmanivých programov v TV s reálnymi obetami a aktérmi obchodovania s ľuďmi. Sociálny marketing zvyšujúci vnímavosť voči tejto problematike by sa mal uplatniť v mužských časopisoch a naviazať sa na „mužské komodity“ (futbal, autá). Priestor pre takúto prevenciu je tiež na verejných toaletách a čerpacích staniciach, na zápalkách, zapalovačoch, ako aj v grafickej reklame na webstránkach vzťahujúcich sa k prostitúcii a sexu.
- Obchodovanie s ľuďmi prebieha tiež v rámci hraníc štátov, preto sú nevyhnutné informačné kampane zamerané na ženy z najviac znevýhodnených častí danej krajiny.
- Prevenciu treba zamerať najmä na ekonomicky najchudobnejšie skupiny populácie, ktoré sú potenciálne v najväčšom ohrození a zároveň pre ne treba vytvoriť podmienky na ďalšie vzdelávanie. Tým vzniknú väčšie možnosti uchádzať sa o alternatívne zamestnania s väčšou pravdepodobnosťou úspechu.
- Štát by mal organizovať efektívne zamestnanecké programy, najmä pre ženy, ktoré

boli prepustené z továrni a priemyselných odvetví s prevahou ženských zamestnaných a poskytnúť im dostatočnú finančnú podporu počas hľadania zamestnania.

- Viac pozornosti treba venovať ženám, ktoré prichádzajú zo zahraničia a pracujú buď v apartmánach, alebo v nočných kluboch, erotických salónoch, či na uliciach.
- Tiež sú dôležité kampane zamerané na zvýšenie povedomia u klientov. Preventívne kampane treba pritom zamerať aj na klientov, ktorí prichádzajú zo zahraničia.

C. Transformácia najrizikovejších praktík na bezpečnejšie

- Medzi pouličnými prostitútkami je rozhodujúce zvyšovať povedomie o zdravotných otázkach a o alternatívnych spôsoboch obživy (napr. na základe rekvalifikačných tréningových programov).
- Je žiaduce zabezpečiť pravidelnú výmenu injekčných striekačiek a distribúciu kondómov pouličným prostitútkam, ktoré užívajú drogy, ako aj viesť ich k tomu, aby sa zúčastňovali pravidelných lekárskech prehliadok.
- Je potrebné umožniť pouličným prostitútkam dostať sa z drogovej závislosti substitučnou terapiou a rozseknúť tak začarovaný kruh vykonávania prostitúcie kvôli peniazom na drogy.
- Namiesto úsilia zacieleného buď na represiu alebo iba redukciu možného ublíženia (harm reduction) pri poulicnej prostitúcii, treba facilitovať transformáciu tohto druhu sexuálnej práce do aktivít vo vnútorných zariadeniach nezávislých od pasákov a manažérov/majiteľov (kvôli bezpečnostným dôvodom by mali byť v jednom apartmáne aspoň dve ženy). Hoci sa ozývajú hlasy upozorňujúce na obmedzený prístup polície do uzavretých vnútorných zariadení a obmedzené možnosti monitorovania podmienok bezpečnosti, toto riešenie by významne znížilo riziká násillia, zdravotné riziká a zločinnosť vylúčením „tretej strany“ (pasákov, majiteľov zariadení, vykorisťovateľov).

D. Jasnejšie predpisy, smernice a nariadenia pre políciu

- Polícia by mala mať jasné smernice týkajúce sa spôsobov, ako má s prostitútkami zaobchádzať, v snahe vytvoriť atmosféru transparentného zaangažovania a tým si zabezpečiť dôveru (zo strany sexuálnych pracovníčok aj verejnosti).
- Policajným hliadkam a tým, ktorí prichádzajú do styku s prostitútkami, by sa mali poskytnúť tréningy na zvyšovanie citlivosti a tolerance, aby sa tým predišlo zlému zaobchádzaniu s prostitútkami v budúcnosti.
- Mali by byť vytvorené bilaterálne dohody medzi národnými orgánmi polície, keďže takáto forma kooperácie je rýchlejšia v porovnaní s kooperáciou na základe dohôd na Európskej úrovni.

E. Zlepšenie legislatívy o obchodovaní s ľuďmi a ochrane svedkov

- Legislatívne opatrenia sa musia rozšíriť na všetky formy obchodovania s ľuďmi a národné legislatívy musia byť harmonizované.
- Dôležité dokumenty EÚ, ako napr. Framework decision on combating trafficking in human beings (Rámcová dohoda o boji proti obchodovaniu s ľuďmi) musia byť implementované do národných legislatív.

- Treba zaviesť dokonalejšie podmienky pre ochranu svedkov, vrátane možnosti chráneného pobytu v zahraničí. Zahraničné obeť obchodovania s ľuďmi a vykorisťovania by mali mať zabezpečený prechodný pobyt nezávisle od ich ochoty kooperovať so systémom spravodlivosti.

F. Sociálne služby a asistencia

- Je potrebné uskutočňovať medicínske poradenstvo a poradenstvo v oblasti duševného zdravia, ako aj liečbu prostitútok a obetí obchodovania s ľuďmi.
- Žiaduce je poskytovanie právneho poradenstva pre prostitútky a obeť obchodovania s ľuďmi.
- Vítané by bolo poskytovanie špeciálnej podpory osobám zo zahraničia v snahe pomôcť im prekonať prekážky zapríčinené ich neznalosťou jazyka, nelegálnym statusom, chýbajúcimi formálnymi právami na sociálne služby, chýbajúcim zdravotným poistením a pod.
- Všeobecné informácie o dostupnosti služieb by mali byť ľahko prístupné pomocou ambulantnej alebo terénnej podpory a konzultačných služieb, ktoré môžu poskytnúť všeobecné poradenstvo a tiež zhodnotiť potreby jedinca a odkázať ho na špecializované služby. Tieto služby by mali byť dostupné pomocou telefónnych liniek pomoci a internetu.

G. Expertná a politická diskusia

- Je načase otvoriť priestor pre verejné, ako aj expertné diskusie týkajúce sa legalizácie sex biznisu. Súčasný právny status prostitúcie (ani povolená, ani zakázaná) by sa mal stať predmetom verejnej, expertnej a politickej debaty napriek snahám určitých politických kruhov odstrániť ju z verejnej arény. Extrémne názory, vyskytujúce sa tiež v parlamentných diskusiách, by sa mali podrobiť verejnej deliberácii.
- Experti by mali diskutovať o tejto záležitosti v snahe po zlepšení kooperácie. Ich kooperácia by mohla ovplyvniť vytváranie politík a legislatívy. Lobovanie by mohlo napomôcť tomu, aby sa politici odhodlali presadzovať túto tému.
- Expertné a politické diskusie a kooperácia medzi vládnymi a medzinárodnými organizáciami by mohli skvalitniť politické rozhodnutia uskutočňované na národných úrovniach.

H. Ďalšie výskumné aktivity

- Bola by žiaduca ďalšia **komplexná štúdia elementov dopytu** po sexuálnych službách prostredníctvom **interaktívneho vyhodnocovania s ponukovou stránkou**, jej štruktúry a dynamiky. Dopyt ovplyvňuje ponuku, ale je tiež zrejmé, že ponuková stránka má silný vplyv na dopyt.
- Existuje urgentná **potreba prelomenia stereotypov** o tom, že všetky ženy zo zahraničia, pracujúce v sex biznise, sú obeť, alebo že všetky ženy pracujúce v apartmánoch to robia vlastnú päsť a dobrovoľne; prvky násillia sa môžu vyskytovať v tzv. dobrovoľnej prostitúcii a na druhej strane nie ku všetkým ženám možno pristupovať ako k obetiam sexuálneho vykorisťovania. Výskumné zistenia sa musia interpretovať s ohľadom na konkrétne **kontexty, aby sa predišlo neodôvodneným zovšeobecneniam**.

- Výskum fenoménov prostitúcie a obchodovania s ľuďmi a osobitne skúmanie ich vzťahov s dopytom po špecifických druhoch práce, ukázal komplexnosť subjektov, ktorým treba venovať pozornosť. Tieto fenomény sa musia analyzovať v rôznych kontextoch a je potrebné brať do úvahy ich mnohodomenzionálnosť. Problémy žien, ktoré sú sexuálne zneužívané a podvádzané sprostredkovateľmi a kriminálnymi sieťami, nestačí len tematizovať, ale treba zvažovať tiež kontext rodových vzťahov, migrácie, prekračovania hraníc, mobility a rôznych typov práce a vykorisťovania na pracovnom trhu. Táto štúdia mala za cieľ otvoriť priestor pre diskusiu o dopytovej stránke obchodovania s ľuďmi a prostitúcie, fenoménov, ku ktorým sa doteraz pristupovalo hlavne zo strany ponuky. Skúsenosti s prácou v teréne ukazujú, že prístup k ženám, ktoré pracujú v prostitúcii a sú ochotné stretnúť sa kvôli interview je ťažký, nehovoriac o prístupe k mužským, homosexuálnym a transsexuálnym prostitútom. Nedostatkodátjeajoinýchformáchprostitúcie,ktorésúpraktikovanéapr.voväzniciach, alebo prostitúcii za drogy. To poukazuje na potrebu **systematickejšieho výskumu**, ktorý by monitoroval rôzne aspekty daných fenoménov a poskytol nové dáta aj o ich najmarginalizovanejších formách, ako sú mužská prostitúcia, obchodovanie s deťmi a pod. Pokiaľ sa jedná o obchodovanie s ľuďmi, iba zopár výskumných pokusov doteraz skúmalo obchodovanie pre účely sexuálneho vykorisťovania; tieto údaje však treba doplniť novými poznatkami o ďalších typoch obchodovania s ľuďmi v iných pracovných sektoroch, napr. v poľnohospodárstve, stavebníctve, starostlivosti o druhých alebo žobraní detí, ilegálnej adopcii detí, nútených manželstvách a pod.
- Výskumu prostitúcie aj obchodovania s ľuďmi by sa malo venovať **viac pozornosti v oblasti sociálnych vied**, aby sa mohlo prehĺbiť porozumenie primárnych príčin, a procesov ovplyvňujúcich dopyt po sexuálnych službách a prekonalo sa pomerne úzke kriminologické zameranie. Záujem podporovať nové výskumné iniciatívy by mal prísť aj zo strany štátu, čo by bolo súčasne symbolickým prekonaním postoja, že prostitúcia a obchodovanie s ľuďmi nie sú skutočným problémom.
- V neposlednom rade je žiaduci aj výskum, ktorý by umožnil zistiť/odhadnúť vplyv legislatívnych alternatív a iných opatrení.

LITERATÚRA:

Ahlemayer, H. W.

- 1995 "Heterosexual behaviour and AIDS prevention: The impact of communication." In D.Friedrich and W. Heckmann: *Aids in Europe – The behavioural aspects, Vol 4: Determinants of behaviour change*, Edition Sigma, Budapest, pp. 17-26.

Anderson, B., Davidson, J. O.

- 2003 *Is Trafficking in Human Beings Demand Driven? IOM, Geneva.*

Balogi, A., Sebhelyi, V., Sik, E., Szego, D.

- 2006 Report on the demand side of sexual services in Hungary. Prepared for the IOM by the ICCR-Budapest Foundation, Budapest.

Bianchi, G.

- 1996 "Sexwork, sextourism and trafficking in women in Slovakia" *In Sexwork, sex-tourism and trafficking in women: A new reality in Eastern Europe?* Heinrich Boell Foundation, Prague, pp.32-33.

Bianchi, G., Popper, M., Lukšík, I.

- 2006 Research in Slovakia with the objective to assess the demand side of prostitution in order to learn more of demand for trafficking for sexual exploitation. IOM, Bratislava.

Fehér, L.

- 1999 "Bűnözés és prostitúció", In Szerepváltozások. *Jelentés a nők helyzetéről.* Tárki, Budapest

Hughes, D. M.

- 2004a Best Practices to Address the Demand Side of Sex Trafficking. p.69 http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/demand_sex_trafficking.pdf , access Jan 29,

Hughes, D. M.

- 2004b The Demand: Where Sex Trafficking Begins. A Call to Action: Joining the Fight against Trafficking in Persons, U.S. Embassy and the Holy See Pontificall Gregorian University Rome, June 17, 2004 http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/demand_rome_june04.pdf , access Jan 29, 2007

Izdebski, Z.

- 2006 National report on the demand side of trafficking and forced prostitution in Poland. IOM, Zielona Gora.

Lyngbye, P.

- 2006 Prostitute - client interaction in Denmark: The significance of skin colour, language and culture <http://www.lyngbye.net/uk-paper.html>

Paicheler, G.

- 2000 "Understanding risk management: Towards an integration of individual, interactive and social levels", In J.-P. Moatti et al. (Eds.): *AIDS in Europe: New challenges for the social sciences*. Routledge, London, pp. 247-258.

Pajnik, M.,

- 2003 "Waiter, one Ukrainian, please": *Media representation of prostitution. Intolerance Monitor Report*, 2: 144-159.

Pajnik, M., Kavčič, U.

- 2006 *The Demand Side of Sex: Perspectives on Trafficking and Prostitution (The Case of Slovenia)*, Peace Institute, Ljubljana.

Pheterson, G.

- 1990 The category 'prostitute' in scientific inquiry. *The Journal of Sex Research*, 27(3), 397-407.

Plummer, K.

- 2003 *Intimate Citizenship*. University of Washington Press, Seattle.

Pullen, K.

- 2005 *Actresses and Whores: On Stage and in Society*, Cambridge University Press, Cambridge,

Sejčová, L.

- 1997 "Mravnostná trestná činnosť páchaná mládežou a na mládeži" In *Mládež a spoločnosť* – Ročník III., č. 3. MŠ SR a ÚIPŠ, Bratislava, pp. 16-33.

Takáčová, L.

- 2006 "Pohľad do osobnej biografie ľudí pracujúcich v sex biznise", Diploma work, Comenius University, Bratislava, 2006.

Transcrime

- 2005 "National legislation on prostitution and the trafficking in women and children- A Study", European Parliament, Brussels.

Trestný zákon 300/2005 Z. z. z 20. mája 2005.

Weiss, P., Zvěřina, J.

- 2001 *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*, Portál, Praha.

PRÍLOHA 1: PRÁVNA REGULÁCIA PROSTITÚCIE A OBCHODOVANIA S ĽUĎMI V MAĎARSKU, POĽSKU, NA SLOVENSKU A V SLOVINSKU

MAĎARSKO: ■ V Maďarsko sa obchodovanie s ľuďmi stalo trestným v roku 1998 (článok 175/B Trestného zákona platného od 1. marca 1999). Podľa tohto zákona sa obchodovaním s ľuďmi rozumie ak niekto predáva, kupuje, preváža, vymieňa alebo nadobúda inú osobu. Toto konanie sa trestá väzením do výšky troch rokov. Trest sa zvyšuje na jeden až päť rokov väzenia ak obchodovaná osoba je mladšia ako 18 rokov alebo ak bola obmedzovaná jej sloboda, alebo ak účelom obchodovania bola práca, sexuálne služby, perverzné konanie alebo ilegálne použitie ľudských orgánov, alebo ak išlo o organizovanú činnosť a pre zisk.

V oblasti prostitúcie bol najnovší relevantný zákon prijatý v roku 1999 (zákon č. 75, tzv. „mafiansky zákon“), ktorý rieši právne úpravy a boj proti organizovanému zločinu, ako aj niektoré javy, ktoré sú s ním spojené. Tento zákon určuje povinnosť vymedzenia „zón tolerancie“ v každej obci s viac ako 50 tisíc obyvateľmi (menšie obce to môžu urobiť tiež na základe vlastného rozhodnutia) alebo v prípade, že prostitúcia je niekde veľmi rozšírená. Tento zákon rozlíšil „chránené“ zóny a zóny „tolerancie“. Podľa A. Balogiovej a spol. (2006) **doteraz neboli samosprávami vymedzené žiadne zóny tolerancie.** Niektoré mestské časti v Budapešti identifikovali „kvázi“ zóny tolerancie, niekoľko ulíc, ktoré smú prostitútky používať.²⁶ Tým vlastne výkonná moc porušuje už niekoľko rokov zákon, keďže oficiálne nevymedzila zóny tolerancie.

V roku 2004 vytvorila vláda pracovnú skupinu pre problematiku obchodovania s ľuďmi a v rámci polície vzniklo oddelenie pre Medzinárodný obchod s ľuďmi. Na jar 2005 bol otvorený chránený útulok pre obeť obchodovania s ľuďmi, ktoré sú potenciálnymi svedkami obžaloby v procesoch proti osobám obchodujúcim s ľuďmi.

POĽSKO: ■ Podľa Trestného zákona zo 6. júna 1997 v prípade vykorisťovania prostitúcie so súhlasom poškodenej osoby môže byť páchateľ tohto činu odsúdený na dobu najviac troch rokov väzenia. V prípade zlákania alebo únosu osoby za účelom prostitúcie hrozí páchateľovi väzenie od jedného do desiatich rokov. Okrem týchto právnych úprav hrá dôležitú rolu aj článok 253 nového trestného zákona, podľa ktorého ten, kto obchoduje s ľuďmi, a to aj s ich súhlasom, bude odsúdený na minimálne tri rok väzenia.

SLOVENSKO: ■ Trestný zákon Slovenskej republiky (Trestný zákon 300/2005 Z.z.) definuje v Piatej hlave Výklad pojmov v paragrafe 132 prostitúciu ako „uspokojovanie sexuálnych potrieb iného súložou, iným spôsobom pohlavného styku alebo iným obdobným sexuálnym stykom za odmenu“. Uskutočňovanie prostitúcie však nie je trestné ani nie je inak regulované zákonom. Trestný zákon definuje obchodovanie s ľuďmi ako trestný čin

²⁶ Tento zákon nie je v súlade s Newyorským dohovorom, pretože zvyhodňuje miestne samosprávy a občanov, a aj keď nestiha prostitútky trestne, pokutuje ich a tým znižuje ich status na úroveň obeť. Podľa Dohovoru je zakázané registrovať prostitútky (či už zdravotnícky alebo policajne), takže možno pokutovať len tie, ktoré by boli pristihnuté „pri čine“ – čo je v podstate nemožné. Kritici tohto tzv. „mafianskeho zákona“ tvrdia, že prostredníctvom pokút vlastne štát zdaňuje prostitúciu. V súčasnosti nie je medzi maďarskými expertmi zhoda v tom, či by sa Newyorský dohovor mal rešpektovať alebo nie a otázka polície prostitúcie sa z času na čas objavuje na programe parlamentu. Tí, ktorí sú proti Dohovoru, tvrdia, by bolo lepšie prostitúciu legalizovať a pristupovať k nej ako k biznisu (aktivity podliehajúca zdaneniu). Podporovatelia Dohovoru zase tvrdia, že registrácia prostitútok ich spraví ešte zraniteľnejšími.

„proti slobode“ (paragraf 179) a pasáctvo (v terminológii zákona kupliarstvo) ako trestný čin „proti iným právam a slobodám“ (paragraf 367).

Aktuálna zákonná úprava postihu trestnej činnosti tohto druhu korešponduje so zákonom Národnej rady Slovenskej republiky číslo 403/2004 Z. z. (zákon nadobudol účinnosť 1. augusta 2004), prostredníctvom ktorého sa v Právnom poriadku Slovenskej republiky zabezpečuje aplikácia Rámcového rozhodnutia Rady Európskej únie z 19. júla 2002 o boji proti obchodovaniu s ľuďmi a aplikácia Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi (tzv. Palermský protokol), ktorý doplnil Dohovor Organizácie spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu, prijatý 15. novembra 2000 v New Yorku, s platnosťou pre Slovenskú republiku od 2. januára 2004.

SLOVINSKO: ■ V Slovinsku bola prostitúcia dekriminalizovaná v roku 2003 v doplnku k Zákonu o priestupkoch voči verejnému poriadku²⁷, ktorý bol prijatý s podporou všetkých parlamentných strán. Prostitúcia prestala byť protizákonnou, avšak ponúkanie prostitúcie nevhodným správaním na verejných miestach bolo až donedávna v rozpore so zákonom. Na konci roka 2005 parlament prediskutoval návrh novej legislatívnej normy na ochranu verejného poriadku²⁸, ktorý bol v rozpore s cieľom dekriminalizácie prostitúcie. Podporovateľom tejto novely sa podarilo zapracovať do nej článok 11, ktorý stanovoval pokutu od 50 do 100 tisíc SIT za ponúkanie alebo vnučovanie sexuálnych služieb na verejných miestach.²⁹ Ich zdôvodnením bolo, že im ide o o obmedzenie pouličnej prostitúcie (ktorá však v Slovinsku takmer neexistuje). Napokon sa v roku 2006 podarilo prijať novú verziu Zákona o priestupkoch voči verejnému poriadku³⁰, ktorá už neobsahuje článok 11.

Slovinský Trestný zákon³¹ sa tiež zaoberá problematikou prostitúcie. O trestoch pojednáva článok 185 o „zneužívaní prostredníctvom prostitúcie“. Týka sa osôb, ktoré sú akýmkoľvek spôsobom zapojené do procesu, v ktorom sa iná osoba stane proti svojej vôli alebo podvodom prostitútkou. Takéto konanie sa trestá väzením od troch mesiacov do piatich rokov. Ak je osoba nútená k prostitúcii maloletá, je trest vyšší. Okrem toho v časti, ktorá pojednáva o trestných činoch proti civilnému obyvateľstvu, existuje nariadenie, podľa ktorého každý, kto v čase vojny porušuje medzinárodnú legislatívu účasťou a nútením k prostitúcii, bude potrestaný odňatím slobody na desať až tridsať rokov (článok 374).

Až do roku 2004 nebolo obchodovanie s ľuďmi definované ako trestný čin.³²

27 Zákon o ochrane verejného poriadku; Official Gazzete, 69/03.

28 Návrh zákona o ochrane verejného poriadku; 52. pravidelné zasadnutie, 7. decembra 2005.

29 1 EUR= 239,6 SIT.

30 21. júla 2006.

31 Kazenski zakonik [Trestný zákon] (KZ-UPB1), Official Journal RS 95/2004, SOP 2004-01-4208.

32 Niektoré prvky obchodovania s ľuďmi ako trestnej činnosti boli čiastočne obsiahnuté v článkoch Trestného zákona, a to (a) trestný postih za zotročenie (článok 387), (b) kupliarstvo (článok 185), (c) dohadzovanie pre prostitúciu – použitím sily, hrozby, alebo podvodu (článok 186), a (d) pomoc pri ilegálnom prekračovaní hraníc - pašovanie (článok 311). Okrem toho mohli byť osoby obchodujúce s ľuďmi stíhané na základe: (a) Zákona o verejnom poriadku a (b) Ústavy, zaručujúcej ochranu ľudskej dôstojnosti, slobodu pohybu, bezpečnosť a ochranu pred nútenou prácou, ako aj (f) na základe Zákona pro organizovanému zločinu, obchodovaniu so ženami a kupliarstvu.

PRÍLOHA 2: SCENÁR INDIVIDUÁLNYCH HLŔBKOVÝCH POLOŠTRUKTÚROVANÝCH ROZHOVOROV A SKUPINOVÝCH DISKUSÍ

A	B	C	D	E	F
TÉMY	PODTEMÝ	Interview s klientmi	Interview s pracovníčkami v sex biznise	interview s informátormi „zvnútra“: majtelia klubov, pasáci	Interview s expertmi (policia, mimovládne organizácie, prokurátor, ...)
Sociodemo- grafické pozadie	Samotný účastník/čka - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem - Bývanie (kvalita, mesto / vidiek)	Názor na klientov: - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem	Názor na klientov: - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem	Názor na klientov a pracovníčky v sex biznise: - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem	Názor na klientov a pracovníčky v sex biznise: - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem
Práca v sex biznise, prostitúcia	Posúdenie sociodemo- grafického pozadia ostatných „hráčov“: - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem - Bývanie (kvalita, mesto/vidiek)	Názor na pracovníčky v sex biznise: - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem	Názor na klientov: - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem	Názor na klientov a pracovníčky v sex biznise: - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem	Názor na klientov a pracovníčky v sex biznise: - Vek - Vzdelanie - Zamestnanie - Rodinný stav - Deti - Náboženstvo - Príjem
	Štruktúrny kontext: legislatíva, rola polície, mimovládne organizácie, zdravotné služby				
					<input type="checkbox"/> čo viete o prístupe k zdravotnej starostlivosti? <input type="checkbox"/> čo viete o prístupe k zdravotnej starostlivosti k zdravotnej starostlivosti? <input type="checkbox"/> Ako často a kde navštevujete zdravotnícke zariadenia? <input type="checkbox"/> Ako často a kde navštevujete zdravotnícke zariadenia?

A	B	C	D	E	F
<p>Životný štýl / Sociálny a kultúrny kontext: Skúmanie sociálnych významov dopytu po sexe za peniaze (napr. rola machizmu)</p>		<p><input type="checkbox"/> Odkiaľ „pochádza“ myšlienka kupovania sexu za peniaze? Prečo to ľudia robia? Aký je sociálny kontext kupovania sexu za peniaze? (napr. v akom prostredí sa to deje, ako to celé pôsobí, čo si o tom ľudia myslia a pod.)</p> <p><input type="checkbox"/> Ako to súvisí s otázkou rovnosti pohlaví – vzťahmi medzi mužmi a ženami vo všeobecnosti?</p> <p><input type="checkbox"/> Odkiaľ „pochádza“ myšlienka kupovania sexu za peniaze? Prečo to ľudia robia? Aký je sociálny kontext kupovania sexu za peniaze? (napr. v akom prostredí sa to deje, ako to celé pôsobí, čo si o tom ľudia myslia a pod.)</p> <p><input type="checkbox"/> Ako to súvisí s otázkou rovnosti pohlaví – vzťahmi medzi mužmi a ženami vo všeobecnosti?</p> <p><input type="checkbox"/> Odkiaľ „pochádza“ myšlienka kupovania sexu za peniaze? Prečo to ľudia robia? Aký je sociálny kontext kupovania sexu za peniaze? (napr. v akom prostredí sa to deje, ako to celé pôsobí, čo si o tom ľudia myslia a pod.)</p> <p><input type="checkbox"/> Ako to súvisí s otázkou rovnosti pohlaví – vzťahmi medzi mužmi a ženami vo všeobecnosti?</p> <p><input type="checkbox"/> Odkiaľ „pochádza“ myšlienka kupovania sexu za peniaze? Prečo to ľudia robia? Aký je sociálny kontext kupovania sexu za peniaze? (napr. v akom prostredí sa to deje, ako to celé pôsobí, čo si o tom ľudia myslia a pod.)</p> <p><input type="checkbox"/> Ako to súvisí s otázkou rovnosti pohlaví – vzťahmi medzi mužmi a ženami vo všeobecnosti?</p>			
		<p><input type="checkbox"/> Ako ľudia vo vašom okolí vnímajú fakt, že ste klientom? Čo o tom vedia?</p>	<p><input type="checkbox"/> Ako ľudia vo vašom okolí vnímajú fakt, že ste „prostitútka“? Čo o tom vedia?</p>	<p><input type="checkbox"/> Ako ľudia vo vašom okolí vnímajú fakt, že ste majiteľom erotického klubu? Čo o tom vedia?</p>	

A	B	C	D	E	F
<p>Skúsenosti v sex biznise - o pracovníčkach sex biznisu:</p>	<p>Názor na motiváciu pracovníčkov sex biznisu</p> <p>Pracovná história</p> <ul style="list-style-type: none"> - Motivácia/dôvody pre prácu v sex biznise: myslíte si, že je to dobrovoľné alebo sú donútené? Čo si myslíte, prečo dievčatá robia prostitúciu? (peniaze, pôžitok, nemajú inú možnosť..., majú z toho radosť) <p>Čo viete o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sociálnom / ekonomickom pozadí, rodine pracovníčkov v sex biznise - mobilita – nutnosť meniť pracovnú prostredie (akákoľvek súvisiaca so súčasnou prácou) - roky/čas strávený v sex biznise - pracovné miesta - počet klientov za deň - užívanie alkoholu /drog - peniaze - ceny, koľko zarábajú, koľko dávajú pasákoví - ako vyzerať vyjednávanie so zákazníkmi?... - identita pracovníčky v sex biznise: Ako sa cíti, nakoľko prijíma fakt, že je „prostitútkar“? - Čo si myslíte o svojej súčasnej situácii a budúcnosti? 	<p>Pracovná história:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Motivácia/dôvody pre prácu v sex biznise: je to dobrovoľné alebo sú donútené? Prečo pracujete v oblasti prostitúcie? (peniaze, pôžitok, nemali ste inú možnosť..., máte z toho radosť) - sociálne / ekonomické pozadie, rodina - mobilita – nutnosť meniť pracovnú prostredie (akákoľvek súvisiaca so súčasnou prácou) - roky/čas strávený v sex biznise - pracovné miesta - počet klientov za deň - užívanie alkoholu /drog - peniaze - ceny, koľko zarábate, koľko dávate pasákoví - Ako vyzerať vyjednávanie so zákazníkmi? O čom je? V čom bývajú problémy? ... - identita pracovníčky v sex biznise: Ako sa cíti, nakoľko prijíma fakt, že je „prostitútkar“? - Čo si myslíte o svojej súčasnej situácii a budúcnosti? 	<p>Osobná história v sex biznise, motivácia, zisky, riziká:</p> <p>Názor na motiváciu pracovníčkov sex biznisu</p> <p>Pracovná história</p> <ul style="list-style-type: none"> - Motivácia/dôvody pre prácu v sex biznise: myslíte si, že je to dobrovoľné alebo sú donútené? Čo si myslíte, prečo dievčatá robia prostitúciu? (peniaze, pôžitok, nemajú inú možnosť..., majú z toho radosť) <p>Čo viete o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sociálnom / ekonomickom pozadí, rodine pracovníčkov v sex biznise - mobilita – nutnosť meniť pracovnú prostredie (akákoľvek súvisiaca so súčasnou prácou) - roky/čas strávený v sex biznise - pracovné miesta - počet klientov za deň - užívanie alkoholu /drog - peniaze - ceny, koľko zarábajú, koľko dávajú pasákoví/majiteľovi klubu - Ako vyzerať vyjednávanie so zákazníkmi? O čom je? V čom bývajú problémy?... - identita pracovníčky v sex biznise: Ako sa cíti, nakoľko prijíma fakt, že je „prostitútkar“? - Čo si myslíte o svojej súčasnej situácii a budúcnosti? 	<p>Názor na motiváciu pracovníčkov sex biznisu</p> <p>Pracovná história:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Motivácia/dôvody pre prácu v sex biznise: myslíte si, že je to dobrovoľné alebo sú donútené? Čo si myslíte, prečo sú dievčatá zapletú do prostitúcie? (peniaze, pôžitok, nemajú inú možnosť..., majú z toho radosť) <p>Čo viete o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sociálnom / ekonomickom pozadí, rodine pracovníčkov v sex biznise - mobilita – nutnosť meniť pracovnú prostredie (akákoľvek súvisiaca so súčasnou prácou) - roky/čas strávený v sex biznise - pracovné miesta - počet klientov za deň - užívanie alkoholu /drog - peniaze - ceny, koľko zarábajú, koľko dávajú pasákoví - Ako vyzerať vyjednávanie so zákazníkmi? O čom je? V čom bývajú problémy? - identita pracovníčky v sex biznise: Ako sa cíti, nakoľko prijíma fakt, že je „prostitútkar“? - Čo si myslíte o svojej súčasnej situácii a budúcnosti? 	

A	B	C	D	E	F
Klienti	Skúsenosti				
		<input type="checkbox"/> Čo viete o svojich klientoch? <input type="checkbox"/> Odkiaľ sú? <input type="checkbox"/> Prečo si kupujú sex? <input type="checkbox"/> Aké ženy uprednostňujú? použiteľné sú všetky otázky zo stĺpca C	<input type="checkbox"/> Čo viete o motivácii klientov? <input type="checkbox"/> Čo viete o nich? <input type="checkbox"/> Čo viete o nich? <input type="checkbox"/> Čo viete o nich? použiteľné sú všetky otázky zo stĺpca C	<input type="checkbox"/> Čo viete o motivácii klientov? <input type="checkbox"/> Čo viete o nich? <input type="checkbox"/> Čo viete o nich? <input type="checkbox"/> Čo viete o nich? použiteľné sú všetky otázky zo stĺpca C	
		<p>Prvá skúsenosť</p> <input type="checkbox"/> Aká bola prvýkrát vaša motivácia zaplatiť za sex? <input type="checkbox"/> Aké to bolo, keď ste úplne prvýkrát využili túto službu? Koľko ste mali rokov? <input type="checkbox"/> Boli ste sám alebo s kamarátmi? Čo robili oni? <p>Zvyky</p> <input type="checkbox"/> Odvtedy ako často vyhľadáвате tieto služby? (presné časové určenie, napr. raz za mesiac) <input type="checkbox"/> Čo vás priťahuje na prostitúciu, čo na tom máte rád? (je to zábava, dobrodružstvo, súčasť služobných ciest) <input type="checkbox"/> Za akých okolností využívate tieto služby? (keď ste sám, bez partnerky, záťah s kamarátmi?) <input type="checkbox"/> Dávate prednosť navštevovaniu jednej ženy alebo sriedate rôzne ženy? Konzumujete pred/počas sexu alkohol / drogy? <input type="checkbox"/> Ktoré miesta hlavne navštevujete? (poloha, napr. pohraničné oblasti, hlavné mesto...) <input type="checkbox"/> Podľa čoho sa rozhodujete ktorý verejný dom si vyberiete? (cena, poloha, kvalita a rozsah služieb, vek alebo národnosť prostitútok - ktoré z týchto zohrávajú úlohu a ako?) <input type="checkbox"/> Kde najčastejšie hľadáte tieto služby? (pouličná prostitúcia, verejné domy, priváty) <input type="checkbox"/> Akým spôsobom ich vyhľadáвате? (autom, cez internet, reklama v médiách - najmä v ktorých médiách?, alebo ich skúšate náhodne?) <input type="checkbox"/> Cestujete za prostitúciou do zahraničia? Ak áno, do ktorých krajín? (Chodíte do Thajska? Ak áno, prečo? - lacné služby, anonymita) <input type="checkbox"/> (Otázka pre cudzincov) Hľadáte sexuálne služby aj vo svojej krajine alebo v blízkosti svojho bydliska? <p>Preferované ženy</p> <input type="checkbox"/> Požiadavky na sexuálnu pracovničku: <input type="checkbox"/> Aký typ žien máte rád? Prečo? <input type="checkbox"/> Aká by mala byť...? <input type="checkbox"/> Aký vek by mala mať? Uprednostňujete mladé alebo skúsenejšie? (pozor, môže sa cítiť ohrozený) Aj veľmi mladé ženy, ktoré vyzerajú nevinne? <input type="checkbox"/> Vyhľadáвате cudzinky? Ak áno, akej národnosti? Prečo? Vidíte nejaký rozdiel medzi zahraničnými a tunajšími dievčatami? (prekážky: iné správanie - čo presne?, jazyková bariéra, exotický vzhľad)			

A	B	C	D	E	F
	Sociálny a kultúrny kontext	<input type="checkbox"/> Máte priateľov, ktorí si kupujú sex? <input type="checkbox"/> Aké sú postoje priateľov k sexu za peniaze? <input type="checkbox"/> Vedia, že si kupujete sex? Čo si o tom myslia?	<input type="checkbox"/> Aké sú podľa vás bežné názory ľudí na prostitúciu a kupovanie si sexu? <input type="checkbox"/> Prečo sú také?	<input type="checkbox"/> Aké sú podľa vás bežné názory ľudí na prostitúciu a kupovanie si sexu? <input type="checkbox"/> Prečo sú také?	<input type="checkbox"/> Aké sú problémy v sex biznise? (Iáto otázka je otvorená v snahe umožniť interviewovaným, aby hovorili o tých témach, ktoré spontánne pociťujú ako urgentné. Chceme vedieť ich vlastný názor na to, kde sú problémy. Ak nič nepovedia, môžeme použiť nápovecť, napr. pýtáním sa na ľudské práva, násilie, kriminalitu, zdravie, etiku). <input type="checkbox"/> Aké sú príčiny týchto problémov? <input type="checkbox"/> Koho sa problémy týkajú? <input type="checkbox"/> Čo by sa malo urobiť, aby sa situácia zlepšila? - Nadväzná téma je: „Odporúčania“
	Sex	- Osobný (subjektívny) význam sexu: Čo pre vás sex znamená? Prečo? <input type="checkbox"/> Má pre vás sex rôzne významy? <input type="checkbox"/> S rôznymi partnerkami? <input type="checkbox"/> Aké sú rozdiely? - Opýťat sa na sexuálne partnerky, ktoré majú - Opýťat sa na sexuálnu spokojnosť so všetkými (stabilná, na jednu noc, komerčná a porovnanie)	- Osobný význam sexu: Čo pre vás sex znamená? Prečo? <input type="checkbox"/> Má pre vás sex rôzne významy? Význam sexu ako biznisu oproti sexu s ostatnými partnermi? - sexuálni partneri, ktorých majú - sexuálna pokojnosť so všetkými (stabilný, na jednu noc, komerčný a porovnanie)	<input type="checkbox"/> Mávate sex so sexuálnymi partnerkami? Ak áno, opýťat sa na: - osobný význam sexu - sexuálne partnerky, ktoré majú - sexuálnu pokojnosť so všetkými (stabilná, na jednu noc, komerčná a porovnanie)	<input type="checkbox"/> Čo viete o sexuálnych partneroch/kách klientov a pracovníčok v sex biznise, o osobnom význame sexu pre nich - s rôznymi partnerkami, o ich sexuálnej spokojnosti?

A	B	C	D	E	F
Názory na sex/ praktiky „iných“	Názor na pracovničky v sex biznise: - Osobný význam sexu: <input type="checkbox"/> Čo podľa vás znamená sex s klientom pre pracovničky v sex biznise? Sú v tom medzi prostitutkami rozdiely? Prečo? <input type="checkbox"/> Znamená pre ne sex so stabilným partnerom niečo iné? Pýtať sa na: - sexuálni partneri , ktorých majú prostytutki - sexuálna spokojnosť so všetkými (stabilný, na jednu noc, komerčný a porovnanie)	Názor na klientov: - Osobný význam sexu: <input type="checkbox"/> Čo podľa vás znamená sex s pracovničkou v sex biznise pre klientov? Sú v tom medzi klientmi rozdiely? Prečo? <input type="checkbox"/> Znamená pre nich sex so stabilným partnerom niečo iné? Pýtať sa na: - sexuálne partnerky, ktoré majú klienti - sexuálna spokojnosť so všetkými (stabilná, na jednu noc, komerčná a porovnanie)	Názor na pracovničky v sex biznise a klientov: - Osobný význam sexu: <input type="checkbox"/> Čo podľa vás znamená sex s klientom pre pracovničky v sex biznise? Čo znamená pre klienta? Sú v tom medzi pracovničkami v sex biznise a medzi klientmi rozdiely? Prečo? <input type="checkbox"/> Znamená pre nich sex so stabilným partnerom niečo iné? Pýtať sa na: - sexuálny partnerom niečo iné? Prečo? Pýtať sa na: - sexuálni/e partneri/ky , ktorých majú klienti a prostitutky - sexuálna pokojnosť so všetkými (stabilný, na jednu noc, komerčný a porovnanie)	Názor na pracovničky v sex biznise a klientov: - Osobný význam sexu: <input type="checkbox"/> Čo podľa vás znamená sex s klientom pre pracovničky v sex biznise? Čo znamená pre klienta? Sú v tom medzi pracovničkami v sex biznise a medzi klientmi rozdiely? Prečo? <input type="checkbox"/> Znamená pre nich sex so stabilným partnerom niečo iné? Prečo? Pýtať sa na: - sexuálni/e partneri/ky , ktorých majú klienti a prostitutky - sexuálna pokojnosť so všetkými (stabilný, na jednu noc, komerčný a porovnanie)	Názor na pracovničky v sex biznise a klientov: Aký je podľa vás: osobný význam sexu: - pre sexuálne pracovničky - pre klientov - sexuálna spokojnosť so všetkými (stabilná, na jednu noc, komerčná a porovnanie)
Komunikácia a konflikt	Aktívna komunikácia	Opýtať sa na ich komunikáciu s pracovničkami v sex biznise, majiteľmi klubov, pasáskmi, policiou. <input type="checkbox"/> Aká je povaha komunikácie? <input type="checkbox"/> Aké druhy konfliktov vy alebo iní klienti máte? <input type="checkbox"/> Aké sú vzťahy s tými ľuďmi? Ako by ste ich charakterizovali? (napr. rovnosť, ponížovanie, rešpekt, partnerstvo,...)	Opýtať sa na ich komunikáciu s klientmi, kolegyňami, majiteľmi klubov, pasáskmi, policiou ... <input type="checkbox"/> Aká je povaha komunikácie? <input type="checkbox"/> Aké druhy konfliktov vy alebo iní klienti máte? <input type="checkbox"/> Aké sú vzťahy s tými ľuďmi? Ako by ste ich charakterizovali? (napr. rovnosť, ponížovanie, rešpekt, partnerstvo,...)	Opýtať sa na ich komunikáciu s pracovničkami v sex biznise, majiteľmi klubov, pasáskmi, klienti, medzi sebou (polícia - mimovládne organizácie, ...)... <input type="checkbox"/> Povaha komunikácie a možné konflikty.	
	Pusúdenie komunikácie iných a konfliktov	Opýtať sa na vedomosti o komunikácii a konfliktoch medzi pracovničkami v sex biznise, ich kolegyňami majiteľmi klubov, pasáskmi, policiou ..	Opýtať sa na vedomosti o komunikácii a konfliktoch medzi pracovničkami v sex biznise, klientmi, policiou ...	Opýtať sa na vedomosti o komunikácii a konfliktoch medzi pracovničkami v sex biznise, majiteľmi klubov, pasáskmi, klientmi.	

A	B	C	D	E	F
<p>Obchodovanie s ľuďmi</p> <p>Sociálny a kultúrny kontext: Počuli ste o obchodovaní s ľuďmi, špeciálne kvôli sexu? Čo si o tejto téme myslíte?</p> <p>Možné skúsenosti s obetami obchodovania</p>	<p><input type="checkbox"/> Počuli ste o obchodovaní so ženami a deťmi - kvôli sexu? Ak áno, čo si o tom myslíte? (odmietate to, je vám to jedno, ...)</p> <p><input type="checkbox"/> Na základe čoho by ste rozpoznali taký prípad?</p>	<p><input type="checkbox"/> Videli si nejaké náznaky nútenej prostitúcie, odmietanie, výzor „bez života“, cudzinky? Aké?</p> <p><input type="checkbox"/> Využili ste služby takej osoby? Prečo?</p> <p><input type="checkbox"/> Navštívili ste niekedy klub alebo privát, kde ste sa necítili príjemne? Ak áno, skúste sa rozpamätat prečo.</p> <p><input type="checkbox"/> Stalo sa vám niekedy, že dľevčatá vyzerali unavene alebo bez života? Ak áno, čo ste si o tom mysleli?</p> <p><input type="checkbox"/> Boli ste niekedy svedkom, že dľevča odmietlo klienta? Stalo sa vám to osobne? Prečo?</p>	<p><input type="checkbox"/> Máte kolegyne, ktoré sú obetami obchodovania s ľuďmi?</p> <p><input type="checkbox"/> Počuli ste o nejakých? Čo o nich viete?</p> <p><input type="checkbox"/> Ako sa to udeje, že niekto sa stane obetou obchodovania s ľuďmi?</p> <p><input type="checkbox"/> Stalo sa to niekedy vám? Akým spôsobom? Ako sa to stalo? Prečo?</p>	<p><input type="checkbox"/> Máte nejaké skúsenosti s pracovníčkami v sex biznise, ktoré boli privezené do našej (alebo inej) krajiny proti svojej vôli/a/lebo nútene k práci v sex biznise? Ak áno, akú rolu zohrávajú tieto ženy v sex biznise? Odkiaľ pochádzajú? Ako? Prečo?</p> <p><input type="checkbox"/> Boli ste zaangažovaný do nejakého úsilia navrátiť takúto osobu do jej krajiny pôvodu? Ako to dopadlo?</p> <p><input type="checkbox"/> Čím sa vyznačujú takéto ženy...?</p>	<p><input type="checkbox"/> Stretli ste sa niekedy s pracovníčkami v sex biznise, ktoré boli privezené do našej (alebo inej) krajiny proti svojej vôli/a/lebo nútene k práci v sex biznise? Ak áno, akú rolu zohrávajú tieto ženy v sex biznise? Odkiaľ pochádzajú? Ako? Prečo?</p> <p><input type="checkbox"/> Čím sa vyznačujú takéto ženy...?</p> <p><input type="checkbox"/> Viete o nejakom organizovanom preventívnom úsilí pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi?</p> <p><input type="checkbox"/> Boli ste zaangažovaný do nejakého úsilia navrátiť takúto osobu do jej krajiny pôvodu? Ako to dopadlo?</p> <p><input type="checkbox"/> Čo by sa malo urobiť v oblasti prevencie obchodovania s ľuďmi?</p>



A	B	C	D	E	F	
		<p>Zaregistrovali ste niekedy prostitútku, ktorá sa vám zdala, že to nerobí dobrovoľne? Ako áno, podľa čoho ste si to mysleli? Ako sa správala? (sly, známkly fyzického násillia, smutná, unavená, chudá, prípadne aj žiadala o pomoc) Môžete odhadnúť, či bola Maďarka, Slovinka, Polka, Slovenka alebo cudzinka?</p>		<p><input type="checkbox"/> Zaregistrovali ste niekedy prostitútku, ktorá sa ti zdala, že to nerobí dobrovoľne? Ako áno, podľa čoho ste si to mysleli? Ako vyzerala? (sly, známkly fyzického násillia, smutná, unavená, chudá, prípadne aj žiadala o pomoc)</p> <p><input type="checkbox"/> Môžete odhadnúť, či bola Maďarka, Slovinka, Polka, Slovenka alebo cudzinka?</p> <p><input type="checkbox"/> Stalo sa vám, že ste využili služby takejto prostitútky? a) ak áno, prečo? b) nie, nemal som príležitosť c) odmietol som jej služby.</p> <p><input type="checkbox"/> Prečo ste ju odmietli? (úťnosť, nížka atraktívita, bolo by to pod moju dôstojnosť...)</p> <p><input type="checkbox"/> Čo ste urobili, keď ste stretli ženu, ktorá vyzerala, že to nerobí dobrovoľne? (nič, išiel preč, nikdy viac nekročil do toho verejného domu, niekomu sa zdóveril - komu?, kontaktoval mimovládnu organizáciu alebo políciu - kde a ktorú organizáciu?)</p>	<p><input type="checkbox"/> Boli ste niekedy svedkom, že dievča odmietlo klienta? Stalo sa vám to osobne? Prečo?</p> <p><input type="checkbox"/> Zaregistrovali ste niekedy prostitútku, ktorá sa ti zdala, že to nerobí dobrovoľne? Ako áno, podľa čoho ste si to mysleli? Ako vyzerala? (sly, známkly fyzického násillia, smutná, unavená, chudá, prípadne aj žiadala o pomoc)</p> <p><input type="checkbox"/> Môžete odhadnúť, či bola Maďarka, Slovinka, Polka, Slovenka alebo cudzinka?</p> <p><input type="checkbox"/> Stalo sa vám, že ste využili služby takejto prostitútky? a) ak áno, prečo? b) nie, nemal som príležitosť c) odmietol som jej služby.</p> <p><input type="checkbox"/> Prečo ste ju odmietli? (úťnosť, nížka atraktívita, bolo by to pod moju dôstojnosť...)</p>	

A	B	C	D	E	F
		<p>Čo by ste urobili v prípade, že by ste takú ženu stretli? (konal by na svoju päsť a snažil sa jej pomôcť? oznámil by to polícii; kontaktoval mimovládnu organizáciu - konkrétne ktorú? Koho by hlavne kontaktoval?)</p> <p>Ak by ste mali predtým informácie, koľko možno kontaktovať, urobili by ste to? Ak áno, aká forma by vám najviac vyhovovala? (Zavolať by anonymné číslo jednej z organizácií, ak by ho mal k dispozícii? Kontaktoval by políciu? Napísal by do organizácie email?)</p> <p>V prípade, že by ste chceli takej žene pomôcť, a hľadali by ste nejaký návod, aké kroky podniknúť, čo by najviac zaujalo vašu pozornosť? (leták, volacia karta, nálepka, alebo nejaký predmet - krabička zápaliek, zapalovač?)</p> <p>Čo myslíte, kde by ste pravdepodobne zaregistrovali také informácie? (verejné toalety, blízko hraníc, billboardy, webstránky - ktoré navštevujete?, v novinách, časopisoch - akých?, v televízii? niekde inde?) Nejaký iný spôsob?</p> <p>Videli ste niekedy kampaň na pomoc týmto ženám? Kde? Ako vyzerala? Myslíte si vy osobne, že by sa malo niečo v tejto veci urobiť? Čo?</p>			

A	B	C	D	E	F		
<p>Vnímanie rizík a ohrožení</p>	<p>Hranice akceptácie v sex biznise</p>	<p><input type="checkbox"/> Aký spôsob sexu za peniaze pre vás nie je prijateľný? Prečo?</p> <p><input type="checkbox"/> Zaujímate sa o zdravotný stav prostitútky? Prečo? Ako?</p> <p><input type="checkbox"/> Poznáte jej zdravotný stav (HIV, pohlavne prenosné choroby)?</p> <p><input type="checkbox"/> Mali ste pohlavne prenosnú chorobu?</p> <p><input type="checkbox"/> Boli ste na testoch na HIV? Aký bol výsledok?</p>	<p><input type="checkbox"/> Aký spôsob sexu za peniaze už pre vás nie je prijateľný? Prečo?</p> <p><input type="checkbox"/> Poznáte svoj zdravotný stav (HIV, pohlavne prenosné choroby)?</p>	<p><input type="checkbox"/> Poznáte zdravotný stav svojich pracovníčok (HIV, pohlavne prenosné choroby)?</p>	<p><input type="checkbox"/> Aké riziká vzťahujúce sa k sex biznisu poznáte/ vnímate?</p>		
<p>Používanie kondómu</p>							
<p><input type="checkbox"/> Vyjednávate chránený alebo nechránený sex?</p> <p><input type="checkbox"/> Používate kondóm, keď máte sex s prostitútkou? (áno, vždy; nepoužívam, keď s tým súhlasí, atď)</p> <p><input type="checkbox"/> Dajú sa niektoré prostitútky presvedčiť na sex bez kondómu? (je to v konkrétnych kluboch alebo iba určité ženy, alebo na privátoch...?)</p> <p><input type="checkbox"/> Trváte na použití kondómu?</p> <p><input type="checkbox"/> Je možné mať nechránený sex? Ako?</p>		<p><input type="checkbox"/> Vyjednávate bezpečný alebo nechránený sex?</p> <p><input type="checkbox"/> Vykona sa nechránený sex?</p> <p><input type="checkbox"/> Trváte na použití kondómu?</p> <p><input type="checkbox"/> Používate kondóm pri sexe s klientom? A s inými partnermi? Prečo? Prečo nie? Porovnajte rôznych partnerov. Prečo sú medzi nimi rozdiely?</p> <p><input type="checkbox"/> Snaží sa váš klienti presvedčiť na nechránený sex? Ako? Prečo?</p> <p><input type="checkbox"/> Predávate nechránený sex?</p>		<p><input type="checkbox"/> Nechránený sex - deje sa to?</p> <p><input type="checkbox"/> Prečo? Ako?</p>		<p><input type="checkbox"/> Nechránený sex - deje sa to?</p> <p><input type="checkbox"/> Prečo? Ako?</p>	

A	B	C	D	E	F
	Nebezpečenstvo, ohrozenie, násilie	<input type="checkbox"/> Čelili ste niekedy ako zákazník nejakému nebezpečenstvu, ohrozeniu alebo násiliu? Od koho? Ako? Prečo? Ako to dopadlo?.....	<input type="checkbox"/> Čelili ste niekedy ako pracovníčka v sex biznise nejakému nebezpečenstvu, ohrozeniu alebo násiliu? Od koho? Ako? Prečo? Ako to dopadlo?.....	<input type="checkbox"/> O akých možných nebezpečenstvách, ohrozeniach, formách násillia v sex biznise viete?	<input type="checkbox"/> O akých možných nebezpečenstvách, ohrozeniach, formách násillia v sex biznise viete?
	Práca v zahraničí		<input type="checkbox"/> Boli by ste ochotná pracovať v zahraničí? <input type="checkbox"/> Máte nejaké skúsenosti s prácou v zahraničí? <input type="checkbox"/> Aké to bolo - v súvislosti s rizikami a ohrozeniami?		
Odporúčania	Týkajúce sa prevencie a znižovania rizika obchodovania s ľuďmi. Špeciálne týkajúce sa klientov / dopytu a pracovníčok v sexbiznise / ponuky	opýtať sa každého	opýtať sa každého	opýtať sa každého	opýtať sa každého
	Týkajúce sa bezpečnostnej stránky sex biznisu - násillie, zdravotné ohrozenia	opýtať sa každého	opýtať sa každého	opýtať sa každého	opýtať sa každého
Perspektivy	Podľa vás, aké zmeny alebo vývoj sa dá očakávať v oblasti sex biznisu / obchodovania s ľuďmi v priebehu nasledujúcich 5-10 rokov?	opýtať sa každého	opýtať sa každého	opýtať sa každého	opýtať sa každého

Štruktúra pre interview – dôležité odporúčania:

Vždy sa pýtajte PREČO a AKO. Tieto dve otázky nás dostanú k najlepším informáciám - ak sa chceme dostať hlbšie "za" alebo "dovnútra" faktov. Interview by nám malo umožniť vyhodnotiť ako účastníci konštruujú svoje názory, postoje, pocity, potreby.

Štruktúra pre analýzu:

Cieľom analýzy je, okrem iného, vytvoriť:

1. Profil klientov
2. Profil pracovníčok v sex biznise
3. Riziká obchodovaniu s ľuďmi
4. Individuálne a sociálno - kultúrne schémy kupovania sexu (zahŕňajúce stranu dopytu aj ponuky)